

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE EV İÇİ YAŞAM
BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE FOTOĞRAF İPUCUNUN VE VİDEO
İPUCUNUN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Esra YAVUZASLAN

Eskişehir, 2022

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE EV İÇİ YAŞAM
BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE FOTOĞRAF İPUCUNUN VE VİDEO
İPUCUNUN KARŞILAŞTIRILMASI**

Esra YAVUZASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engellilerin Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nuray ÖNCÜL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Şubat, 2022

JÜRI VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE EV İÇİ YAŞAM BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE FOTOĞRAF İPUCUNUN VE VİDEO KARŞILAŞTIRILMASI

Esra YAVUZASLAN

Özel Eğitim Ana Bilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ocak, 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nuray ÖNCÜL

Araştırmada otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretilmesinde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkililik ve verimlilikleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın katılımcılarından ve öğretmenlerinden ev içi yaşam becerilerine, fotoğraf ipucu ve video ipucuna yönelik görüş alınmıştır. Katılımcılar 12-14 yaşlarında OSB olan dört erkek bireydir. Araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Çalışmanın iç geçerliliğini tehdit eden unsurları ortadan kaldırmak için üçüncü bir beceri kontrol beceri olarak belirlenmiş ve edinim evresi bitene kadar tüm katılımcılardan bu beceriye ilişkin başlama düzeyi verisi alınmıştır. Katılımcılar edinim evresini tamamladığından etkili ve verimli olarak seçilen yöntem ile kontrol becerinin öğretimi gerçekleştirilmiştir. Etkililik bulgularına bakıldığında OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin kazandırılmasında tüm bireylerde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun her ikisinin de etkili olduğu görülmüştür. Verimlilik bulgularına bakıldığında, katılımcılar için video ipucunun daha verimli olduğu görülmüştür. İzleme ve genelleme bulgularında da katılımcıların becerileri koruduğu ve her iki öğretim yöntemiyle de genelleyebildiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Fotoğraf ipucu, Ev içi yaşam becerileri, Otizm spektrum bozukluğu, Video ipucu.

ABSTRACT

COMPARISON OF PHOTO PROMPTING AND VIDEO PROMPTING IN TEACHING DOMESTIC LIFE SKILLS TO INDIVIDUALS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS

Esra YAVUZASLAN

Department of Special Education

Anadolu University, Institute of Educational Sciences, January, 2022

Advisor: Dr. Nuray ÖNCÜL

The effectiveness and efficiency of video prompting and photo prompting in teaching home life skills to people with OSB were compared in this study. The study's participants and teachers were polled on their thoughts on domestic life skills, photo tips and video suggestions. The participants are four male individuals with OSB aged 12 to 14 years. An adaptive alternating applications model was used in the research. A third skill control was chosen as a skill and start level data on this skill was acquired from all participants until the acquisition phase was completed in order to exclude the aspects that threatened the study's internal validity. The control skill was taught using the approach determined as effective and efficient after the participants finished the acquisition phase. When the efficacy findings were evaluated, it was discovered that photo prompting and video prompting were equally successful in conveying home life skills to people with OSB in all persons. The video tip was found to be more efficient for the participants when the efficiency findings were analyzed. Individuals maintain the acquisition stage of the skill after completion and may generalize it using both teaching techniques, according to the monitoring and generalization findings.

Keywords: Autism spectrum disorder, Domestic life skills, Photo prompting, Video prompting.

TEŞEKKÜR

Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkililiğinin karşılaştırılmasına ilişkin gerçekleştirdiğim bu araştırma sürecinde benden desteğini esirgemeyen ve araştırmanın tamamlanmasına katkılarından dolayı teşekkür edeceğim pek çok kişi bulunmaktadır.

Öncelikle araştırmanın en başından itibaren saat ve gün ne olursa olsun ulaşabildiğim, her koşulda beni aydınlatmayı ihmal etmeyen, zor zamanlardan geçtiğimde başaracağıma olan inancımı arttıran, maddi manevi desteğiyle iyi ki var dediğim değerli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Nuray Öncül'e teşekkürü borç bilirim.

Özel eğitim alanında beni akademiye yöneltten, sevgi ve merakımı artıran, her daim çocuklara şefkatle dokunmamda büyük payı olan, bu alanda üzerimde emeği çoktur diyebileceğim sevgili hocam Serpil Alptekin'e teşekkür ederim. Tezime değerli görüşleri ile katkı sunan Doç.Dr. Funda Aksoy ve Dr.Öğ. Üyesi Özlem Dalgın Eyiip'e teşekkür ederim.

Bu araştırmanın katılımcıları olan Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Okulu öğrencilerine, anne-baba ve özellikle yardımlarını esirgemeyen öğretmenlerine, yardımları ve anlayışları için çok teşekkür ederim.

Araştırmanın genelleme oturumlarına katılımlarından dolayı sevgili partnerim Sümeyye Karaca'ya ve çalışmama katkılarından dolayı sevgili meslektaşım Ali Kemal İşçi'ye teşekkürü borç bilirim.

Erzurum'a geldiğimden beri benden desteğini esirgemeyen yüksek lisansımın hem ders aşamasında hem de tez aşamamda her türlü nazımı çeken, benim bile vazgeçtiğim yerlerde beni tekrardan ayağa kaldıran, yapacağıma olan inancını asla kaybetmeyen, güler yüzü, pozitif enerjisiyle bana en büyük desteği veren, pek çok şeyi farklı açılardan görmemi sağlayan, ne zaman ihtiyaç duysam yardıma koşan güzel dostum Meltem Zavalı'ya ve teknik desteklerinden dolayı eşi Hüseyin Zavalı'ya teşekkür ederim.

Eğitim hayatımda lisanstan beri büyük desteği olan, eğitimci olmamasına rağmen benimle bu yolda araştırıp öğrenmeye destek olmaya çalışan, bana hep inanıp güvendiği, her adımda maddi manevi desteğini esirgemediği için nişanlım Gökhan Terzi'ye sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Ve en büyük teşekkürü bu yaşıma kadar bana olan inancını asla kaybetmeyen, her hafta yaptığım Erzurum-Eskişehir yolculuğunda sen yaparsın kızım, dünyanın bir ucuna

da gitsen ben senin arkandayım deyip, her adımında dağ gibi arkamda olan annem Asiye Yavuzaslan’a, eğitim hayatımda çok büyük emeği olan kendinden artırıp iki kızım okusun diye mücadele veren babam Fikret Yavuzaslan’a, sorumluluklarıma yardım ederek bana destek olan ev arkadaşıım, kız kardeşıım Tuğba Yavuzaslan’a, her zaman yanımda olduğunu bildiğim canımkardeşıım Mehmet Ali Yavuzaslan’a bana olan destekleri için sonsuz teŗekk rlerimi iletiyorum.

Bu hayattaki ilk akademik  r n m olan tezimi yazım sürecinde kaybettiğim babaannem Elif Yavuzaslan’a ve doğduğumdan beri sen yeter ki oku kızım diyerek maddi manevi desteğini esirgemeyen dedem Mehmet Ali Yavuzaslan’ a armağan ediyorum.

Esra YAVUZASLAN

Eskiŗehir 2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Esra YAVUZASLAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	vi
TEŞEKKÜR	viii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
TABLolar DİZİNİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Bağımsız Yaşam Becerileri.....	1
1.2. OSB Olan Çocuklarda Ev İçi Yaşam Becerileri	2
1.3. Ev İçi Yaşam Becerilerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntemler	3
1.3.1. Görsel destekli uygulamalar	4
1.4. Fotoğraf İpucu.....	6
1.4.1. Fotoğraf ipucu nasıl kullanılır?	6
1.4.2. Fotoğraf ipucunun etkililiğini ortaya koyan araştırmalar	7
1.5. Video Destekli Uygulamalar	8
1.5.1. Video ipucu	8
1.5.2. Video ipucu nasıl kullanılır?	9
1.5.3. Video ipucunun etkililiğinin incelendiği araştırmalar.....	9
1.5.4. Fotoğraf ipucu ve video ipucunun karşılaştırıldığı araştırmalar	13
1.6. Araştırmanın Gereksinimi	14
1.7. Araştırma Amacı.....	16

1.8. Araştırmanın Önemi.....	17
1.9. Sınırlılıklar.....	18
2. YÖNTEM	19
2.1. Araştırmanın Modeli	19
2.2 Bağımlı Değişken.....	20
2.3 Bağımsız Değişken.....	22
2.4 Katılımcılar.....	22
2.4.1. Öğrenciler	23
2.4.1.1. Öğrencilerde bulunması gereken ön koşullar.....	23
2.4.1.2. Öğrencilerin özellikleri	24
2.4.2. Araştırmacı	26
2.4.3. Modeller	26
2.4.4. Katılımcı öğretmenler.....	26
2.5. Ortam	27
2.6. Araç-Gereçler	27
2.6.1. Video ipucuna ilişkin araç gereçler	28
2.6.2. Fotoğraf ipucuna ilişkin araç gereçler	29
2.6.3. Veri toplamaya ilişkin araç gereçler	30
2.7. Deney Süreci	30
2.7.1. Başlama düzeyi oturumları.....	30
2.7.2. Fotoğraf ipuçlarının kullanımına ilişkin sunulan öğretim oturumları	31
2.7.3. Video ipuçlarının kullanımına ilişkin sunulan öğretim oturumları...	31
2.7.4. Öğretim oturumları	32
2.7.5. Günlük yoklama oturumları.....	36
2.7.6. Genelleme oturumları.....	36

2.7.7. Kontrol becerisine ilişkin öğretim oturumları	36
2.7.8. İzleme oturumları	36
2.8. Verilerin Toplanması	37
2.8.1. Etkililik verilerinin toplanması.....	37
2.8.2. Verimlilik verilerinin toplanması	37
2.8.3. Sosyal geçerlilik verilerinin toplanması	37
2.8.4. Güvenirlik verilerinin toplanması	38
2.8.5. Gözlemciler arası güvenirlik verilerinin toplanması	38
2.8.6. Uygulama güvenirliliği verilerinin toplanması.....	38
2.9. Verilerin Analizi	39
2.9.1. Etkililik verilerinin analizi	39
2.9.2. Verimlilik verilerinin analizi.....	40
2.9.3. Sosyal geçerlik verilerinin analizi.....	40
2.9.4. Güvenirlik verilerinin analizi.....	40
2.9.4.1. Gözlemciler arası güvenirlik verilerinin analizi	40
2.9.4.2. Uygulama güvenirliliği verilerinin analizi.....	40
3. BULGULAR.....	44
3.1. Etkililik Bulguları	44
3.1.1. Bilal'in sandviç hazırlama ve sofr kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması	44
3.1.2. Ahmet Fatih'e sandviç hazırlama ve sofr kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması.....	45
3.1.3. Abdullah'a sandviç hazırlama ve sofr kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması.....	46

3.1.4. Rıdvan’a sandviç hazırlama ve sofr kurma becerilerininöğretiminde fotoğrafıpuu ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması.....	47
3.1.5. Sandviç hazırlama ve sofr kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun genellenmesi.....	49
3.2. Araştırmaya İlişkin Verimlilik Bulguları	49
3.3. Araştırmaya İlişkin Sosyal Geçerlilik Bulguları	51
3.3.1. Katılımcı bireylerden elde edilen sosyal geçerlilik bulguları.....	52
3.3.2. Katılımcı öğretmenlerden elde edilen sosyal geçerlilik bulguları.....	52
4. TARTIŞMA	55
4.1. Öneriler	59
4.1.1. Uygulamaya yönelik öneriler	59
4.1.2. İlerde yapılacak araştırmalara yönelik öneriler	60
KAYNAKÇA.....	61

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Video ipucu ile öğretim sürecine ilişkin akış şeması	34
Şekil 2.2. Fotoğraf ipucu ile öğretim sürecine ilişkin akış şeması	35
Şekil 3.1. Bilal'in başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri.....	45
Şekil 3.2. Ahmet Fatih'in başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri	46
Şekil 3.3. Abdullah'ın başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri	47
Şekil 3.4. Rıdvan'ın başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri	48
Şekil 3.5. Bilal, Ahmet Fatih, Abdullah ve Rıdvan'ın sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin ön test-son test genelleme oturumlarında doğru tepki yüzdeleri	49

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Sofra Kurma Becerisine İlişkin Becerileri Analizi	21
Tablo 2.2 Sandviç Hazırlama Becerisine İlişkin Beceri Analizi.....	21
Tablo 2.3 Poşet Çay Hazırlama Becerisine İlişkin Becerileri Analizi	22
Tablo 2.4 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri.....	25
Tablo 2.5 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri	27
Tablo 2.6 Çalışılan becerilere ilişkin araç-gereçler.....	28
Tablo 2.7 Gözlemciler arası güvenirlik.....	41
Tablo 2.8 Başlama düzeyi, günlük yoklama, genelleme ve izleme oturumları uygulama güvenirliği.....	42
Tablo 2.9 Öğretim oturumları uygulama güvenirliği bulguları.....	43
Tablo 3.1 Video ipucu ve fotoğraf ipucuna ilişkin verimlilik Bulguları... ..	51
Tablo 3.2 Öğretmenlerden toplanan kapalı uçlu soruların sosyal geçerlilik bulguları ..	54

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

OSB: OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

ÖRVEY: ÖRTÜŞMEYEN VERİ YÜZDESİ

DK: DAKİKA

SN: SANİYE

TG: TİPİK GELİŞİM

1. GİRİŞ

1.1 Bağımsız Yaşam Becerileri

Bağımsız yaşam becerileri, yetersizlikten etkilenmiş bireylerin diğer bireylere bağımlı olmadan yaşayabilmesi için sahip olması gereken becerilerdir (Çankaya, 2013). Bağımsız yaşam becerileri; günlük yaşam becerileri hem ev içinde hem de ev dışında çocuğun bağımsız olarak yaşaması, özbakım ve fiziksel görünüşünü koruması için gerekli olan beceriler olarak tanımlanır (Varol, 2005). Bu beceriler; yemek yeme becerileri, giyinme becerileri, öz bakım becerileri, ev içi beceriler, yaşam ve toplumsal uyum becerileri olarak sıralanabilir (Carter ve Green, 2014; Wolfe ve Domire, 2014; Yavuz, 2016)).

Brolin'e (1997) göre bağımsız yaşam becerileri erken çocukluktan yetişkinliğe kadar birçok beceriyi içermektedir. Bağımsız yaşam becerileri; günlük yaşam, kendini yönetme, sosyal beceriler, mesleğe hazırlık, mesleki rehberlik ve bütün beceri alanlarının alt becerilerinden oluşmaktadır. Tipik gelişim (TG) gösteren bireyler günlük yaşamlarındaki becerileri yaşamlarında ya da yakınında yer alana bireyleri taklit ederek öğrenebiliyorken, yetersizlikten etkilenmiş bireyler bu becerileri öğrenebilmek için sistematik olarak planlanmış bir öğretim sürecine ihtiyaç duyarlar (Gürsel, Ergenekon ve Batu, 2007). Yetersizlikten etkilenmiş bireylerin toplum içinde yaşamlarını başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri amacıyla hem var olan programlarında hem de yetişkin bir birey olarak hazırlanmaları için özel bir çabaya ihtiyaçları vardır (Wehman,1996). Var olan araştırmalarda yetersizlikten etkilenmiş bireylerin gereken desteği alamadıklarında ev içi yaşamlarında, toplumsal yaşamlarında ve iş yaşamlarında sınırlılık yaşadıkları gözlenmektedir (Newton, Olson ve Horner, 1995). Bu becerilerin öğrenilmesi yetersizlikten etkilenmiş bireylerin diğer bireylere olan bağımlılıklarını azaltması nedeniyle çok önemlidir (Wu, 2011; Çankaya, 2013). Bu beceriler bireylerin her alanda, her yaşta öğrenebileceği, toplumda bağımsız olarak yaşamasına yardımcı olan becerilerdir. Bireylerin bireysel gereksinimlerine, yaşadıkları çevreye, yetiştiği kültüre ve aile yapısına göre değişiklik gösterebilir (Brolin,1997). Bu durum bireylerin bağımsız yaşam becerilerini öğrenmede bire-bir öğretimin daha faydalı olacağını gösterirken alanyazında var olan çalışmalar da bunu destekler niteliktedir (Alexander vd., 2013; Bereznak vd., 2012).

OSB yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkan, sosyal bağlamdaki yetersizliklerle kendini gösteren, becerilerde sınırlılık, tekrarlayan davranış örüntüleri, ilgiler ya da

etkinlikler ile tanınan, nedeni hala daha belli olmayan nörogelişimsel bir yetersizlik türüdür (Terzioğlu, 2017). OSB'nin varsayılan nedenleri ve risk faktörleri arasında nörobiyolojik/genetik etmenler, aile kaynaklı etmenler ve çevresel etmenler yer almaktadır (Özbey, 2019; Ulay ve Ertuğrul, 2009). Araştırmaların çoğunda bu bireylerdeki beyin hücrelerin farklı bir biçimde görev yaptığı gözlenerek bu durumda ilişkin bulgular ortaya konmuştur. Beyin hücreleri arasındaki iletileri taşıyan kimyasal iletilerinde aşırılık ya da olması gerekenden daha eksik olduğu düşünülmektedir (Korkmaz, 2017). Çevresel etmenler ise, hamilelik boyunca fiziksel, zihinsel ve psikolojik sağlık ve finansal durum, fetal gelişim ve sağlığı etkileyen durumlardır. Zihinsel ve fiziksel olarak sağlıklı ve iyi beslenmemiş sağlıklı bir anne, sağlıklı bir bebeğe sahip olamayabilir. OSBnin var olma durumunu açıklamada genlerin etkilendiği birçok çevresel risk faktörü söz konusudur (Karimi vd., 2017).

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar için evde, okulda ve bulunduğu çevrede bağımsız yaşam becerilerini artırmak esastır. OSB olan çocuklara bu becerilerin öğretimi olabildiğince erken bir süreçte başlaması kritik bir öneme sahiptir. Günlük yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan yöntem ve stratejiler okuldan sonra bağımsız yaşama geçişte de oldukça önemli bir araç olacaktır. OSB olan çocuklar bağımsız yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan azami becerileri edinmiş olmaları ilerleyen dönemde yol gösterici olup sistematik planlamayı sağlayacaktır (Kim ve Turnbull, 2004). Ayrıca okul yaşamından okul dışı yaşama geçiş sürecindeki yetersizlikten etkilenmiş bireylerin bağımsız yaşama ilişkin becerileri geliştirmeleri, yaşam kalitelerinin artırılmasına olanak tanıyacaktır (Alwell ve Cobb, 2009). OSB olan bireylere günlük yaşam becerilerinden birisi olan ev içi becerilerin öğretiminin de erken yaşlarda öğretilmesi ve bu sürecin de yaşam boyu öğrenme içinde ele alınması oldukça önemlidir. Ayrıca bu becerilerin öğretimi bireyin yaşam becerilerine ilişkin düzenleme, planlama, karar verme gibi becerilerin gelişimi ve öğretiminde önemlidir (Browder ve Bambara 2000)

1.2. OSB Olan Çocuklarda Ev İçi Yaşam Becerileri

OSB olan çocuklar için de öğretimi yapılacak yaşam becerilerinin öğretimi çocuktan çocuğa farklılık gösterecektir. OSB olan bireylerin hafif ya da ağır derecede gelişimsel yetersizlikten etkilenme durumları başta ebeveynler olmak üzere çevredeki bireylerin olumsuz ve yetersiz tutumları bu bireylerin öz bakım becerilerini öğrenmelerini ve devam ettirebilmelerini engellemektedir. Örneğin, OSB olan bir çocuk çok az destek

ile öğrendiği beceriyi kolay bir biçimde sergileyebilirken, başka bir çocuk çok daha fazla desteğe gereksinim duymaktadır. Günlük yaşam becerilerinin yer aldığı programlar bu becerileri öğrenmenin yaygın bir yoludur. Günlük yaşam becerilerinin öğretimi becerinin bireyin yaşayacağı ve kullanacağı ortamlarda yapılması önemlidir. Başka bir ifade ile mutfakta yemek yeme, kendi yemeğini hazırlama, çamaşır makinesinde çamaşır yıkama gibi becerileri öğrenmek anlamına gelir (Kroska, 2003). Bu beceriler bağımsız yaşam becerileri için bir anahtardır ancak araştırmalar OSB olan çocukların bilişsel yetenekler bu becerilerin kazanılmasını etkilemekle birlikte çalışmalar öğretim sürecinin sonunda bireylerin bu becerileri uygun şekilde gerçekleştirdiğini göstermektedir (Bal vd., 2015). Çocuklukta ve/veya ergenlikte daha yüksek zekâ puanı günlük yaşam becerileri için önemli bir yordayıcı olmuştur (Gillespie-Lynch vd., 2012; Gray, Keating ve Taffe, 2014). Daha düşük zekâ puanına sahip çocukların bu becerileri kazanmada sınırlılıklar olduğu ifade edilmiştir (Szatmari vd., 2009).

OSB olan çocuklar bebeklikten yetişkinliğe kadar geçen süre içerisinde sosyal ve toplumsal alanlarda bağımsız yaşam becerilerinde göze çarpan sınırlılıklara sahiplerdir (Spencer vd., 2007; Çattık ve Ergenekon, 2019). OSB olan bireylere bağımsız yaşam becerilerini doğduğu andan itibaren kazanmak, toplumda kabul düzeylerini arttırmak amacıyla, var olan performansı ve sınırlılıkları doğrultusunda beceri öğretimi yapılması oldukça önemlidir (Browder ve Bambara, 2000). Bu nedenle bu süreçte kullanılacak olan yöntem, teknik ve stratejilere yer vermek gereksinimi ortaya çıkmıştır.

1.3. Ev İçi Yaşam Becerilerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Bağımsız yaşam becerileri neredeyse tüm öğretim yöntem ve teknikleriyle öğretilmeye uygun becerilerdir. Yetersizlikten etkilenmiş bireylerde davranışçı yaklaşım temel alınarak dikkate alınan çeşitli yöntem ve teknikler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir: Kendini yönetme (örn., O' Reilly ve Taylor, 1997), resim ipucu (örn., Cihak vd., 2007), ipucunun sistematik olarak geri çekilmesi (örn., Yanardağ, Yılmaz ve Akmanaoglu, vd., 2004), video ile model olma (örn., Brannigan, Cuskelly ve Keen, 2007) ve video ipucu (örn., Sigafos, O'Reilly, Cannella, Edrisinha, de la Cruz, Upadhyaya, Young, 2007).

1.3.1. Görsel destekli uygulamalar

OSB olan bireyler işitsel uyarıların düzenleme ve sınıflandırmada güçlük yaşadıklarından görsel desteklerin kullanılması daha çok tercih edilmektedir. Görsel destek sağlama amaçlı kullanılan teknolojik araçlar hem küçük hem de kullanışlı olması nedeniyle oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir (Murdock, Ganz ve Crittendon, 2013). Görsel destekleri kişilerin gereksinimlerine göre uyarlamaları her bireye ilişkin kullanım kolaylığı sağlamaktadır (Boyd, Barnett ve More, 2015). OSB olan bireylerde de bu özellikler kullanılarak fırsatları artırıcı kullanımı konusunda yeni araştırmalara fikir oluşturmaktadır. Var olan çalışmalar OSB olan bireylerin farklı becerilerin öğretiminde görsel desteklerden faydalanabileceğini göstermektedir. Flores ve diğerleri (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada OSB olan bireylerin iPad'leri kullanmasını sağlamışlar ve bu yöntemin etkililiği sınanmıştır. Araştırma sonucunda OSB olan bireylerle kullanılan resimli kart sistemiyle kıyaslandığından iPad kullanımının daha olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı ifade edilmektedir. Başka bir araştırmada da OSB olan bireylere sıralama becerisini edindirmek amacıyla bir uygulama geliştirilmiş ve tablet ile bireylere sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda uygulamanın OSB olan bireylerde etkili olduğu ve bireylerin bu beceriyi edindikleri ifade edilmektedir (Doenya vd. 2014). ve Jowett ve diğerleri tarafından (2012) yapılan başka bir araştırmada OSB olan bireylere matematik becerilerini tablet aracılığıyla öğretilmesi hedeflenmiştir. Öğretimde teknoloji kullanımı sürece ailelerin katılımını da kolaylaştırmaktadır (Allen vd. 2015). Bundan dolayı görsel destekler sayesinde OSB olan bireyler mekân ve zaman farketmeksizin yeni beceriler öğrenme imkânı bulabilmektedir. Böylelikle öğrenme süreçlerinde çok önemli bir adım olan tekrarı hem daha fazla miktarda hem de daha kısa sürede yapabilmektedirler. Bu da daha etkili bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. OSB olan bireyler sosyal bağlamda sınırlılıklarının fazla olması nedeniyle toplum içinde uygun davranışları sergileyememekle birlikte bu becerileri öğrenmek için özel öğretim sürecine gereksinim duyarlar (Avcıoğlu, 2005). OSB olan bireylerin sosyal becerilerini geliştirmek için akran aracılı öğretim, model olma, ipucu sunma, doğrudan öğretim gibi birçok yöntem kullanılmaktadır (Gül ve Vuran, 2010). Ancak bu yöntemler ile öğretim genellikle yüz yüze planlanabileceğinden etkili sonuçlar alabilmek için öğretmen ve öğrenci arasında etkili bir iletişimin sağlanması gerekmektedir. Bundan dolayı geleneksel öğretim yöntemleri ve ortamları yerine görsel desteklerle planlamaların gerçekleşmesi bireylerin kendi kendilerine de öğrenmeyi de sağlanması sürece büyük katkı

sağlayacaktır. OSB olan bireylere görsel destek sağlayarak sosyal beceri öğretme araştırmaları da planlanmaktadır. Örneğin, OSB olan bireylerin kullanması için tabletlerin kullanıldığı öğretim paketleri oluşturulmuş ve OSB olan bireyler sosyal hayatlarından soyutlanmadan öğrenebilecekleri ortamda sosyal becerileri öğrenmeye başlamışlardır.

OSB olan çocuklara bağımsız yaşam becerilerinin öğretiminde de fotoğraflı ve videolu öğretim paketleri yer almaktadır. Bu nedenle OSB olan çocuklara hedef davranış öğretiminde video temelli uygulamaların kullanılması söz konusu olmaktadır (Değirmenci ve Tekin-İftar, 2012). Ayrıca bir öğretim yönteminin kullanıldığı ya da birden çok yöntemin birleştirildiği öğretim paketleri ile bu becerilerin öğretimi yapılmaktadır. Bu durum aileler, akranlar ya da araştırmacılar tarafından uygun öğretim yöntemi ve tekniği kullanılarak OSB olan çocuklara bağımsız yaşam becerilerinin öğretimini mümkün kılmaktadır (Çattık ve Ergenekon, 2019).

Video modelle öğretim yöntemi kullanılarak öğretilen beceriler, günlük yaşam becerilerinden yemek hazırlama (örn., Aldi ve Crigler, 2014; Akmanoğlu, Ergenekon, Kapan ve Tekin-İftar, 2014); sosyal beceriler (Bellini, Peters, Benner ve Hopf, 2007; Nikopoulos ve Keenan, 2004); iletişim becerileri (Moore ve Anderson, 2011; Sara, 2011); oyun becerileri (Besler, 2015; Özen, Birkan ve Batu, 2012; ilk yardım becerilerini kullanma (Ergenekon, 2012) ; kaçırma davranışından kaçınma becerisi (Akmanoğlu, 2008); el becerilerini geliştirme (Cotter, 2010), okula geçiş becerilerinin öğretimi (Cihak, Fahrenkrog, Ayres ve Smith, 2010) gibi becerilerin öğretildiği gözlenmektedir.

Video ipucu kullanılarak öğretilen beceriler ise, günlük yaşam becerileri başlığıyla (Mechling, Ayres, Foster, Bryant, 2012 ; Cannella-Malone vd., 2013; Horn, 2008; Johnson, Blood, Freeman ve Simmons 2013; Laarhoven, vd., 2010; Sigafos, vd., 2005; Sigafos, vd., 2007), mısır patlatma becerisi (Sigafos, vd., 2005), çamaşır makinesinde çamaşırları yıkama becerisi (Horn, 2008), yemek hazırlama becerisi (Laarhoven, Kraus, Karpman, Nizzi, Valentino 2010), boş vakit becerilerinin öğretimi (Gies, 2012; Yanardağ , Akmanoğlu ve Yılmaz, 2013), masa ve cam silme becerilerinin öğretiminde (Wu, Cannella-Malone, Wheaton ve Tullis, 2016) kullanılmıştır.

Fotoğraf ipucu, öğle yemeği hazırlama, içecek hazırlama gibi becerilerin (Pierce ve Schreibman, 1994), mutfak becerilerinin (Mechling ve Stephens, 2009), yemek pişirme becerilerinin (Mechling ve Gustafson, 2009), etkinlikler arası geçiş becerilerinin (Cihak, 2011), okuduğunu anlama becerilerinin (Rae, 2018) ve akademik becerilerin (Cihak, Wright ve Ayres, 2010) öğretiminde kullanılmıştır.

Bu araştırmada OSB olan çocuklara hem fotoğraf ipucunun hem de video ipucunun kullanımı nedeniyle her iki yönteme ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilecektir.

1.4. Fotoğraf İpucu

Fotoğraf ipucu; becerinin her basamağını analiz edilip sıralı fotoğraflar sunarak veya becerinin tamamlanmış halinin fotoğrafını kullanarak becerinin gereştirilmesini sağlar (Mechling ve Gustafson, 2009). Kullanılan fotoğraf ipuçları, yemek hazırlama gibi sıralı becerileri öğretmenin uygun bir yoludur (Mechling ve Gustafson ve 2009). Fotoğraf ipuçlarını kullanmak, bir öncül olarak kendine uyarın vermek, yemek hazırlama becerileri dahil günlük yaşam becerilerini öğretmek için kullanılan bir yaklaşımdır (Lancione ve O'Reilly, 2002).

1.4.1. Fotoğraf ipucu nasıl kullanılır?

Fotoğraf ipucu kullanılırken araştırmacının ilk amacı fotoğrafları tanıtmaktır. Araştırmacı, fotoğraflarda sergilendiği gibi becerinin nasıl gerekleēeęini model olarak beceri gerçekleştirilir. Araştırmacı becerileri fotoğraflı kitapçığa ilişkin model olur iken sözel ipuçlarına da yer verir. Araştırmacı, beceriye fotoğraflardaki gibi model olduktan sonra katılımcıdan da gözlediği gibi davranışı gerçekleştirmesini ister. Bu adımda araştırmacının amacı, fotoğraf ipucunun ğretim materyalinin nasıl kullanılacağını tanıtmaktır (Aykut vd., 2018).

Hedeflenen beceri üzerinde çalışırken fotoğraflar katılımcıya becerilerinin bütün adımlarının tamamlanmasında kullanılacağı açıklanır. Araştırmacı tüm sayfalara ‘‘Fotoğrafa bakıyorum, ne olduğunu görüyorum, ben de aynısını yapıyorum, bitirdiğimde kutucuğu işaretliyorum ve daha sonra sayfayı çeviriyorum’’ diyerek model olur. (Aykut vd., 2018).

Alan yazında fotoğraf ipucu ile ğretim yönteminin kullanıldığı çok sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. İlerleyen bölümlerde sadece fotoğraf ipucu ile ğretim yönteminin etkililiğinin, video ipucu ile ğretim yönteminin etkililiğinin ortaya konduğu ve fotoğraf ipucu ile video ipucu ğretim yöntemlerinin karşılaştırıldığı araştırma özetlerine yer verilmiştir. Bu araştırmada OSB olan bireylere ev içi becerilerin ğretiminde video ipucu da kullanılması nedeniyle video destekli uygulamalar ve video ipucuna ilişkin daha ayrıntılı açıklamalara yer verilecektir.

1.4.2. Fotoğraf ipucunun etkililiğini ortaya koyan araştırmalar

Uluslararası ve ulusal alanyazında zihin yetersizliği olan bireylerle fotoğraf ipucunun etkililiğinin sınıandığı, çok sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Ancak bu araştırma OSB olan çocuklara ev içi becerilerin öğretimine ilişkin olması nedeni ile yalnızca ilgili araştırmalara yer verilmiştir. OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun etkililiğinin ortaya konduğu bir araştırmaya rastlanmıştır.

Pierce ve Schreibman (1994) tarafından yapılan araştırmada ev içi yaşam becerilerini öğretme amacıyla fotoğraf ipucuyla kendini yönetmenin etkililiği sınanmıştır. Katılımcı öğrenciler ile öğle yemeği hazırlama, çamaşır yıkama, sofrayı kurma, içecek içme ve giyinme becerileri çalışıldığı ifade edilmektedir. Araştırmada katılımcının yaşlarının belirtilmediği ancak üç düşük işlevli OSB olan birey ile gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Araştırmada katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasından sonra farklı materyal ve ortamda genelleme oturumları, daha sonra izleme oturumları gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Sonuç olarak OSB olan çocukların kendi davranışlarını yönetmek için fotoğraflı ipucunu başarılı olarak kullandıkları bulgularla ortaya konmuştur. Becerinin tamamlanması için deneklerden kendi kendini izleme ve kendini pekiştirme yapması şartı arandığı belirtilmektedir. Ek olarak, başlama düzeyiyle karşılaştırıldığında, bütün çocukların gerçekleştirdiği stereotipik davranışların uyaran kontrolünde manipüle edildiğini, başka bir ifade ile bireyler yeni fotoğraf dizisini takip ederek davranışlarını kontrol ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında fotoğraf ipucunun diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucuyla öğretim yönteminin diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırıldığı bir çalışmaya ulaşılmıştır.

Spencer (2002) tarafından yapılan bir çalışmada beceri edinme ve görev sürdürme becerilerinin öğretiminde video model ve fotoğraf ipucunun etkililiği sınanmıştır. Araştırma, yaşları 7 ile 9 arasında farklılaşan OSB olan dört erkek öğrenciyle gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları dört katılımcıdan üçü için fotoğraf ipucunun ilköğretim çağındaki OSB olan bireylere bu becerilerin öğretilmesinde daha etkili olduğu ifade edilmektedir. Sadece bir katılımcı için video modelin daha etkili

olduğu gözlenmiş ve katılımcılardan üçü çalışmada farklı materyaller ile beceriyi genelleyebilmişlerdir. İzleme aşamasında ulaşılan verilere göre kazanılan beceriyi belirli zaman korudukları ifade edilmektedir.

1.5. Video Destekli Uygulamalar

Zihin yetersizliğinden etkilenmiş veya OSB olan bireylerde teknoloji kullanımı son dönemlerde oldukça artmış (Reith ve Woodward, 1997) ve bunların içinden özellikle video teknolojisinin daha çok kullanıldığı, araştırmacıların bu bireylerin ihtiyaçlarına göre video kayıtları geliştirdikleri gözlenmiştir (Mechling, 2005). Gözleyerek öğrenme, başkasını izleyerek öğrenme ve izlediği davranışları taklit etmeye dayanan video teknolojisi; (Clark, Kehle, Jenson ve Beck 1992), becerinin gerçekleştiği doğal ortama benzer farklı ortamlarda, farklı uyaran ve tepki örnekleri sağlayabilir (Gardner, Langone ve Wissick, 1999; Öncül ve Yücesoy Özkan, 2010). Alanyazında video teknolojisi altı biçimde sınıflandırılmıştır. Bunlar: video geribildirimi, videoyla model olma, videoyla kendine model olma, kişisel görüş noktası, etkileşimli video öğretimi/video ipucu ve bilgisayar destekli video öğretimidir (Mechling, 2005).

1.5.1. Video ipucu

Video modelle öğretim yönteminde, bireyle çalışılacak becerinin tamamı bireye izletilirken, video ipucunda, videodan bireye becerinin sadece bir basamağı izlettirilir. Daha sonra bireyden videoda izlediği beceri basamağını hemen sergilemesi istenir (Cannella-Malone vd., 2011; Mechling, 2005; Sigafos vd., 2005).

OSB olan bireylerde, uzun süreli dikkat eksikliği sorununu göz önünde bulundurmak gerekir ise bu bireylerin videonun tamamını izleyip zihinlerinde tutmaları oldukça zor olacaktır (Bodur ve Soysal, 2004). Bunun yerine becerinin her basamağına ilişkin videoları sırası ile izlemeleri, daha sonra beceriyi sergilemeleri öğretimde kolaylık sağlayacaktır. Bu nedenle öğretilmek istenen becerinin her bir basamağı kısa video görüntülerinin izletildiği, video ipucu ile öğretim yöntemini kullanma ihtiyacını doğurmuştur (Alberto vd., Horn, 2008; Alexander vd., 2012; Horn vd., 2008; Blood, Freeman, Johnson ve Simmons, 2013; Sigafos vd., 2007; Taber-Dougherty vd., 2011).

1.5.2. Video ipucu nasıl kullanılır?

Video ipucu, öğretilmek istenen beceriye yönelik bir beceri basamağının video görüntüsünün katılımcı bireye izletilmesi ve diğer basamak sunulmadan katılımcının bu basamağını gerçekleştirmesini gerektirmektedir (Bereznak vd., 2012; Öncül ve Yücesoy-Özkan, 2010). Bir başka ifade ile katılımcı birey, öğretilmesi hedeflenen becerinin ilk basamağına ait video görüntüsünü izleyerek o davranışı gerçekleştirmeye çalışır. Daha sonra bireye ikinci basamağına ait video görüntüsü izletilir ve bireyden uygun davranışı sergilemesi beklenir. Katılımcı birey beceri basamağını gerçekleştirirken hata yaparsa veya belirlenen sürede ilgili basamağı gerçekleştirmezse video görüntüleri bireye yeniden izletilir veya birey görmeden ilgili beceri basamağını uygulamacı gerçekleştirir. Ardından katılımcı bireyden sıradaki beceri basamağına ilişkin video görüntüsünü izlemesi ve beceriyi gerçekleştirmesi beklenir. Öğretilmesi hedeflenen becerinin tüm basamaklarında bu süreç takip edilir (Bennet, Gutierrez ve Honsberger, 2013; Mechling, vd., 2013; Aykut vd., 2014).

1.5.3. Video ipucunun etkililiğinin incelendiği araştırmalar

Alanyazında video ipucunun etkililiğinin araştırıldığı çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışma OSB ve ev içi becereler başlığı altında olması nedeniyle alanyazın taraması sınırlı tutulmuştur. OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde, video ipucunun etkililiğinin incelendiği altı çalışmaya ulaşılmıştır.

Sigafoos ve diğerleri tarafından (2007) yapılan bir araştırmada bulaşık yıkama becerisinin öğretiminde video ipucu ve silikleştirmenin etkililiği sınanmıştır. Araştırma, yaşları 27-33 arasında farklılaşan üç yetişkin OSB olan erkek bireyle gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Araştırmada katılımcılar arası çoklu başlama modeli kullanılmıştır. Video ipucu ile öğretim yönteminde yetişkin model kullanıldığı ve video görüntüleri birinci kişinin görüş açısından çekilmiştir. Video ipucunun her bir basamağına sözel ipucu eklendiği ifade edilmektedir. Video ipucu bilgisayar aracılığı ile sunumuş ve ipucu giderek geri çekildiğinde bireylerin performansının düştüğü ve becerileri basamakları üç parçaya ayrılarak tekrar izletilmiştir. Bunun sonucunda bireylerde performans artışı gözlenmiş ve çalışmanın sonunda video ipucu ile öğretimin ve ipucunu silikleştirmenin OSB olan ve yetersizlikten etkilenmiş bireylere bulaşık yıkama becerisinin öğretiminde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bereznak ve diğerkleri (2012) tarafından yapılan araştırmada fotokopi çekme, mikrodalgada erişte pişirme ve çamaşır yıkama becerilerinin öğretiminde video ipucunun etkililiği sınanmıştır. Araştırmada yaşları 15-18 arasında farklılaşan OSB olan üç erkek bireyle çalışılmıştır. Araştırmada, davranışlar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve videolar birinci kişi görüş açısı ile çekilmiş ve akıllı telefon ile sunulan video ipucu katılımcı bireyler tarafından kontrol edilmiştir. Bu nedenle bireylere akıllı telefon aracılığı ile videoda görünütün nasıl başlatılacağı, nasıl durdurulacağına ilişkin eğitim verilmiş, daha sonra öğretim oturumlarına geçilmiştir. Araştırma sonucunda fotokopi çekme, mikrodalgada erişte pişirme ve çamaşır yıkama becerilerinin öğretiminde video ipucunun etkili olduğu ortaya konmuştur.

Payne ve diğerkleri (2012) tarafından yapılan bir araştırmada mısır patlatma ve çorba hazırlama becerilerinin öğretiminde video ipucunun etkililiği sınanmıştır. Araştırma yaşları 18-19 arasında farklılaşan OSB ve zihin yetersizliği tanısı alan iki erkek birey ile gerçekeştirilmiştir. Araştırmada, katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve üçüncü kişinin görüş açısı ile çekilmiş ve avuç içi bilgisayar ile gerçekeştirilen video ipucunun öğretim sunulan bireyler tarafından kontrol edildiği ifade edilmektedir. Bundan dolayı tüm katılımcılara avuç içi bilgisayarda videoyu nasıl başlatılacağı, nasıl durdurulacağına ilişkin eğitim verilmiş daha sonra öğretim oturumları planlanmıştır. Araştırma sonucuna göre, mısır patlatma ve çorba hazırlama becerilerinin öğretiminde video ipucunun etkili olduğu ifade edilmektedir.

Johnson ve diğerkleri (2013) tarafından yapılan araştırmada pizza yapma ve meyveli buzlu içecek hazırlama becerilerinin öğretiminde video ipucunun etkililiği sınanmıştır. Araştırmaya 17 yaşında OSB olan iki erkek birey katılmıştır. Araştırmada davranışlar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve üçüncü kişi görüş açısı ile çekilmiştir. Avuç içi bilgisayarla sunulan video ipucu öğretim sunulan birey tarafından kontrol edilmiş ve tüm katılımcı bireylere avuç içi cihazı nasıl kullanacaklarına ilişkin eğitim verilmiştir. Ardından öğretilmesi amaçlanan beceriler için öğretim oturumları planlanmış ve araştırma sonunda olursak pizza yapma ve meyveli buzlu içecek hazırlama becerilerinin öğretiminde video ipucunun etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Cruz-Torres (2019) tarafından yapılan araştırmada yatak toplama, ayakkabı bağlama ve makarna pişirme becerilerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yaşları 12-17 arasında farklılaşan OSB olan üç bireyle gerçekleştirilmiştir. Bu becerinin öğretiminde video ipucu anneler tarafından sunularak etkililik amacıyla planlanan çalışmada katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve video görüntüleri birinci kişinin görüş açısı ile çekilmiştir. Araştırmada video ipucu ipad ile annelerin kontrolünde sunulmuş ve araştırma sonunda annelerin video ipucunu doğru bir şekilde sundukları ve amaçlanan becerileri öğrendikleri ifade edilmektedir.

Gardner ve Wolfe (2019) tarafından yapılan araştırmada elde bulaşık yıkama becerisinin öğretiminde video ipucu ile öğretim yönteminin etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yaşları 13-14 arasında farklılaşan OSB olan, hafif düzey ve orta düzey zihinsel yetersizliğe sahip, iki kız ve iki erkek bireyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve videolar birinci kişinin görüş açısı ile çekilmiş ve video ipuçları tablet bilgisayar ile sunularak ve uygulamacı tarafından kontrol edilmiştir. Araştırma sonucunda video ipucunun elde bulaşık yıkama becerisini öğretiminde etkili bir yöntem olduğu ifade edilmektedir.

Alanyazında video ipucunun diğer öğretim yöntemleriyle ve farklı uygulanış biçimleriyle karşılaştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucuyla öğretim yönteminin diğer öğretim yöntemleriyle ve farklı uygulanış biçimleriyle karşılaştırıldığı beş çalışmaya ulaşılmıştır.

Canella-Malone ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmada çamaşır yıkama ve bulaşık yıkamayı içeren günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucu ile video modelle öğretimin etkililikleri sınanmıştır. Çalışma yaşları 11-13 arasında farklılaşan OSB olan alımış yedi bireyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yöntemler arasındaki karşılaştırma için uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ve bununla beraber denekler arası çoklu yoklama modelinin birleşimi alternatif bir model kullanılmıştır. Videoların hepsinde yetişkin bir model kullanıldığı, video görüntüleri birinci kişinin görüş açısı ile çekilmiş ve video ipucunda her bir basamağa sözel ipucu eklenmiştir. Bireylere video ipucu da video model de bilgisayarla sunulduğu görölmektedir. Çalışma sonuçlarına göre, OSB olan bireylere bulaşık yıkama ve çamaşır yıkama becerilerinin öğretiminde video ipucunun video modelden daha etkili olduğu bulgusu dikkat çekicidir.

Katılımcılardan biri işitme yetersizliği olması nedeniyle seslendirme talimatlarını duyamasa da video istemini kullanarak her iki beceriyi de öğrenebildiği ifade edilmektedir.

Mechling ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada günlük yaşam becerilerinin öğretiminde videoyla model olmayla öğretim, video ipucu ve sürekli videoyla model olmayla öğretimin etkililiği sınanmıştır. Çalışma yaşları 10 ile 17 arasında farklılaşan orta derecede yetersizlikten etkilenmiş üç çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların bir tanesinde ek olarak OSB tanısı bulunduğu görülmektedir. Çalışmada yöntemler arasındaki karşılaştırma için uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile davranışlar arası çoklu başlama modellerinin birleşimi olan alternatif bir model kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre hem video ipucuyla öğretim hem de videoyla model olmayla öğretimin aynı düzeyde etkili olduğu ifade edilmektedir.

Kaya (2015) gerçekleştirdiği çalışmada mısır patlatma ve meyve suyu sıkma becerilerinin öğretiminde, sesli anlatım içeren ve sesli anlatım içermeyen video ipucunun etkililiği ve verimliliği sınamıştır. Çalışma OSB olan yaşları 10-14 arasında farklılaşan dört bireyle gerçekleştirilmiş ve araştırmada yöntemleri karşılaştırma amacıyla uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yöntemlerin verimlilik açısından karşılaştırıldığında sesli anlatım içeren video ipucunun daha verimli olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma, her iki tür ipucunun da OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu, ayrıca araştırmada uygulama güvenirliği ve gözlemciler arası güvenirlik verilerinin oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir.

Yavuz (2016) tarafından planlanan araştırmada ev içi yaşam becerilerinden poşet çay demleme ve kaşarlı tost hazırlama davranışlarının öğretiminde videoyla model olma ile video ipucunun etkililiği ve verimliliği sınanmıştır. Araştırma OSB olan, yaşları 16-17 arasında farklılaşan üç erkek bireyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmış ve araştırmanın sosyal geçerlilik verilerini toplamak amacıyla katılımcı bireylerin öğretmenlerinden videoyla model olma ile video ipucu için sosyal geçerlilik verisi toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcı üç katılımcının da video ipucuyla, belirlenen hedef davranışların hepsinde bağımsızlaştığı görülmektedir. Videoyla model olmaya baktığımızda iki katılımcı hedef davranışlarda bağımsızlaşırken, bir katılımcının hedef davranışı kazanamadığı söylenmektedir. Bu

durum, video ipucunun videoyla model olmayla öğretime göre daha verimli olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Thomas ve diğerleri tarafından (2020) yürütülen araştırmada yiyecek hazırlama becerisinin ediniminde video modelle öğretim ve video ipucuyla öğretim yöntemlerinin etkililiği ve verimliliği sınanmıştır. Araştırma yaşları belirtilmeyen OSB olan bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmış ve video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanılarak, video görüntüleri birinci kişi görüş açısı ile çekilmiştir. İpad aracılığıyla sunulan video ipucu ve video model uygulamaları katılımcı birey tarafından kontrol edilmiş ve uygulamacı video görüntülerinin izlenmesi aşamasında ‘pişirme zamanı’ diyerek ipucu verip, beceriye başlaması için 10 saniye beklemiştir. Katılımcılar 10 saniye içinde videoyu başlatmadıysa uygulamacının model olduğu ve başlatmasını sağlamıştır. Videonun durdurulması ve bitirilmesinde de aynı süreç devam ettirilmiştir. Araştırmanın sonucunda üç katılımcıda video modelle öğretim yönteminin video ipucuna göre daha etkili olduğu, bir katılımcıda ise video ipucunun video modelle öğretime göre daha etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın verimlilik bulgularında ise video modelle öğretimin video ipucuyla öğretime göre daha verimli olduğu dikkati çekmiştir.

1.5.4. Fotoğraf ipucu ve video ipucunun karşılaştırıldığı araştırmalar

Uluslararası alanyazında fotoğraf ipucunun video ipucuyla karşılaştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucuyla öğretim yönteminin video ipucuyla öğretim yöntemleriyle karşılaştırıldığı üç çalışmaya ulaşılmıştır. İzleyen bölümde de fotoğraf ipucuyla öğretim yönteminin video ipucu ile öğretim yöntemiyle karşılaştırıldığı araştırmalara yer verilmiştir.

Karpman ve diğerleri (2010) tarafından yürütülen araştırmada ergenlik çağındaki bireylere makarna yapma ve giysi katlama becerilerinin öğretiminde video ipucunun ve fotoğraf ipucunun etkililiği karşılaştırılmıştır. Araştırma OSB olan, yaşları 12-15 arasında farklılaşan üç bireyle yürütülmüş ve araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve video görüntüleri birinci kişi görüş açısı ile çekilmiştir. Katılımcılara video ipucu diz üstü bilgisayar ile sunulmuş ve araştırma sonuçlarına göre, becerilerinin bağımsız gerçekleştirilmesinde video ipucunun fotoğraf ipucundan daha etkili olduğu ifade

edilmektedir. Araştırma maliyeti açısından incelendiğinde de video ipucunun fotoğraf ipucundan daha ekonomik olduğu ifade edilmiştir.

Jowett ve diğerleri (2012) tarafından planlanan araştırmada top fırlatma, geriye doğru yürüme, atlama krikoları yapmak, ayna yıkama, muz kesme, diş fırçalama becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiği karşılaştırılmaktadır. Araştırma yaşları belirtilmeyen OSB olan üç bireyle yürütülmüş ve araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Video ipuçlarında model olarak yetişkin kullanıldığı ve video görüntüleri birinci kişi görüş açısı ile çekilmiştir. Araştırmacı video ipucunu iPad aracılığı ile sunulmuş ve katılımcıların altı farklı görevden üç tanesini öğrenmiştir. Öğretim yöntemlerinin etkililiği farklı bir tasarım ile karşılaştırılıp ve değerlendirilmektedir. Çalışmanın sonucunda hem video ipucunun ve hem de fotoğraf ipucunun OSB olan bireylere günlük yaşam becerilerini ve motor becerileri bağımsız olarak gerçekleştirmede etkili olduğu ifade edilmektedir. Bir katılımcı, üç görevden birinde fotoğraflı ipucuyla daha çok başarı göstermiş, video ipucuyla yapılan öğretimin daha hızlı çekimle sonuçlandığı ortaya çıkmıştır.

Mechling ve Gustafson (2009) yapılan araştırmada ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiği karşılaştırılmıştır. Araştırma OSB olan altı lise çağındaki birey ile yürütülmüştür. Araştırmada uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmış ve katılımcıların ön koşul becerisi niteliğinde mutfaktaki işler için ince motor becerilerine, kapakları ve kutuları açıp açamadığına, videodan izlediğini taklit etme yeteneği gözden geçirilmiştir. Çalışma sonucu OSB olan altı öğrencide yemek pişirme becerilerinde video ipucunun fotoğraf ipucundan daha etkili olduğunu ve araştırmanın katılımcılarının öğretim yöntemlerine ilişkin deneyimleri olmasına rağmen sadece iki tanesinin görevleri tamamladığını, dördünün tamamlayamadığını göstermektedir.

1.6. Araştırmanın Gereksinimi

Bağımsız yaşama adım atmanın önemli adımlarından birisi de ev içi yaşam becerilerinin bağımsız biçimde yerine getirilmesi ile mümkün olmaktadır. Ancak OSB olan bireylerin OSB ye ilişkin özellikleri zaman zaman bireylerin bir yetişkin olarak yaşamını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle de OSB olan bireylerin bağımsız yaşamada sınırlılıkları dikkat çekmektedir. Bu nedenle de okul sonrası yetişkinliğe geçiş dönemi de kritik bir öneme sahiptir. Yetersizliği olan bireyin bağımsızlık kazanması sadece ebeveyn

ve bakıcı sorumluluklarını azaltmakla kalmamakta aynı zamanda bireyin özgüvenini de artırmaktadır (Chen ve Yakubova, 2019; Cruz-Torres, 2019). Bu nedenle hem ailelerin hem de uzmanların çocuklar için gerekli olan güncel uygulama ve müdahale yöntemlerine ilişkin bilgi sahibi olması gerekmektedir (Kizir, 2019). Okul sonrası süreçte OSB olan ergenler zamanlarının büyük bir bölümünü evde veya toplumsal ortamlarda geçirmektedir. Toplumdaki her bireyden olduğu gibi OSB olan ergenlerden de evde ve toplumda birtakım sorumlulukları ve rolleri yerine getirmesi beklenmektedir. Bu nedenle de ev içi yaşam becerileri OSB olan bireylerin bağımsız bir yaşam sürdürmelerinde oldukça önemlidir. Bu bireylerin ev içi yaşam becerilerini öğrenmesi için çeşitli öğretim yöntemlerini kullanmalarını gerektirmektedir. Söz konusu öğretim yöntemlerinden ikisi fotoğraf ipucu ve video ipucudur (Yavuz, 2016).

Alanyazında fotoğraf ipucu çok sayıda becerinin öğretiminde ayrıca da OSB olan bireylere çeşitli becerilerin öğretiminde de kullanılmıştır. Kendini yönetme, uyarıcı kontrolü ve tepki genelleme becerileri (Pierce ve Schreibman, 1994), beceri edinme ve görev sürdürme becerileri (Spencer, 2002), akademik beceriler (Cihak, Wright ve Ayres, 2010), çamaşır katlama ve makarna yapma becerileri (Laarhoven, Kraus, Karpman, Nizzi, Valentino 2010), etkinlikler arası geçiş becerileri (Cihak, 2011), röntgen çekilmesi, yaşamsal bulguların alınması, fiziki muayene, boy ve kilo alınması, göz muayenesi gibi beceriler (Chebuhar, McCarthy, Bosch, Baker, 2012), günlük yaşam ve motor beceriler (Kellems, Frandsen, Cardon, Knight, Andersen, 2018), okuduğunu anlama becerisi (Rae, 2018), sözel kategorizasyon yapma becerisi (Glodowski ve Rodriguez, 2019) gibi beceriler yer almaktadır.

Alanyazında video ipucu ile öğretim yöntemi birçok farklı öğretim yöntemleriyle karşılaştırılmıştır. OSB olan bireylere çeşitli becerilerin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun karşılaştırıldığı (Laarhoven, Kraus, Karpman, Nizzi, Valentino, 2010), video ipucunun fotoğraf ipucundan daha etkili olduğu (Mechling ve Gustafson, 2009), video ipucunun video modelden daha etkili olduğu (Cannella-Malone, vd., 2011; Cannella-Malone vd., 2006) gözlenmektedir. Ayrıca video ipucunun farklı biçimlerde de uygulanmasının karşılaştırıldığı araştırmalar da vardır. Bu araştırmalara göre hata düzeltmeli video ipucunun hata düzeltilmesiz video ipucundan daha etkili olduğu (Wu, Cannella-Malone, Wheaton ve Tullis, 2016), video ipucunun video modelden daha etkili olduğu (Cannella-Malone vd., 2006), araştırmacı tarafından geliştirilen video ipucunun ticari olarak geliştirilenden daha etkili olduğu (Mechling vd., 2013), sözel anlatım içeren

video ipucunun sözel anlatım içermeyen video ipucundan etkililik açısından farkı olmadığını (Bennet, vd., 2013; Kaya, 2015) kanıtlayan araştırmalar da göze çarpmaktadır.

OSB olan bireylerde fotoğraf ipucu ve video ipucunun karşılaştırıldığı (Kellems vd., 2017; Laarhoven, vd., 2010; Mechling ve Gustafson, 2009) sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların birkaçında, giysi katlama ve makarna yapma, yemek pişirme, topu üstten atma, geriye doğru yürüme, atlama krikoları yapma, ayna yıkama, diş fırçalama ve muz kesme gibi beceriler yer almıştır. Araştırmanın bulgularında sırasıyla video ipucunun tüm becerilerde fotoğraf ipucundan daha etkili olduğu bulunurken, diğerinde iki yöntem arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir diğerinde ise her iki yöntemin de becerilerin öğretiminde etkili olduğu, ancak fotoğraf ipucuyla öğretilen becerilerin daha hızlı öğrenildiği gözlenmiştir (Kellems vd., 2017; Laarhoven vd., 2010; Mechling ve Gustafson, 2009). Sınırlı sayıda ulaşılan çalışmaların sonucundan da yola çıkarak elde edilen bulgulara dayalı olarak araştırma gereksinimi doğmuştur. Çalışmaların sonuçları göstermiştir ki, video ve fotoğraf ipucuyla öğretim görsel süreçte hizmet etmesi nedeniyle, planlanan öğretimin OSB olan bireylere beceri kazandırmada etkili olduğudur. Uluslararası alanyazında sınırlı sayıda karşılaştırma çalışmalarına rastlanırken, ulusal alanyazında OSB olan çocuklara fotoğraf ipucu ve video ipucu uygulamalarının gerçekleştirildiği bir araştırmaya gereksinim duyulmaktadır. Bu alanda yapılacak yeni araştırmalar video ipucu ve fotoğraf ipucu uygulamalarının şu hali ile sınırlı olan çalışmaların etkililik ve verimlilik bulgularına katkıda bulunacaktır. Bu gereksinimden ve araştırmalardan yola çıkarak OSB olan bireylere, ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun, video ipucunun etkililiğini ve verimliliğini karşılaştırmak amacı ile bu araştırma planlanmıştır.

1.7. Araştırma Amacı

Bu araştırmanın amacı, OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucunun, fotoğraf ipucunun etkililiğinin ve verimliliğinin karşılaştırılması, araştırmaya katılan öğrencilerin ve bu öğrencilerle çalışan öğretmenlerin iki farklı yöntemle ilişkin düşüncelerinin ve tercihlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun edinim aşamasında etkililikleri farklılaşmakta mıdır?

- 2) OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun edinim aşamasında verimlilikleri farklılaşmakta mıdır?
- 3) OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun izleme ve genelleme aşamalarında etkililikleri farklılaşmakta mıdır?
- 4) OSB olan bireylerde ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucunun ve fotoğraf ipucunun arasında ölçüt karşılanıncaya değin gerçekleşen; (a) oturum sayısı, (b) deneme sayısı, (c) hata sayısı ve (d) toplam öğretim süresi açısından farklılık göstermekte midir?
- 5) Araştırmaya katılan öğrencilerin ve OSB olan bireylerle çalışan öğretmenlerin iki farklı yönetime yönelik görüşleri ve tercihleri nasıldır?

1.8. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde oldukça önemlidir. Bu bireylerin kimseye bağımlı olmadan bu becerileri gerçekleştirmeleri yaşamlarında büyük bir kolaylık sağlayacaktır. Alanyazında OSB olan bireylere ev içi yaşam becerileri öğretilirken genellikle görsel uyarıların kullanılması öğrenmeyi somutlaştırarak daha kalıcı hale getirdiği belirtilmiştir. Özellikle birçok teknolojik aracın (televizyon, bilgisayar, tablet, telefon) kullanıldığı fotoğraf ipucu ve video ipucu OSB olan bireylerin eğitiminde kolayca kullanılır ve bir kere hazırlanması yeterli olmaktadır. Bu nedenle fotoğraf ipucunun ve video ipucunun karşılaştırıldığı bu çalışmanın pratik ve işlevsel bir önemi vardır. Bu araştırmanın OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun video ipucuyla karşılaştırıldığı başka bir araştırmaya ulusal alanyazında rastlanmaması da çalışmanın teorik önemini ortaya koyarak, alanyazına katkı sağlayacaktır. Uluslararası alanyazın incelendiğinde, fotoğraf ipucuyla video ipucunun karşılaştırıldığı üç (Mechling ve Gustafson, 2009; Laarhoven, Kraus, Karpman, Nizzi, Valentino, 2010; Kellems, 2018;) çalışmaya rastlanmıştır.

Çalışmanın uygulama açısından önemi ise araştırmaya katılan bireylerin fotoğraf ipucu ve video ipucu yönteminin nasıl kullanılacağını öğrenmesinin OSB olan bireylerin eğitiminde ailelerine ve öğretmenlerine, bu yöntemle öğretilen diğer becerilerin öğretiminde kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma öğretmenlere ve gözlemcilerle fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkili bir biçimde nasıl kullanıldığını

göstermesi açısından oldukça önemlidir. Araştırma bulguları sonraki araştırmalar için ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın ev içi yaşam becerilerini öğretmeyi hedefliyor olması ve özellikle OSB olan bireylerle gerçekleştiriliyor olması, toplum içinde bu bireylerin kabul seviyelerinin artması, ailelerin beklentilerini karşılamaları, bağımsız yaşama katılımlarını olumlu yönde etkilemesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca çalışılan beceriler açısından ev içinde bağımsız yaşamalarına yardımcı olması ve ailelerine bağımlı olmadan bazı becerileri gerçekleştirmelerine katkı sağlayacaktır. Böylelikle çevresindeki diğer kişilerin vereceği olumlu tepkiler onları ve ailelerini mutlu edeceği için başka becerilerin öğrenilmesine de olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Katılımcı bireylerin bu becerileri kazanıp bağımsız bir biçimde günlük hayatlarında kullanabilmelerinin kendi kendilerini pekiştirmelerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Son olarak bu araştırmanın OSB olan bireylerin eğitiminde fotoğraf ipucunun video ipucuyla etkililik ve verimlilik açısından karşılaştırıldığı bir çalışmaya ulusal alanyazında rastlanmamış olması ayrıca uluslararası alanyazında ise araştırmaların sınırlı sayıda olması nedeniyle boşluğu doldurmaya ve var olan bulguları genişletmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.9. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır: 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Okulu'nda örgün eğitime devam eden OSB olan dört erkek öğrenci, bu bireylere hedeflenen ev içi yaşam becerilerinin öğretimi, bu becerilerin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucu ve video ipucunu uygulayan uygulayıcı ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, bağımlı ve bağımsız değişkenler, katılımcılar, araç-gereçler, ortam, verilerin toplanması, uygulama süreci ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiğinin ve verimliliğinin karşılaştırılması amacıyla uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile araştırma yürütülmüştür. Bu modelin uygulanmasında iki ya da daha fazla bağımsız değişkenin, iki ya da daha fazla geriye dönüşü olmayan bağımlı değişken üzerindeki etkililikleri karşılaştırılır. Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinde bağımsız değişkenlerin uygulamalarını gün içinde her iki yöntemi de uygulayarak ya da bir oturumda her iki yöntemi de uygulayarak hızla dönüştürülmelidir. Bu model başlama düzeyi evresi, iki ya da daha fazla bağımsız değişkenin karşılaştırıldığı uygulama evresi; başlama düzeyi evresi, karşılaştırmanın yapıldığı uygulama evresi, daha etkili ya da verimli olan yöntemle uygulamaya devam etme şeklinde düzenlenir (Holcombe, Wolery ve Gast, 1994, Sindelar vd., 1985, Holcombe vd., 1994). Ayrıca araştırma modeline göre çalışılan becerilerin aynı zorluk düzeyine sahip olmasına, birbirinden bağımsız olmasına, işlevsel olmasına dikkat edilmiştir. Taşıma etkisinin kontrol edilebilmesi için iki oturum arasında en az bir saatlik zaman bırakılmıştır. Bunun yanı sıra bir katılımcıya bağımlı değişkenin biri video ipucu ile öğretilirken, diğer bağımlı değişkenin fotoğraf ipucu ile öğretilmesine dikkat edilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliğini tehdit edebilecek olan dış etmenler, katılımcıların olgunlaşması, deneklerin seçim yanlılığı, katılımcı kaybı, sınanma ve taşıyıcı etkisini kontrol altına alma amacıyla çalışmaya başlamadan katılımcıların aileleriyle tek tek görüşülüp ve çalışılacak becerilere ilişkin herhangi bir çalışma yapmamaları konusunda bilgilendirilmiştir. Modelin deney süreci tüm öğrencilerle eş zamanlı çalışmayı gerektirdiğinden olgunlaşma tehdidi bulunmamaktadır; ancak yine de haftanın beş günü çalışma yapılmış ve araştırmanın olabildiğince kısa zamanda bitirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma boyunca uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin gerektirdiği tüm koşullar kontrol altında tutulmuştur. Denek yitimini önlemek amacıyla çalışmaya katılan ailelerin gönüllük esasına dayalı çalışmaya katılımları dikkate alınmıştır. Araştırmanın ölçmeyle ilgili tehdidini kontrol altına almak amacıyla kayıt altına alınan oturumların

%30' unda uygulama güvenilirliği ile gözlemciler arası güvenilirlik verileri toplanmıştır. Sıralama etkisini kontrol etme amacıyla bağımsız değişkenler, çalışmanın katılımcılarına tahmin edilemeyecek dengeli bir sıra ile sunulmuştur. Ayrıca araştırma boyunca bağımsız değişken haricindeki bütün değişkenler sabit tutularak da sıralama etkisi kontrol altına alınmıştır. Çalışmanın iç geçerliliğini güçlendirme amacıyla hedef becerilerle eşit zorluk düzeyine sahip bir kontrol beceri belirlenmiş ve bütün katılımcılar ile edinim evresini bitirene kadar bu beceriye ilişkin başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Araştırmada çalışılan becerilerin edinim evresi tamamlandıktan sonra etik ilkeler gereğince kontrol becerisinin de öğretimine başlanmıştır. Kontrol becerisinin öğretimi, araştırma sonuçlarına göre bulunan en etkili ve en verimli yöntem ile gerçekleştirilmiştir.

2.2 Bağımlı Değişken

Bu araştırmanın bağımlı değişkeni OSB olan bireylere sunulan ev içi yaşam becerileridir. Bağımlı değişkenler araştırmaya katılacak bireylerin gereksinmelerine göre belirlenmiştir. Uygulamacı araştırmanın yapıldığı okulda görev yaptığından, katılımcılardan bir tanesi de uygulamacının öğrencisi, iki tanesi de modellerin öğrencisi olması nedeniyle bireylerin kaba değerlendirmelerine hakimdir. Bundan dolayı birçok bağımlı değişken belirlenmiş, ihtiyaç hiyerarşisine göre katılımcıların aileleri görüşülerek aralarından üç beceri seçilmiştir. Bağımlı değişkenlerin birbirlerinden bağımsız olarak; fakat birbirlerine benzer ve aynı kolaylık seviyesinde olmalarına dikkat edilmiştir. Aynı zamanda öğretilmesi planlanan becerinin basamak sayıları da birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Bağımlı değişkenlerden hangisinin fotoğraf ipucuyla, hangisinin video ipucuyla sunulacağı yansız atama sonunda belirlenmiştir. Seçilen beceriler sofraya kurma, sandviç hazırlama ve poşet çay demleme becerileridir. Bu beceriler arasından sofraya kurma ve sandviç hazırlama becerileri hedef beceri, poşet çay demleme becerisi ise kontrol beceri olarak belirlenmiştir. Hedef beceriler uygulamacı tarafından yapılarak analiz edilmiştir. Hazırlanan beceri analizleri doktora düzeyine sahip beş uzmana gönderilmiştir ve alınan dönütler çerçevesinde uygun düzeltmeler yapılmıştır. Hedef davranışlara ilişkin beceri analizleri Tablo 2.1, Tablo 2.2 ve Tablo 2.3'te yer almaktadır.

Tablo 2.1. *Sofra Kurma Becerisine İlişkin Becerileri Analizi*

Sofra Kurma
1. Kişi sayısı kadar tabak alır.
2. Tabakları masaya koyar.
3. Kişi sayısı kadar peçete alır.
4. Her tabağın sağına bir tane peçete koyar.
5. Kaşıkları tezgâhtan alır.
6. Kaşıkları peçetelerin üstüne koyar.
7. Çatalları tezgâhtan alır.
8. Çatalları kaşıkların yanına koyar.
9. Bardakları tezgâhtan alır.
10. Bardakları tabakların önüne koyar.
11. Sürahiye tezgâhtan alır.
12. Sürahiye masanın üstüne koyar.
13. Ekmek sepetini tezgâhtan alır.
14. Ekmek sepetini masanın üstüne koyar.

Tablo 2.2. *Sandviç Hazırlama Becerisine İlişkin Beceri Analizi*

Sandviç Hazırlama
Tabağı tezgâhtan alır.
Tabağı masanın üstüne koyar.
Ekmeği sepetini tezgâhtan alır.
Ekmek sepetini masanın üstüne koyar.
Buzdolabından salam tabağını alır.
Salam tabağını masaya koyar.
Buzdolabından peynir tabağını alır.
Peynir tabağını masaya koyar.
Bir dilim ekmeği tabağa koyar.
Kullandığı eliyle peynir dilimini alır.
Peynir dilimini ekmeğin üstüne koyar.
Kullandığı eliyle salamı alır.
Salamı peynirin üstüne koyar.
Ekmeği salamın üzerine kapatır.

Tablo 2.3. *Poşet Çay Demleme Becerisine İlişkin Beceri Analizi*

Poşet Çay Demleme

1. Su ısıtıcısının fişini takar.
 2. Poşet çay kutusunu tezgâha koyar.
 3. Şekeri alır ve tezgâha koyar.
 4. Bardağı alır ve tezgâha koyar.
 5. Su ısıtıcısına musluktan su doldurur.
 6. Su ısıtıcısının düğmesine basar.
 7. Isıtıcının kaynamasını bekler.
 8. Poşet çay kutusundan bir poşet çay alıp bardağa koyar.
 9. Isıtıcıyı alıp çay bardağına sıcak su doldurur.
 10. Bardağın içindeki çayın ipinden tutup suyun içinde aşağı yukarı hareket ettirir.
 11. Poşet çayı alıp, çöp kutusuna atar.
 12. Çaya şeker atar.
 13. Çayın içindeki şekeri karıştırır.
 14. Isıtıcının fişini çeker.
-

2.3 Bağımsız Değişken

Araştırmanın bağımsız değişkeni OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucu ve video ipucudur. Araştırmada yetersizlikten etkilenmiş bireylere, ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililik ve verimliliğinin değişip değişmediği incelenmiştir. Her iki uygulama da bire-bir öğretim oturumları biçiminde sunulmuştur. Fotoğraf ipucunun ve video ipucunun uygulama süreci öğretim oturumları başlığı altında ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

2.4 Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları belirlenmeden önce Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Kararı alınmıştır (Ek-1). Araştırmanın katılımcılarını; araştırmacı, modeller, öğretmenler, öğrenciler ve gözlemci oluşturmaktadır.

2.4.1. Öğrenciler

Bu araştırma, Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Merkezi' ne devam eden yaşları 12-14 arasında değişen ilköğretim çağındaki dört erkek OSB olan bireyle gerçekleştirilmiştir. Söz konusu okul, araştırmacının görev yaptığı okul olduğundan araştırmanın katılımcılarını ve velilerini önceden tanıdığı öğrencilerden seçilmiş ve aileleri ile gerekli görüşmeler yapılmış, sözlü ve yazılı izinler alınmıştır (Ek-2). Araştırmaya katılabilmeleri için öğrencilerin bazı önkoşulları sağlamaları gerekmektedir.

2.4.1.1. Öğrencilerde bulunması gereken ön koşullar

Araştırmaya katılan bireyler öncelikle tam teşekküllü bir hastaneden OSB tanısı almış öğrencilerdir. Bunun yanında bireylerin iki eylem bildiren sözel yönergeleri doğru bir şekilde, doğru zamanda yapmaları gerekmektedir. Önkoşulların sağlanıp sağlanmadığını belirlemek için ailelerle görüşülmüş ve öğrencilere bu davranışlara yönelik değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

Araştırma için genel önkoşullar; bireyin evi tanınması, evin bölümlerini bilmesi, mutfakı tanınması, mutfaktaki araç-gereçleri ve nasıl kullanacağını bilmesi, zarar veren eylemlerden, araç-gereçlerden kaçınmasıdır (mutfakta sığağa direk tutmama, bıçağın vd. keskin aletlerin doğru kullanımı). Bireylerin ev içindeki durumları aileleri ile görüşülmüş ve hedef beceriye var olan performansları doğrultusunda karar verilmiştir.

Fotoğraf ipucunun kullanımı için gerekli ön koşullar; çoklu görev davranış performansını sergiliyor olması, aktiviteleri başlatma, katılma ve sürdürme becerilerine sahip olması, dışardan müdahale ve ipucu olmadan çeşitli faaliyetleri gerçekleştiriyor olması, fotoğrafı var olan zeminden ayırt etmeleri, gösterilen fotoğrafa belli bir süre dikkatlerini yöneltmeleri ve nesne resim eşleme becerisinin var olmasıdır.

Video ipucunun kullanımı için gerekli önkoşullar verilen yönergeleri tamamını yerine getirme, beş dakika video görüntüsüne dikkatini yöneltme ve kendileri tablet üzerinden video görüntüleri arasında geçiş yapabildiği de gözlemlenmiştir. Bir diğer önkoşul becerisi taklit etmedir. Öğrenciler model olunan bir beceri basamağını, davranışı izlemesinin hemen ardından bu beceri basamağını ve davranışını aynen veya benzer biçimde yerine getirip getiremediklerine bakılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda dört öğrencinin de bu önkoşullara sahip oldukları ortaya konmuştur.

2.4.1.2. Öğrencilerin özellikleri

Bilal 14 yaşında OSB tanısı almış 4. sınıf öğrencisidir. Bilal yürüme, zıplama, koşma, top atma-tutma, taşırmadan boyama, yırtma yapıştırma, makas kullanma, yapboz tamamlama, şekil çizme becerilerini gerçekleştirmektedir. Tuvaleti uygun bir şekilde kullanma, kendi kıyafetlerini giyme, yemek yeme ve temizlik becerilerini yerine getirmektedir. Bilal beş- altı hareket gerektiren yönergeleri yerine getirir, resimdeki bir olayı basit kelimelerle ifade eder, isteklerini dile getirip, istemediği şeyleri de reddeder. Bilal yedi ya da sekiz cümlelik metinleri okur, kim, nerede, nasıl, niçin sorularını cevaplar, verilen metinlerin resimlerini yorumlar ya da sorularını sözlü olarak cevaplar. Hazırlanmış yiyecek ve içecekleri servis eder ve tek başına yiyebilir. Ayrıca sosyal bağlamda selamlaşma, sohbet başlatma ve biriyle iki ya da üç cümlelik diyalog kurabilme becerisine sahiptir. Bilal temizlik yapma, yatağını düzeltme, kendi kıyafetlerini katlama, sandviç yapma, tost yapma, çay demleme, sofraya kurma, bulaşık toplama ve yıkama becerisine sahip değildir.

Ahmet Fatih 14 yaşında OSB tanısı almış 3. sınıf öğrencisidir. Ahmet Fatih yürüme, zıplama, koşma, top atma-tutma, taşırmadan boyama, yırtma yapıştırma, makas kullanma, yapboz tamamlama, şekil çizme becerilerini gerçekleştirmektedir. Tuvaleti uygun bir şekilde kullanma, kendine ait kıyafetleri giyme, kişisel bakım yapma, temizlik becerileri ve telefon kullanma gibi günlük yaşam becerilerini yerine getirebilir. Hazırlanmış yiyecek ve içecekleri servis eder ve tek başına yiyebilir. Ahmet Fatih iki ya da daha fazla eylem içeren yönergeleri yerine getirir. Resimde gördüğü olayları art arda iki ya da üç cümle ile ifade eder, isteklerini dile getirip, istemediği şeyleri de reddeder. Ahmet Fatih iki ya da üç cümlelik metinleri okur. Ayrıca sosyal bağlamda selamlaşma, sohbet başlatma ve biriyle iki ya da üç cümlelik diyalog kurabilme becerisine sahiptir. Ahmet Fatih temizlik yapma, yatağını düzeltme, kendi kıyafetlerini katlama, sandviç yapma, tost yapma, çay demleme, sofraya kurma, bulaşık toplama ve yıkama becerisine sahip değildir.

Abdullah 14 yaşında OSB tanısı almış 4. sınıf öğrencisidir. Abdullah yürüme, zıplama, koşma, top atma-tutma, taşırmadan boyama, yırtma yapıştırma, makas kullanma, yapboz tamamlama, şekil çizme becerilerini gerçekleştirmektedir. Tuvaleti uygun bir şekilde kullanma, kendine ait kıyafetleri giyme, kişisel bakım yapma, temizlik becerileri ve telefon kullanma gibi günlük yaşam becerilerini yerine getirebilir. Hazırlanmış yiyecek ve içecekleri servis eder ve tek başına yiyebilir. Abdullah iki ya da

daha fazla eylem içeren yönergeleri yerine getirir. Resimde gördüğü olayları art arda iki ya da üç cümle ile ifade eder, isteklerini dile getirip, istemediği şeyleri de reddeder. Abdullah iki ya da üç cümlelik metinleri okur. Ayrıca sosyal bağlamda selamlaşma, sohbet başlatma ve biriyle iki ya da üç cümlelik diyalog kurabilme becerisine sahiptir. Abdullah temizlik yapma, yatağını düzeltme, kendi kıyafetlerini katlama, sandviç yapma, tost yapma, çay demleme, sofraya kurma, bulaşık toplama ve yıkama becerisine sahip değildir.

Rıdvan 12 yaşında OSB tanısı almış 3. sınıf öğrencisidir. Rıdvan yürüme, zıplama, koşma, top atma-tutma, taşımadan boyama, yırtma yapıştırma, makas kullanma, yapboz tamamlama, şekil çizme becerilerini gerçekleştirmektedir. Tuvaleti uygun bir şekilde kullanma, kişisel bakım yapma, temizlik becerileri, kendine ait kıyafetleri giyme, aperiatif yiyecek ve içecek hazırlama ve telefon kullanma gibi günlük yaşam becerilerini yerine getirebilir. Rıdvan beş ya da daha fazla eylem içeren yönergeleri yerine getirir. Resimde gördüğü olayları art arda yedi ya da sekiz cümle ile ifade eder, isteklerini dile getirip, istemediği şeyleri de reddeder. Rıdvan on ya da on iki cümlelik metinleri okur. Kim, nerede, nasıl, niçin sorularını cevaplar, verilen metinlerin resimlerini yorumlar, sorularını cevaplar ve söylenen yedi ya da sekiz sözcüklü cümleleri yazma becerilerine sahiptir. Ayrıca sosyal bağlamda selamlaşma, sohbet başlatma, sürdürme, bitirme ve en az üç ya da dört cümlelik diyalog kurabilme becerilerine sahiptir. Rıdvan temizlik yapma, yatağını düzeltme, kendi kıyafetlerini katlama, sandviç yapma, tost yapma, çay demleme, sofraya kurma, bulaşık toplama ve yıkama becerisine sahip değildir. Öğrencilerin özellikleri Tablo 2.4.'te gösterilmektedir.

Tablo 2.4 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri

Öğrenci	Yaş	Cinsiyet	Tanı
Bilal	14	Erkek	Otizm Spektrum Bozukluğu
Ahmet Fatih	12	Erkek	Otizm Spektrum Bozukluğu
Abdullah	14	Erkek	Otizm Spektrum Bozukluğu
Rıdvan	12	Erkek	Otizm Spektrum Bozukluğu

2.4.2. Araştırmacı

Araştırma Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı On Dokuz Mayıs Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı'ndan lisans derecesine sahiptir ve OSB olan öğrencilerle beş yıllık çalışma deneyimine sahiptir. Araştırmacı Erzurum Palandöken'de Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Okulu'nda öğretmen olarak görev yapmaktadır.

2.4.3. Modeller

Araştırmada fotoğraf ipuçlarının ve video ipuçlarının hazırlanması için yetişkin model kullanılmıştır. Araştırma modeli Marmara Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda lisans derecesi almış, OSB olan bireylerle beş yıllık çalışma deneyimi olan, araştırmacıyla aynı okulda görev yapan 27 yaşında bir erkek yetişkindir.

Diğer model On dokuz Mayıs Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda lisans derecesi almış, OSB olan bireylerle beş yıllık çalışma deneyimi olan, araştırmacıyla aynı okulda görev yapan 26 yaşında bir kadın yetişkindir.

Araştırmada iki model kullanılmasının nedeni iki katılımcı öğrencinin kendi öğretmenlerini otorite olarak kabul etmesi, onlara uyaran teşkil etmek maksadıyla kendi öğretmenleri model olarak kullanılmıştır. Modeller sofrı kurma, sandviç hazırlama ve poşet çay demleme becerilerini yerine getirerek, fotoğraf ipucunun ve video ipucunun oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu beceriler için çekilen videolar bizzat uygulamacı tarafından yapılarak oluşturulan beceri analizine göre üçüncü kişi görüş/bakış açısıyla oluşturulmuştur.

2.4.4. Katılımcı öğretmenler

Araştırmanın sosyal geçerlik verileri, Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Okulu'nda OSB olan bireylerle çalışan on öğretmeninden toplanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin demografik özellikleri, OSB olan bireylerle çalışma deneyimleri, mezun oldukları alan bilgisi Tablo 2.5.'te yer almıştır. Öğretmenlerin isimleri sıra sayıları ile ifade edilmiştir.

Tablo 2.5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Öğretmen	Cinsiyet	Yaş	Deneyim	Mezuniyet
1	Erkek	26	4 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
2	Kadın	26	4 yıl	Görme Engelliler Öğretmeni
3	Kadın	27	4 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
4	Kadın	33	3 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
5	Kadın	29	5 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
6	Kadın	29	5 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
7	Kadın	26	4 yıl	İşitme Engelliler Öğretmeni
8	Kadın	35	15 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
9	Kadın	27	4 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni
10	Kadın	25	4 yıl	Zihin Engelliler Öğretmeni

2.5. Ortam

Araştırmanın tüm oturumları, Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Okulunda gerçekleştirilecektir. Bu okul 36 öğretmeni, 13 derslik ve 2 atölyesiyle OSB ve zihinsel yetersizliği olan bireylere eğitim vermektedir. Araştırmanın öğretim oturumları Recep Birsin Özen Özel Eğitim Uygulama Okulu'nun uygulama evinde bire-bir öğretim şeklinde planlanmıştır. Uygulama evi oturma odasıyla birleşik 12 metrekarelik mutfak, tek kişilik yatak, üç kapaklı elbise dolabı, bir adet komidin, banyo ve tuvaletten oluşmaktadır. Araştırmanın yapıldığı uygulama evinde bir adet mutfak masası, dört tane sandalye, büyük boy buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, mutfak tezgâhı, su ısıtıcısı, kahve makinesi, mısır patlatma makinesi, çay makinesi, tost makinesi ve ankastre seti bulunmaktadır. Salonun girişinde bir köşe koltuğu ve minderleri, bir televizyon ünitesi ve televizyon bulunmaktadır. Uygulama alanına giriş için tek kapı vardır, iki adet de penceresi bulunmaktadır. Ortamın fotoğrafı Ek-3'te gösterilmiştir.

2.6. Araç-Gereçler

Çalışmada kullanılan araç-gereçler her bir katılımcı için, bireyin yaşı, gelişim düzeyi, sahip olduğu beceriler ve gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri ev içi yaşam becerilerini gerçekleştirmek için öğretim oturumlarında kullanılan araç gereçlerin isimleri üç ayrı başlıkta listelenmiştir. Bu araç-gereçler Tablo 2.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 2.6. Çalışılan Becerilerde Kullanılan Araç-Gereçler

Öğretim Oturumu Araç-Gereçleri		
Sofra Kurma Araçları	Sandviç Hazırlama Araçları	Poşet Çay Demleme Araçları
2 Adet küçük beyaz tabak	1 Adet tabak	Su ısıtıcı
2 adet su bardağı	1 adet küçük ekmek sepeti	Cam Şekerlik
2 adet küçük beyaz peçete	1 adet kaşar peynir tabağı	Poşet çay (yeşil çay)
2' şer adet metal çatal ve kaşık	1 adet salam tabağı	1 adet kupa
1 adet cam sürahi		Su
1 adet ekmek sepeti		Çay kaşığı
Genelleme Oturumu Araç-Gereçleri		
Sofra Kurma Araçları	Sandviç Hazırlama araçları	Poşet Çay Demleme Araçları
2 Adet büyük mavi tabak	1 Adet büyük mavi tabak	Su ısıtıcı
2 adet kulplu bardak	1 adet büyük pembe saplı ekmek sepeti	Plastik Şekerlik
2 adet büyük mor peçete	1 adet çedar peynir tabağı	Poşet çay (siyah çay)
2' şer adet plastik saplı çatal ve kaşık	1 adet fıstıklı büyük boy salam tabağı	1 adet fincan
1 adet plastik sürahi		Su
1 adet pembe saplı ekmek sepeti		Çay kaşığı

2.6.1. Video ipucuna ilişkin araç gereçler

Çalışmanın bağımsız değişkenleri olan video ipucunu hazırlamak üzere tablet ile diz üstü bilgisayar kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin velileriyle görüşülüp sandviç hazırlama, sofra kurma ve poşet çay demleme becerisi için uygun olduğu saptanmıştır. Belirlenen becerileri araştırmacı bizzat yaparak beceri analizlerini oluşturmuş ve becerilerin hepsinin zorluk düzeylerinin denk olduğuna karar vermiştir. Beceriler arasında poşet çay demleme becerisi kontrol beceri olarak seçilmiştir. Video ipucunun her bir basamağını hazırlarken tableti ellerinden bırakmalarını gerektirmeyecek şekilde hazırlanmıştır. Bundan dolayı basamaklar tek eylem içermektedir. Öğrencilerin fiziksel gelişimleri ve tablet boyutunun küçük olması buna olanak vermiştir. Araştırmacının yaparak oluşturduğu beceri basamaklarının videoları üçüncü kişi görüş açısıyla kaydedilmiştir. Hazırlanan görüntüler ve Uzman Görüş Belirleme Formu (Ek-4)

alanyazında en az doktora derecesine sahip beş ayrı uzmana gönderilmiştir. Uzmanlara beceri analizleri, sofrta kurma becerisinin fotoğraf ipuçlarını, video görüntülerini değerlendirme formu (Ek-5) ve sandviç hazırlama fotoğraf ipuçlarını, video görüntülerini değerlendirme formu (Ek-6) gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda video görüntülerinde ve kullanılan araç gereçlerde düzenleme yapılmış, tüm video görüntüleri yeniden çekilmiştir. Örnek verecek olursak; beceri için kullanılan malzeme ve masa aynı renk olduğundan videodaki malzemenin ayırt ediciliğini artırmak amacıyla masada koyu renk örtü kullanılmıştır. Video ipucunun her bir basamağı yapılış sırasıyla tablete aktarılmıştır. Videoların izletildiği tablet Ek-7 gösterilmiştir.

2.6.2. Fotoğraf ipucuna ilişkin araç gereçler

Çalışmada fotoğraf ipuçları ve fotoğraflarda yer alan her bir ev içi yaşam becerisi için 15*20 boyutlarında hazırlanmış olan beceri kitapçıkları kullanılmıştır. Katılımcıların fotoğraf ipuçları iki telli dosyalara hazırlanmış ve lamine edilmiş a5 kağıdına basılmıştır. Fotoğraf ipucunda kullanılan kitapçıkların örneği Ek-8’de gösterilmiştir. Fotoğraflar, model ile bireylere eğitim yapılacak olan ortamda çekilmiş ve dosyalanmıştır. Fotoğraflar sade bir arka fonla, yalnızca yapılan beceriye dikkat çekecek şekilde hazırlanmıştır. Katılımcıların öğretmenleri ve aileleriyle görüşülerek onlara uygun pekiştireçler belirlenmiş ve temin edilmiştir. Fotoğraf ipucunun her bir basamağını hazırlarken fotoğrafların olduğu dosyayı ellerinden bırakmalarını gerektirmeyecek şekilde hazırlanmıştır. Bundan dolayı basamaklar tek eylem içermektedir. Öğrencilerin fiziksel gelişimleri ve dosya boyutunun küçük olması buna imkân sağlamıştır. Araştırmacının yaparak oluşturduğu beceri basamaklarının fotoğrafları üçüncü kişinin bakış açısıyla çekilmiştir. Hazırlanan fotoğraflı ipuçları dosyası ve Uzman Görüş Belirleme Formu alanyazında en az doktora derecesine sahip beş ayrı uzmana gönderilmiştir. Uzmanlara beceri analizleri, video görüntüleri ve fotoğraf ipuçlarının uygun olup olmadığı sorulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda çekilen fotoğrafların açıları ve kullanılan araç gereçlerde düzenleme yapılmış, tüm fotoğraflar yeniden çekilmiştir. Örnek verecek olursak; beceri için kullanılan malzemeye odaklı fotoğraf çekilmesi, arka planın görünmediği fotoğraflar olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

2.6.3. Veri toplamaya ilişkin araç gereçler

Bunların haricinde çalışmada kullanılacak veri toplama formları, kalem, video görüntülerinin ve fotoğrafların düzenlenmesi amacıyla diz üstü bilgisayar, görüntü kayıtlarının yapılabilmesi amacıyla da uygulayıcının telefonunun kamerası ve kamera ayaklığı, kaydedilen öğretim görüntülerini depolamak için harici disk, beceriler için kullanılacak mutfak araç gereçleri, öğrencilerin hepsi için öğretmenlerine ve ailelerine sorularak uygun pekiştireçler temin edilmiştir.

2.7. Deney Süreci

Araştırmada takip edilen süreç; başlama düzeyi oturumları, video ipucunun kullanımını öğreten oturumları, fotoğraf ipucunun kullanımını öğreten oturumları, öğretim oturumları, günlük yoklama oturumları, genelleme oturumları, kontrol beceri öğretim oturumları ve izleme oturumları biçimindedir. Tüm oturumlar bire-bir öğretim düzenlemesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Her iki uygulamanın öğretim bir öğretim oturumu ve bir yoklama oturumu olmak üzere haftanın her günü devam etmiştir. Gerçekleştirilen iki uygulama arasında en az bir saatlik boşluk bırakılmıştır. Tüm oturumları araştırmacı tarafından yürütülen çalışma yaklaşık üç ay devam etmiş ve bütün oturumlar video kaydına alınmıştır.

Katılımcı bireylere nasıl pekiştirileceğini belirlemek için pekiştireç belirleme formu hem bireye hem aileye uygulanmıştır. Pekiştireçler üç öğrenci için kolalı jelibon, balık kraker, bonibon; bir öğrenci için ise çalışmada kullanılan salam olarak belirlenmiştir. Her bireye uygun pekiştireçler öğretimden önce hazırlanmıştır. Öğretim oturumlarında, genelleme oturumlarında ve izleme oturumlarında bireyin süreci doğru takip etmesi karşılığında betimlenerek pekiştirilmiştir.

2.7.1. Başlama düzeyi oturumları

Video ipucu ve fotoğraf ipucu kullanılarak öğretime geçmeden önce başlama düzeyi verileri toplanmıştır. Başlama düzeyleri belirlenirken kullanılan araç gereçler önceden hazırlanmış, ortamda gereken uyarlamalar yapıldıktan sonra katılımcı ile deney sürecinin gerçekleştirildiği ortamda çalışılmıştır. Başlama düzeyi oturumlarında öğrencinin dikkatini çekme amacıyla dikkat sağlayıcı ipucu verilmiştir (Bilal, çalışmaya hazır mısın?). Ardından çalışılacak beceriye ilişkin hedef uyaran sunulmuştur (“sofrayı

kur/ sandviçi hazırla’’). Hedef uyaran sunulduktan sonra katılımcının tepki vermesi için 20 saniye beklenmiş ve öğrencinin yapabildiği basamaklara veri toplama formunda doğru tepki (+), yapamadığı basamaklara yanlış tepki (-) biçiminde kaydedilmiştir. Verilerin toplanmasında tek fırsat yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle öğrenciye hedef uyaran sunulduktan sonra yapamadığı ya da yanlış yaptığı basamaklarda öğrenciye katılımı için teşekkür edilip, oturum sonlandırılmıştır. Bireyin doğru tepkileri pekiştirilmemiş, yanlış tepkilerine de herhangi bir ipucu sunulmamıştır. Başlama düzeyi verileri alınırken üst üste beş kararlı veri elde edildikten sonra öğretim oturumları planlanmıştır.

2.7.2. Fotoğraf ipuçlarının kullanımına ilişkin sunulan öğretim oturumları

Çalışmada başlama düzeyi verilerini elde ettikten sonra, öğrencilerin fotoğraf ipucunu kullanmayı öğrenmelerini sağlamak üzere her bir öğrenciye fotoğraf ipucunun nasıl kullanılacağı öğretilmiştir. Fotoğraf ipucunu kullanmayı öğretmek üzere ekmeğe yumuşak gıda sürme becerisi seçilmiş ve bu beceriye ilişkin fotoğraf ipucu dosyası oluşturulmuştur. Katılımcıya öncelikle hedef uyaran sunulmuş ve katılımcının fotoğrafta gerçekleşen beceri basamağını yerine getirmesi için on beş saniye beklenmiştir. Fotoğraflarda gerçekleşen beceriler katılımcılara sözel olarak da ifade edilmiştir. Katılımcı on beş saniye içinde fotoğrafa bakıp beceri basamağını gerçekleştirir ise belirlenen pekiştireç sunulmuş ve sonraki basamağa geçmesi söylenmiştir. Katılımcı on beş saniye içinde fotoğrafa bakmaz ya da fotoğrafta gerçekleştirilen beceriyi yerine getiremez ise model olarak fotoğrafa bakması ve gördüğü basamağı yapması sağlanmıştır. Model olduğunda öğrenci on beş saniye içinde fotoğrafa bakıp beceriyi yerine getirirse pekiştirilir ve ‘devam et’ yönergesi verilir. Katılımcı on beş saniyede fotoğrafa bakmaz ya da fotoğrafa bakmasına rağmen beceri basamağını gerçekleştiremez ise, başını fotoğrafa yönelterek ya da elinden tutup becerinin o basamağı gerçekleştirilerek fiziksel ipucu verilip fotoğrafa bakması ve beceri basamağını gerçekleştirmesi sağlanmıştır.

2.7.3. Video ipuçlarının kullanımına ilişkin sunulan öğretim oturumları

Bu çalışmada, başlama düzeyi verilerini elde ettikten sonra öğrencilerin video ipucunu kullanmayı öğretmek amacıyla katılımcıların her birine video ipucunun nasıl kullanılması gerektiği öğretilmiştir. Video ipucu nasıl kullanıldığını öğretmek amacıyla

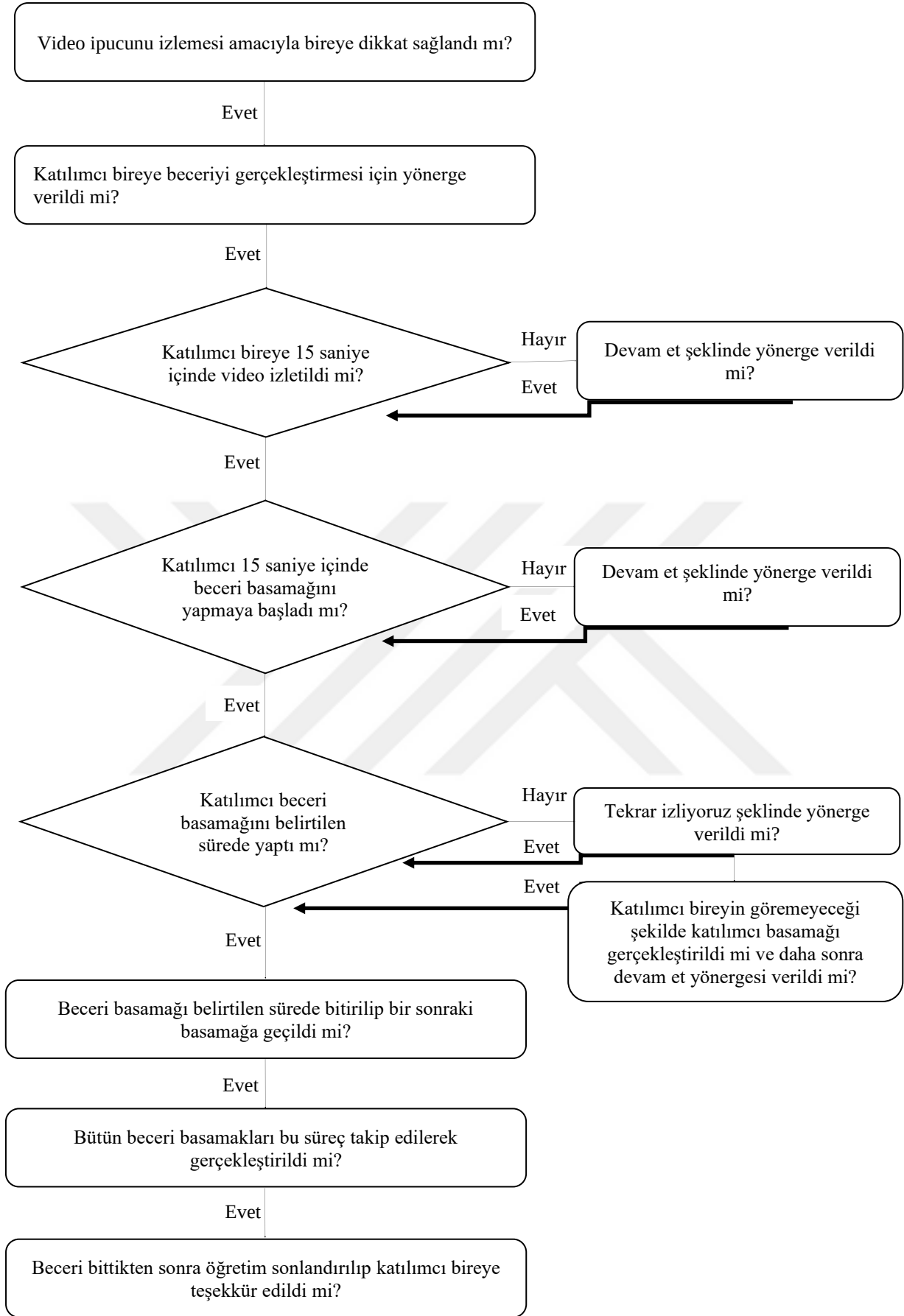
toz içecek hazırlama becerisi seçilmiş ve bu beceriye yönelik video ipucu hazırlanmıştır. Video ipucunun öğretimi katılımcılara ipucunun giderek arttırılması yoluyla öğretim yapılmıştır. Katılımcıya öncelikle ana yönerge sunulmuş ve katılımcının videoyu izleyerek beceri basamağını yerine getirmesi için on beş saniye beklenmiştir. Katılımcı on beş saniye içinde videoyu izleyip video ipucundaki basamağı yaparsa belirlenen pekiştireç sunulmuş ve sonraki basamağa geçmesi söylenmiştir. Katılımcı on beş saniye içinde videoyu izleyemez ya da videoda gerçekleştirilen beceriyi yerine getiremez ise model olarak videoyu izlemesi ve izlediği basamaktaki beceriyi gerçekleştirmesi sağlanmıştır. Model olduğunda öğrenci on beş saniye içinde videoyu izleyip beceriyi yerine getirirse pekiştirilir ve devam etmesi söylenir. Katılımcı on beş saniyede videoyu izleyemez ya da videoyu izlemesine rağmen beceri basamağını yapamaz ise fiziksel yardımda bulunularak videoyu izlemesi ve beceri basamağını gerçekleştirmesi sağlanmıştır.

2.7.4. Öğretim oturumları

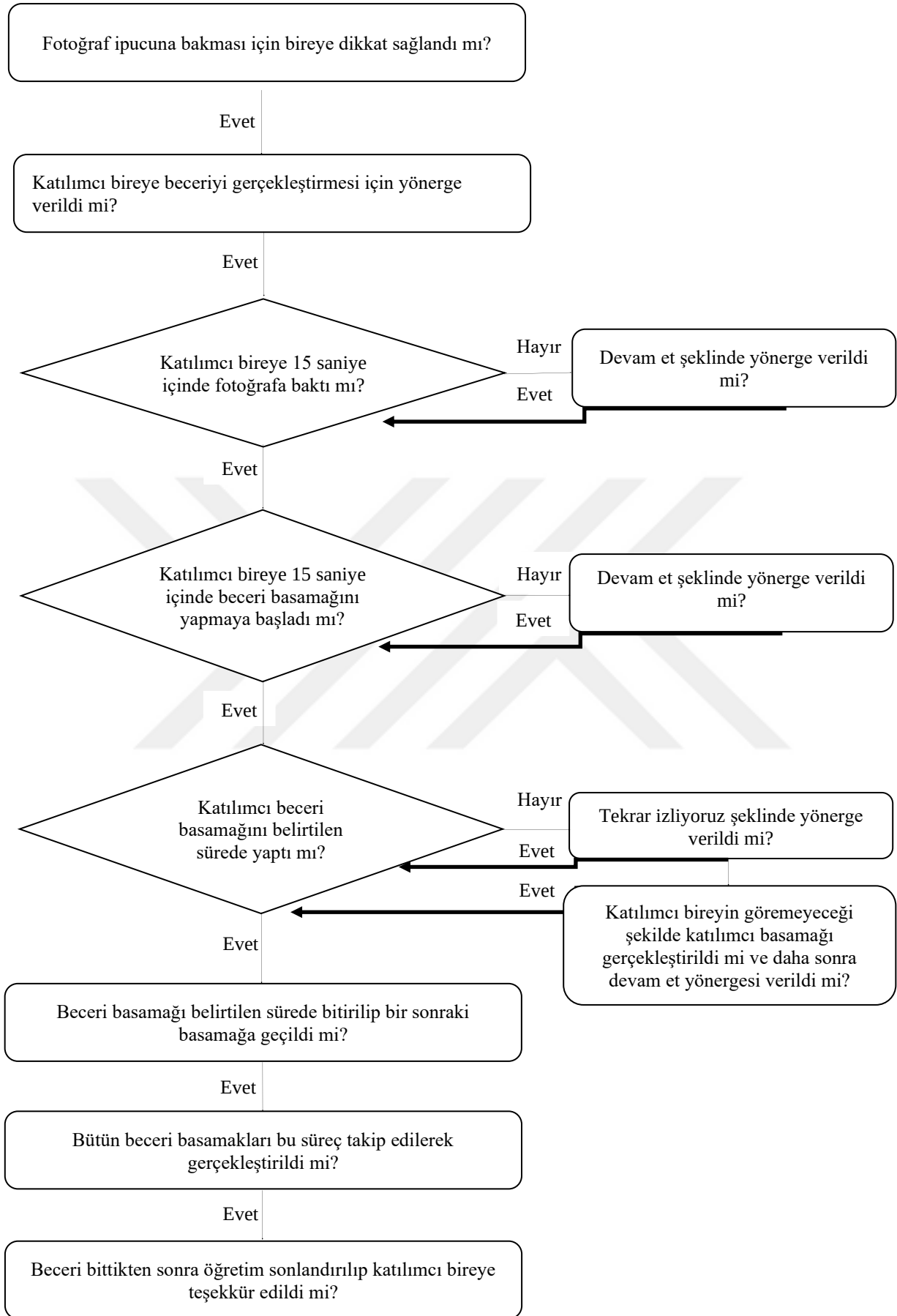
Video ipucunun ve fotoğraf ipucunun nasıl kullanılacağı öğretildikten sonra öğretim oturumlarına geçilmiştir. Ev içi yaşam becerileri, fotoğraf ipucu ve video ipucu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumlarında yanıt vermesi için beklenecek süre on beş saniye olarak belirlenmiştir. Öğretim oturumlarına, becerilerde üç oturum peş peşe %100 doğru performans gösterinceye kadar devam ettirilmiştir. Öğretim oturumları haftanın beş iş günü, her beceri için günde bir oturum ve her öğretim oturumunda bir deneme olacak şekilde planlanmıştır. Tüm öğretim oturumlarında fotoğraf ve video ipucundan başka herhangi bir ipucu verilmemiş, doğru tepkide bulunduğu basamaklar için katılımcılar pekiştirilmiştir. Oturum bittiğinde bireylere çalışma kurallarına uygun davrandıkları için ve katılımlarından dolayı teşekkür edilmiştir. Öğretimin gerçekleştiği uygulama evinde araç-gereç düzenlemesi yapıldıktan sonra katılımcı birey öğretim alanına alınmıştır. Çalışmaya başlamadan önce bireyin dikkati çekilmiştir (Merhaba Abdullah, çalışmaya hazır mısın?). Birey, hazır olduğunu gösteren sözlü ya da işaret tepkisinden sonra pekiştirilmiştir (Harikasın hazır olduğuna göre başlayabiliriz). Video ipucuyla öğretim yapılan oturumda ana yönergenin ardından on beş saniye içinde bireyin tablet kullanarak becerinin ilk basamağını gösteren videoyu başlatması ve izlemesi beklenmiştir. Fotoğraf ipucuyla öğretim yapılacak oturumda, aynı şekilde ana yönerge sonrasında on beş saniye içinde fotoğraf ipucunun yer aldığı dosyayı açıp becerinin ilk

basamağının gerçekleştiği fotoğrafa bakması beklenmiştir. İki öğretim yoluyla da becerinin doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bireyin videoyu izledikten ve fotoğrafa baktıktan sonra beceriyi sergilemesi doğru tepki olarak kabul edilmiştir. Fakat birey beceri basamağına ilişkin yanlış tepkide bulunursa o beceri basamağı uygulamacı tarafından öğretim sunulan bireyin arkası dönük olduğunda düzeltilmiş ya da yerine getirilmiştir. Katılımcının bir sonraki basamağa geçmesine izin verilmiştir. Eğer katılımcı videoyu izler ya da fotoğrafa baktığı halde beceriyi yerine getiremezse videoyu tekrar izlemesi sağlanmış, fotoğraf ipucunda beceri basamağına ait fotoğraf gösterilerek basamakta ne yapıldığına ilişkin sözel ipucu verilmiştir. Her iki uygulamaya ilişkin akış çizelgeleri Şekil 2.1 ve Şekil 2.2 de yer almaktadır.

şekil 2.1. Video ipucu ile ğretim sürecine ilişkin akış şeması

Şekil 2.2. Fotoğraf ipucu ile öğretim sürecine ilişkin akış şeması

2.7.5. Günlük yoklama oturumları

Çalışma süresince öğrencilerin ev içi yaşam becerilerine dair performans düzeylerini belirlemek amacıyla günlük yoklama oturumları planlanmıştır. Günlük yoklama oturumları çalışılan iki beceride de ölçüt karşılanıncaya değin devam etmiştir. Birinci öğretim oturumu hariç diğer tüm oturumlardan hemen önce gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlarda, başlama düzeyi verileri alınırken izlenen süreçler takip edilmiştir. Bireyin tepkileri veri toplama formuna kaydedilmiştir.

2.7.6. Genelleme oturumları

Çalışmada öğrenciler kazandıkları becerileri farklı ortamlara, kişilere ve araç-gereçlere genelleyip genellemediklerini saptamak amacıyla genelleme oturumları planlanmıştır. Öğrencilerin genelleme yapıp yapamadıkları ön test- son test uygulamaları ile değerlendirilmiş ve başlama düzeyi oturumları gibi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın genelleme oturumları araştırmacı ile aynı okulda çalışan bir erkek bir kadın öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Genelleme oturumlarında kullanılan araç-gereçler öğretimde kullanılanlardan farklı ebatlarda, farklı renklerde, farklı malzemeden yapılmıştır. Genelleme oturumlarında katılımcılara herhangi bir ipucu veya pekiştireç sunulmamıştır. Bu oturumlarda çocuğun vermiş olduğu tepkiler veri toplama formuna kaydedilmiştir.

2.7.7. Kontrol becerisine ilişkin öğretim oturumları

Öğretilmesi hedeflenen her iki becerinin de edinim evresi bittikten sonra sadece başlama düzeyi verisi toplanan poşet çay demleme becerisinin öğretimi yapılmıştır. Kontrol becerisinin öğretimi her bir katılımcıya da video ipucu ile yapılmıştır. Her iki yöntem ile öğretimde etkililik açısından fark olmadığından öğrenmenin daha hızlı gerçekleştiği yöntemle ya da daha az hatayla gerçekleşen yöntemle öğretim yapılmıştır. Kontrol becerinin öğretim oturumları hedef becerinin öğretim oturumlarıyla birebir aynı şekilde gerçekleştirilmiştir.

2.7.8. İzleme oturumları

Katılımcılara kazandırılan becerileri öğretim bittikten sonra da gerçekleştirip gerçekleştiremediklerini belirlemek amacıyla izleme oturumları planlanmıştır. İzleme oturumları öğretimi yapılacak beceriler kazandırıldıktan sonra üç, dört ve beş hafta sonra

gerçekleştirilmiştir. İzleme oturumlarında, başlama düzeyi oturumları ve günlük yoklama oturumlarındaki aynı süreç takip edilmiştir. Bu oturumda katılımcının verdiği tepkiler veri toplama formuna kaydedilmiştir.

2.8. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada verimlilik verileri, etkililik verileri, güvenilirlik verileri ve sosyal geçerlilik verileri toplanması planlanmıştır. Etkililik, sosyal geçerlilik ve verimlilik verileri araştırmacı tarafından, güvenilirlik verileri ise gözlemci tarafından toplanmıştır. İzleyen bölümlerde bu verilerin nasıl toplanacağına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

2.8.1. Etkililik verilerinin toplanması

Araştırmada öğretilmesi hedeflenen becerilerin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiklerini belirlemek ve öğretilmesi planlanan iki bağımsız değişken arasındaki etkililiğinin değişip değişmediğini ortaya koyma amacıyla etkililik verileri toplanmıştır. Etkililik verilerinin toplanması için öğretimi yapılacak becerilerin beceri analizi kaydı ve başlama düzeyi, günlük yoklama, izleme ve genelleme verilerinin toplanacağı formlar kullanılmıştır.

2.8.2. Verimlilik verilerinin toplanması

Fotoğraf ipucunun ve video ipucunun verimliliklerini karşılaştırma amacıyla beceri öğrenilene kadar geçen süredeki; oturum sayısı, deneme sayısı, hata sayısı toplam öğretim süresi hesaplanmıştır.

2.8.3. Sosyal geçerlilik verilerinin toplanması

Sosyal geçerlik verilerini toplamak üzere araştırmacıyla aynı okulda çalışan on öğretmene yönelik sosyal geçerlik soru formu hazırlanmıştır. Soru formlarının geçerlik ve güvenilirliğini ölçmek amacıyla en az doktora seviyesinde beş uzmandan görüş alınmış, bu görüşler ışığında gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmada kullanılan yöntemlerin uygunluğuna ve araştırmanın sonuçlarının anlamlılığına ilişkin sosyal geçerlik verileri hem araştırmaya katılan öğrencilerden (EK-9) hem de devam ettikleri okuldaki çalışan diğer öğretmenlerden (EK-10) toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere formdaki sorular araştırmacı tarafından yöneltilmiştir. Araştırmanın

uygulama safhası bittikten sonra araştırmacı ile aynı okulda çalışan diğer öğretmenlere araştırmanın başlama düzeyi, öğretim oturumu, günlük yoklama oturumu, kontrol beceri öğretim oturumu, genelleme oturumu, izleme oturumu arasından yansız atama ile seçilen örnek videolar izletilmiştir. Sonrasında öğretmenler için hazırlanan sosyal geçerlik formu verilmiş ve doldurmaları izlenmiştir. Bu form evet, hayır, kararsızım seçeneklerini içeren on iki sorudan oluşmaktadır.

2.8.4. Güvenirlik verilerinin toplanması

Gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliliği verilerini toplamak amacıyla başlama düzeyi oturumları, öğretim oturumları, günlük yoklama oturumları, genelleme oturumları ve izleme oturumlarının hepsi cep telefonu kamerası ile kayıt altına alınmıştır. Çalışmada güvenirlik verileri kaydedilen videolar arasından yansız atama yoluyla belirlenen kayıtların %30'u izlenerek toplanmıştır.

2.8.5. Gözlemciler arası güvenirlik verilerinin toplanması

Araştırmanın kaydedilen her bir öğretim oturumları arasından yansız atamayla seçilen oturumların %30'u gözlemciye izletilmiştir. Gözlemci 'Başlama düzeyi, Günlük yoklama, Genelleme ve İzleme oturumları Veri Toplama Formunu (Ek-11) kullanarak bağımlı değişkenlere ilişkin veri toplamıştır. Katılımcının doğru gerçekleştirdiği beceri basamaklarına (+) yanlış veya eksik gerçekleştirdiği beceri basamaklarına (-) koyulmuştur.

2.8.6. Uygulama güvenirliliği verilerinin toplanması

Hedef beceriye dair sunulan öğretimin, genelleme ve izleme oturumlarının planlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek için uygulama güvenirliliği verileri toplanmıştır. Öğrenilen becerilere ait başlama düzeyi oturumlarına, günlük yoklama oturumlarına, izleme oturumlarına ve genelleme oturumlarına ilişkin uygulama güvenirliliğini belirlemek için uygulamacının (1) araç-gereçleri kontrol etme/hazırlama (2) dikkat sağlayıcı ipucu sunma, (3) becerinin ana yönergesini sunma, (4) cevap aralığı için bekleme, (5) bireyin doğru tepkisinin ardından sonraki basamağa geçme/yanlış tepkisinde belirlenen ipucunu verme, (6) öğretim sona erdiğinde katılımı için bireye teşekkür etme davranışlarına ilişkin veri toplanmıştır (EK-12).

Video ipucu ile öğretim oturumlarına ait uygulama güvenilirliğini belirlemek amacıyla araştırmacının (1) araç-gereçleri kontrol etme/hazırlama (2) dikkat sağlayıcı ipucu sunma, (3) becerinin ana yönergesini sunma, (4) cevap aralığı için bekleme, (5) bireyin doğru tepkisinin ardından sonraki basamağa geçme/yanlış tepkisinde belirlenen ipucunu verme, (6) öğretim sona erdiğinde katılım için teşekkür etme davranışlarına ilişkin veri toplanmıştır (EK-13).

Fotoğraf ipucu ile öğretim oturumlarına ilişkin uygulama güvenirliliğinin belirlemek amacıyla araştırmacının (1) araç-gereçleri kontrol etme/hazırlama (2) dikkat sağlayıcı ipucu sunma, (3) becerinin ana yönergesini sunma, (4) cevap aralığı için bekleme, (5) bireyin doğru tepkisinin ardından sonraki basamağa geçme/yanlış tepkisinde belirlenen ipucunu verme, (6) öğretim sona erdiğinde katılım için teşekkür etme davranışlarına ilişkin veri toplanmıştır (EK-14).

2.9. Verilerin Analizi

Araştırmada etkililik verileri, verimlilik verileri, sosyal geçerlilik verileri ve güvenilirlik verileri analiz edilmiştir.

2.9.1. Etkililik verilerinin analizi

Araştırmada hedef becerinin öğretiminde fotoğraf ipucuyla ve video ipucuyla sunulan öğretimin etkililiğini saptamak ve bağımsız değişkenlerin etkililik açısından değişip değişmediğini anlamak için bir araya getirilen etkililik verileri görsel analiz yolu ile analiz edilmiştir. Görsel analiz de doğru tepki yüzdesi “(Doğru basamak sayısı/Toplam basamak sayısı) x 100” formülü ile hesaplanmıştır (Tekin-İftar, 2012). Araştırmanın katılımcılarının gerçekleştirdiği becerilere ait doğru tepki yüzdeleri çizgi grafiklerine aktarılmıştır. Çizgi grafiklerinde yatay eksen öğretimin gerçekleştiği oturum sayısını, dikey eksen ise öğretimde katılımcıdan alınan doğru tepki yüzdesini göstermektedir. Çizgi grafiklerinden bakılarak, bağımsız değişkenlerin etkililikleri eğilim, düzey ve kararlılıklarına ilişkin görsel analizler yapılmıştır. Çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerinin arasındaki işlevsel ilişkiyi değerlendirmek amacıyla etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Bunun için örtüşmeyen veri yüzdesine (ÖRVEY) (Castro, Mastropieri ve Scruggs, 1987) bakılmıştır.

2.9.2. Verimlilik verilerinin analizi

Fotoğraf ipucunun ve video ipucunun verimliliklerini karşılaştırma amacıyla beceri öğrenilene kadar geçen süredeki; oturum sayısı, deneme sayısı, hata sayısı, toplam öğretim süresi hesaplanmış ve elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

2.9.3. Sosyal geçerlik verilerinin analizi

Araştırmada öğretmenlerden alınan sosyal geçerlik verileri betimsel analiz yoluyla nicel olarak analiz edilmiş, toplanan formlar araştırmacı tarafından okunmuştur. Öğretmenler tarafından verilen her bir cevap kaydedilmiştir.

2.9.4. Güvenirlik verilerinin analizi

2.9.4.1. Gözlemciler arası güvenirlik verilerinin analizi

Gözlemciler arası güvenirlik verileri $[\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş arılığı})] \times 100$ (Kırcaali-İftar ve Tekin-İftar, 2012) formülüyle hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin her biri için başlama düzeyi oturumları, günlük yoklama oturumları, genelleme oturumları ve izleme oturumlarının rastgele seçilen %30'unun izlenmesiyle veriler analiz edilmiştir. Gözlemciler arası güvenirlik verileri Tablo 2.6.'da verilmiştir. Bunun yanı sıra kontrol beceri olarak alınan poşet çay hazırlama becerisinde de gözlemciler arası güvenirliğin %100 olduğu görülmüştür.

2.9.4.2. Uygulama güvenirliliği verilerinin analizi

Uygulama güvenirliliği verilerini analizi etme amacıyla $[\text{Gözlenen uygulamacı davranışı} / \text{Planlanan uygulamacı davranışı}] \times 100$ (Tekin-İftar, 2012) formülüyle hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin her biri için başlama düzeyi oturumları, günlük yoklama oturumları, genelleme oturumları ve izleme oturumlarının yansız atamayla belirlenen oturumların %30'unun izlenmesiyle veriler analiz edilmiştir. Uygulama güvenirliliği verileri Tablo 2.7.'de gösterilmiştir. Öğretim oturumlarının uygulama güvenirliliği verileri Tablo 2.8.'de gösterilmiştir. Bunun yanı sıra kontrol becerisi olarak alınan poşet çay demleme becerisinde de uygulama güvenirliliğinin %100 olduğu görülmüştür.

Tablo 2.7. *Gözlemcilerarası Güvenirlik*

Katılımcı	Beceriler	Başlama Düzeyi	Günlük Yoklama	Genelleme	İzleme
Abdullah	Sandviç hazırlama	%100	%100	%100	%100
	Sofra kurma	%100	%100	%100	%100
Ahmet Fatih	Sandviç hazırlama	%100	%100	%100	%100
	Sofra kurma	%100	%100	%100	%100
Rıdvan	Sandviç hazırlama	%100	%100	%100	%100
	Sofra kurma	%100	%100	%100	%100
Bilal	Sandviç hazırlama	%100	%100	%100	%100
	Sofra kurma	%100	%100	%100	%100

Tablo 2.8. *Başlama Düzeyi, Günlük Yoklama, Genelleme ve İzleme Oturumları Uygulama Güvenirliği*

Araştırmacı Tepkisi	Katılımcı	Başlama Düzeyi		Günlük yoklama		Genelleme		İzleme	
		Sofra Kurma	Sandviç Hazırlama	Sofra Kurma	Sandviç Hazırlama	Sofra Kurma	Sandviç Hazırlama	Sofra Kurma	Sandviç Hazırlama
Araç-gereçler hazırlandı mı?	Bilal	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Ahmet Fatih	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Abdullah	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Rıdvan	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Dikkat sağlayıcı ipucu sunuldu mu?	Bilal	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Ahmet Fatih	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Abdullah	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Rıdvan	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Beceri yönergesi sunuldu mu?	Bilal	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Ahmet Fatih	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Abdullah	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Rıdvan	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Yanıt aralığı için beklendi mi?	Bilal	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Ahmet Fatih	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Abdullah	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Rıdvan	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Doğru tepkide sıradaki basamağa geçildi mi? / yanlış tepkide oturum sonlandırıldı mı?	Bilal	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Ahmet Fatih	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Abdullah	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Rıdvan	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
Bireyin katılımı pekiştirildi mi?	Bilal	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Ahmet Fatih	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Abdullah	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100
	Rıdvan	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100

Tablo 2.9. Öğretim Oturumları Uygulama Güvenirliği Bulguları

Video İpucu			Fotoğraf İpucu		
Araştırmacı Tepkisi	Katılımcı	Öğretim Oturumu	Araştırmacı Tepkisi	Katılımcı	Öğretim Oturumu
Araç gereçler hazırlandı mı?	Bilal	%100	Araç gereçler hazırlandı mı?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Dikkat sağlayıcı ipucu sunuldu mu?	Bilal	%100	Dikkat sağlayıcı ipucu sunuldu mu?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Beceri yönergesi sunuldu mu?	Bilal	%100	Beceri yönergesi sunuldu mu?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Yanıt aralığı beklendi mi?	Bilal	%100	Yanıt aralığı beklendi mi?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Birey video ipucunu izledi mi?	Bilal	%100	Birey fotoğraf ipucuna baktı mı?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Beceri basamağının tamamlaması için gerekli olan süre kadar beklendi mi?	Bilal	%100	Beceri basamağının tamamlaması için gerekli olan süre kadar beklendi mi?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Doğru tepkide bir sonraki basamağa ilişkin video ipucuna geçildi mi? /yanlış tepkide tekrar video ipucu izlendi mi?	Bilal	%100	Doğru tepkide bir sonraki basamağa ilişkin fotoğraf ipucuna geçildi mi? /yanlış tepkide tekrar fotoğrafa bakıp eylem sözel olarak ifade edildi mi?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Doğru tepkide bir sonraki basamağa geçiş beklendi mi? / İkinci yanlış tepkide basamak araştırmacı tarafından tamamlandı mı?	Bilal	%100	Doğru tepkide bir sonraki basamağa geçiş beklendi mi? / İkinci yanlış tepkide basamak araştırmacı tarafından tamamlandı mı?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Tüm basamaklar bittiğinde oturum sonlandırıldı mı?	Bilal	%100	Tüm basamaklar bittiğinde oturum sonlandırıldı mı?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100
Bireyin katılımı pekiştirildi mi?	Bilal	%100	Bireyin katılımı pekiştirildi mi?	Bilal	%100
	Ahmet Fatih	%100		Ahmet Fatih	%100
	Abdullah	%100		Abdullah	%100
	Rıdvan	%100		Rıdvan	%100

3. BULGULAR

Araştırma sonunda fotoğraf ipucu ve video ipucunun sandviç hazırlama ve sofrakurma becerilerinin öğretiminde etkililik, verimlilik ve sosyal geçerlik verilerine ilişkin bulgular ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

3.1. Etkililik Bulguları

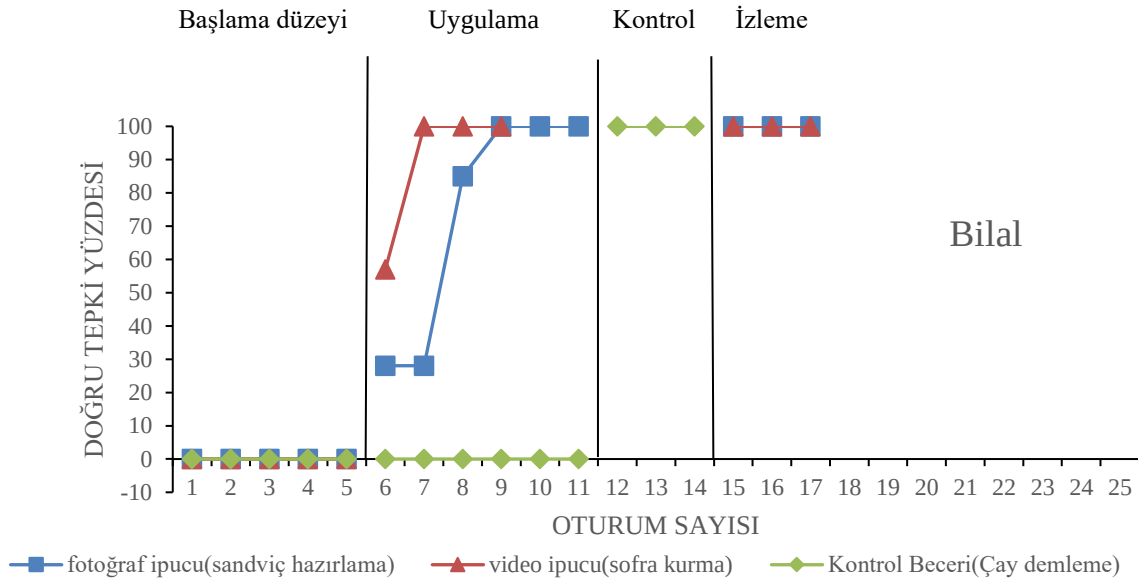
Araştırmanın katılımcıları olan Bilal, Ahmet Fatih, Abdullah ve Rıdvan'ın fotoğraf ipucu ve video ipucuna ilişkin bulguları Şekil 3.1., 3.2., 3.3., ve 3.4.'te yer alırken genellemeye dair bulgular Şekil 3.5.'te yer almıştır. Katılımcıların her birinin etkililik verileri çizgi grafiğiyle, genelleme verileri ise sütun grafiğiyle gösterilmiştir. Çizgi grafiklerinde araştırmanın başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarının verilerine yer verilirken, sütun grafiklerinde genelleme ön test ve son test verilerine yer verilmiştir. Başlama düzeyi verileri uygulamaya başlamadan önce elde edilen verileri, öğretim oturumlarındaki veriler her öğretimden önce alınan günlük yoklama verilerini göstermekte, izleme verileri ise öğretim bittikten sonra üç, dört ve beş hafta sonra toplanan verileri göstermektedir.

3.1.1. Bilal'in sandviç hazırlama ve sofrakurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması

Bilal'in sandviç hazırlama ve sofrakurma becerilerine ilişkin başlama düzeyi verileri, öğretim oturumu verileri ve izleme oturumlarına ilişkin verileri Şekil 3.1.'de gösterilmiştir. Bilal'in her iki beceriye ilişkin başlama düzeyi verisi %0'dır. Öğretim oturumunda her iki beceride de %100 performansla gösterdiği, izleme oturumunda ise edindiği bu beceriyi üç, dört ve beş hafta sonrasında da %100 koruduğu gözlenmiştir. Bilal video ipucuyla öğretilen sofrakurma becerisini, dört öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstererek ölçütü karşılamıştır. Fotoğraf ipucuyla öğretilen sandviç hazırlama becerisini, beş öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstererek ölçütü karşılamıştır.

Bilal için örtüşmeyen veri yüzdesi hesaplanmış ve etki büyüklüğü değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi verileri ile öğretim safhasındaki örtüşmeyen veri yüzdesi video ipucu ile öğretim yöntemi için %100; fotoğraf ipucu yöntemi için de %100 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın iç geçerliliğini güçlendirmek amacıyla Bilal'den kontrol beceri olarak uygulanan poşet çay hazırlama becerisine ait on bir oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Bilal'in kontrol beceriye ait başlama düzeyi verileri %0 düzeyindedir. Bilal'e etkili olan yöntem ile kontrol beceri olan poşet çay hazırlama becerisinin öğretimi yapılmıştır. Bilal ilk öğretim oturumundan başlayarak %100 doğru performans sergilediğinden öğretim üç oturum ile sonlandırılmıştır.

Şekil 3.1. Bilal'in başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofra kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri

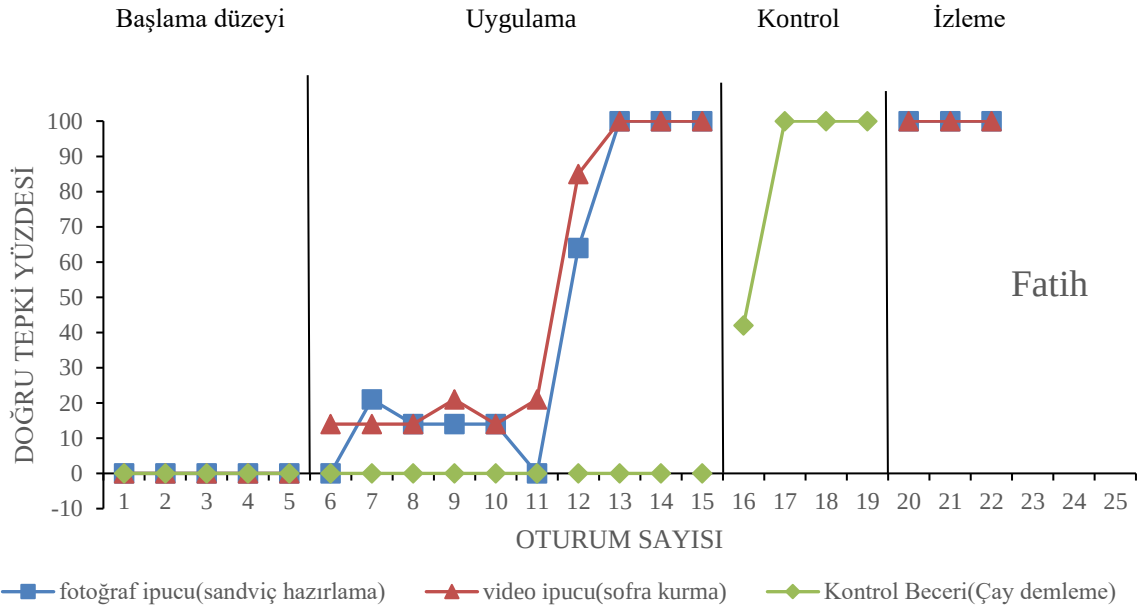
3.1.2. Ahmet Fatih'e sandviç hazırlama ve sofra kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması

Ahmet Fatih'in sandviç hazırlama ve sofra kurma becerilerine ilişkin başlama düzeyi verileri, uygulama verileri ve izleme verileri Şekil 2'de gösterilmiştir. Ahmet Fatih'in her iki beceriye ilişkin başlama düzeyi performansı %0'dır. Ahmet Fatih'in öğretim evresinde her iki beceriyi de %100 performans gösterdiği, izleme oturumlarında ise edindiği bu beceriyi üç, dört ve beş hafta sonrasında da koruduğu görülmüştür. Ahmet Fatih video ipucuyla öğretilen sofra kurma becerisini on bir öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstererek ölçütü karşılamıştır. Fotoğraf ipucuyla öğretilen sandviç hazırlama becerisini on öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstererek ölçütü karşılamıştır.

Ahmet Fatih için örtüşmeyen veri yüzdesi hesaplanmış ve etki büyüklüğü değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi ve öğretim safhasındaki örtüşmeyen veri yüzdesinin

video ipucu ile öğretim yöntemi için %80; fotoğraf ipucu ile öğretim yöntemi içinde %80 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın iç geçerliliğini güçlendirmek amacıyla Ahmet Fatih’ den kontrol beceri olarak uygulanan poşet çay hazırlama becerisine ait on altı oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Ahmet Fatih’in kontrol beceriye ait başlama düzeyi verileri %0 düzeyindedir. Ahmet Fatih’e etkili olan yöntem ile kontrol beceri olan poşet çay hazırlama becerisinin öğretimi yapılmıştır. İlk öğretim oturumunda %42 diğer üç oturumda %100 doğru performans gösterdiğinden, dört oturum sonunda ölçüt karşılanmıştır.

Şekil 3.2. Ahmet Fatih'in başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofra kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri

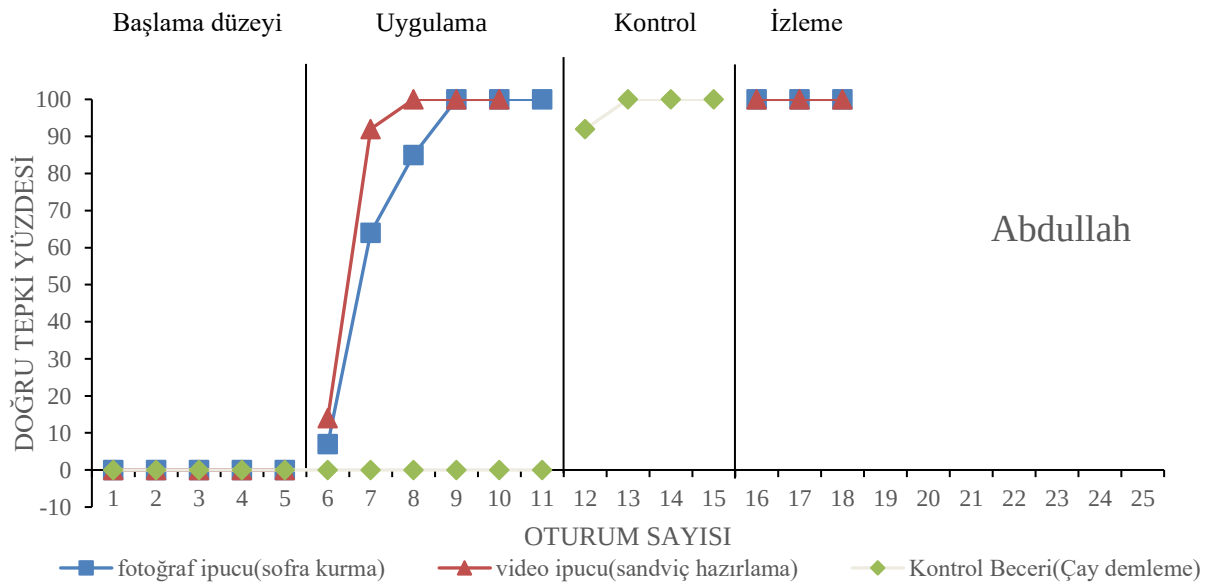
3.1.3. Abdullah'a sandviç hazırlama ve sofra kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması

Abdullah'ın sandviç hazırlama ve sofra kurma becerilerine ilişkin elde edilen başlama düzeyi verileri, uygulama verileri ve izleme verileri Şekil 3.3.'te gösterilmiştir. Abdullah'ın her iki beceriye ilişkin başlama düzeyi verileri %0'dır. Öğretim oturumlarında her iki beceriyi de %100 performansgösterdiği, izleme oturumlarında ise edindiği bu beceriyi üç, dört ve beş hafta sonrasında da koruduğu görülmüştür. Abdullah video ipucuyla öğretilen sandviç hazırlama becerisini altı öğretim oturumunun son

üçünde %100 doğru performans göstermiştir. Fotoğraf ipucuyla öğretilen sofrı kurma becerisini yedi öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstermiştir.

Abdullah için örtüşmeyen veri yüzdesi hesaplanmış ve etki büyüklüğü değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi ile uygulama safhasındaki örtüşmeyen veri yüzdesi video ipucu ile öğretim yöntemi için %100; fotoğraf ipucu ile öğretim yöntemi için de %100 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın iç geçerliliğini güçlendirmek amacıyla Abdullah'tan kontrol beceri olarak uygulanan poşet çay hazırlama becerisine ilişkin on iki oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Abdullah'ın kontrol beceriye ait başlama düzeyi verileri %0 düzeyindedir. Abdullah'a etkili olan uygulama ile kontrol beceri olan poşet çay hazırlama becerisinin öğretilmesi yapılmıştır. Abdullah ilk öğretim oturumunda %92 diğer üç oturumda %100 doğru performans gösterdiğinden dört oturum sonunda ölçüt karşılanmıştır.

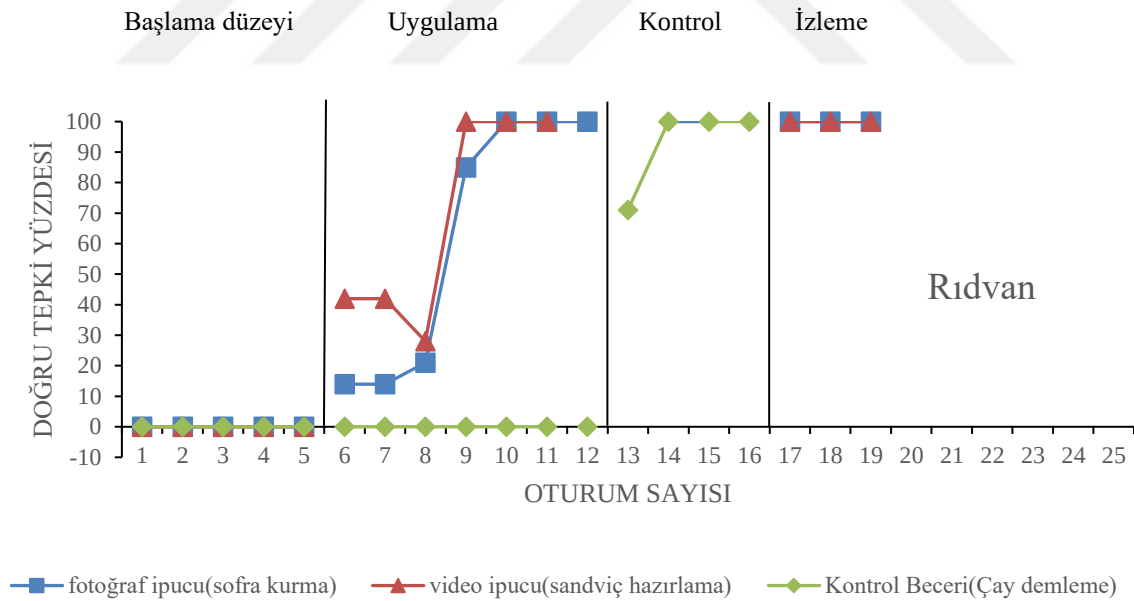
Şekil 3.3. Abdullah'ın başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofrı kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri

3.1.4. Rıdvan'a sandviç hazırlama ve sofrı kurma becerilerinin öğretiminde fotoğrafipucu ve video ipucunun etkililiklerinin karşılaştırılması

Rıdvan'ın sandviç hazırlama ve sofrı kurma becerilerine ilişkin elde edilen başlama düzeyi verileri, uygulama verileri ve izleme verileri Şekil 3.4.'te gösterilmiştir. Rıdvan'ın her iki beceriye ilişkin başlama düzeyi verileri %0'dır. Öğretim oturumlarında her iki

beceride de %100 performans gösterdiği, izleme oturumlarında ise edindiği bu beceriyi üç, dört ve beş hafta sonrasında da koruduğu görülmüştür. Rıdvan video ipucuyla öğretilen sandviç hazırlama becerisini altı öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstermiştir. Fotoğraf ipucuyla öğretilen sofr kurma becerisini yedi öğretim oturumunun son üçünde %100 doğru performans göstermiştir. Rıdvan için örtüşmeyen veri yüzdesi hesaplanarak etki büyüklüğü değerlendirilmiştir. Başlama düzeyi ve öğretim oturumlarında veri yüzdesinin video ipucu ile öğretim yöntemi için %100; fotoğraf ipucu ile öğretim yöntemi için de %100 olarak hesaplanmıştır.

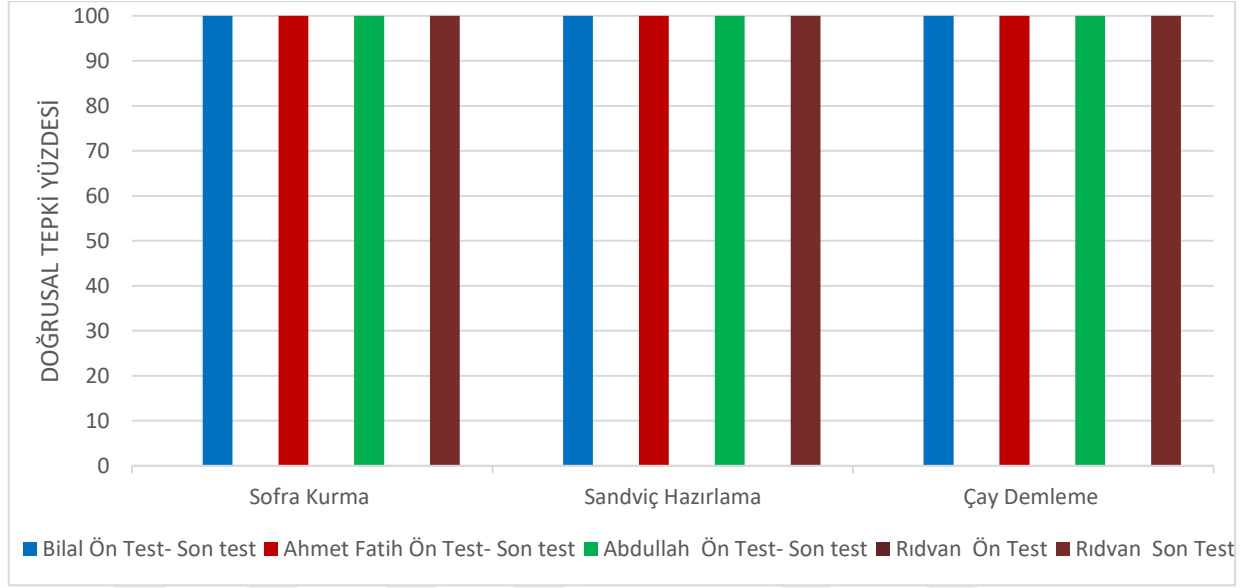
Araştırmanın iç geçerliliğini güçlendirmek amacıyla Rıdvan'dan kontrol beceri olarak uygulanan poşet çay hazırlama becerisine ait on iki oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Rıdvan'ın kontrol beceriye ait başlama düzeyi verileri %0 düzeyindedir. Rıdvan'a etkili olan uygulama ile kontrol beceri olan poşet çay hazırlama becerisinin öğretimi yapılmıştır. Rıdvan ilk öğretim oturumunda %71 diğer üç oturumda %100 doğru performans gösterdiğinden dört oturum sonunda ölçüt karşılanmıştır.

Şekil 3.4. Rıdvan'ın başlama düzeyi, uygulama oturumları ve izleme oturumlarında sandviç hazırlama ve sofr kurma becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri

3.1.5. Sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun genellenmesi

Bilal, Ahmet Fatih, Abdullah ve Rıdvan'ın sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin genelleme ön test-son test doğru tepki bulguları Şekil 3.5.'te gösterilmiştir.

Şekil 3.5. Bilal, Ahmet Fatih, Abdullah ve Rıdvan'ın sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerine ilişkin ön test-son test genelleme oturumlarındadoğru tepki yüzdeleri

Araştırmanın tüm katılımcıları sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerinin genelleme ön test oturumlarında %0 performans göstermişlerdir. Son test oturumlarında bütün katılımcılar sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerinde %100 doğru tepki vererek araç-gereçler ve kişiler arası genelleme yaptıkları görülmüştür. Ek olarak kontrol beceriyi de %100 doğru tepki vererek araç-gereç ve kişiler arası genelledikleri görülmüştür.

3.2. Araştırmaya İlişkin Verimlilik Bulguları

Sandviç hazırlama ve sofrta kurma becerilerinin öğretiminde kullanılan video ipucu ve fotoğraf ipucunun verimlilik bulgularını karşılaştırmak amacıyla becerilerin öğretildiği oturum sayısı, deneme sayısı, hata sayısı ve öğretim süresi incelenmiştir.

Bilal'in fotoğraf ipucu ile sandviç hazırlama becerisinin ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 6, deneme sayısı 1, hata sayısı 20 ve toplam öğretim süresi 43

dakika 53 saniyedir. Bilal'in video ipucu ile sofr  kurma becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 4, deneme sayısı 1, hata sayısı 14 ve toplam  ğretim süresi 29 dakika 54 saniyedir.

Ahmet Fatih'in fotoğraf ipucu ile sandviç hazırlama becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 10, deneme sayısı 1, hata sayısı 80 ve toplam  ğretim süresi 57 dakika 19 saniyedir. Ahmet Fatih'in video ipucu ile sofr  kurma becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 11, deneme sayısı 1, hata sayısı 86 ve toplam  ğretim süresi 1 saat 31 dakikadır.

Abdullah'ın fotoğraf ipucu ile sofr  kurma becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 5, deneme sayısı 1, hata sayısı 18 ve toplam  ğretim süresi 47 dakika 10 saniyedir. Abdullah'ın video ipucu ile sandviç hazırlama becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 4, deneme sayısı 1, hata sayısı 15 ve toplam  ğretim süresi 35 dakika 19 saniyedir.

Rıdvan'ın fotoğraf ipucu ile sofr  kurma becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 5, deneme sayısı 1, hata sayısı 39 ve toplam  ğretim süresi 28 dakika 50 saniyedir. Rıdvan'ın video ipucu ile sandviç hazırlama becerisinin ölçüt kar ılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı 4, deneme sayısı 1, hata sayısı 26 ve toplam  ğretim süresi 23 dakika 12 saniyedir.

Araştırmada katılımcılardan toplanan oturum sayısı, deneme sayısı, hata sayısı ve  ğretim süresi sonuçlarına bakıldığında iki yöntem arasında video ipucu ile  ğretim yönteminin daha verimli olduğu saptanmıştır. Fotoğraf ipucu ve video ipucuna ilişkin verimlilik bulguları tablo 3.1.' de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Fotoğraf ipucu ve video ipucuna ilişkin verimlilik bulguları

Öğrenci	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Deneme Sayısı	Oturum Sayısı	Hata Sayısı	Öğretim Süresi Yoklama Süresi Toplam Süre sa:dk:sn
Bilal	Video İpucu	Sofra Kurma	1	4	14	19:19 10:35 29:54
	Fotoğraf İpucu	Sandviç Hazırlama	1	6	20	29:35 14:18 43:53
Ahmet Fatih	Video İpucu	Sofra Kurma	1	11	86	01.19:46 30:41 01.31.46
	Fotoğraf İpucu	Sandviç Hazırlama	1	10	80	42:00 15:19 57:19
Abdullah	Video İpucu	Sandviç Hazırlama	1	4	15	22:22 12:57
	Fotoğraf İpucu	Sofra Kurma	1	5	18	35:19 31:42 15:28 47:10
Rıdvan	Video İpucu	Sandviç Hazırlama	1	4	26	15:27 07:45 23:12
	Fotoğraf İpucu	Sofra Kurma	1	5	39	22:26 06:24 28:50

3.3. Araştırmaya İlişkin Sosyal Geçerlilik Bulguları

Araştırma bittikten sonra katılımcı bireylerden ve bu bireylerin öğrenim gördükleri okulda çalışan öğretmenlerden sosyal geçerlilik verileri toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarından ve öğretmenlerinden; sosyal geçerlik bulguları, araştırmanın amacı, kullanılan yöntemin önemi ve araştırma sonuçlarına yönelik veriler toplanmıştır. Sosyal geçerlilik verileri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

3.3.1. Katılımcı bireylerden elde edilen sosyal geçerlilik bulguları

Katılımcılardan becerilerin işlevselliği, çalışmadan duydukları memnuniyet ve kullanılan yöntemlerin uygunluğuna yönelik görüş alınmıştır. Katılımcılara on kapalı uçlu sorunun bulunduğu “Katılımcı Bireylere Yönelik Sosyal Geçerlilik Formu” dağıtılmış ve katılımcılardan kendilerine sorulan soruları cevaplamaları istenmiştir. Katılımcılara yöneltilen birinci soruda “tablet kullanarak bir şeyler öğrenmek hoşuna gitti mi?” diye sorulmuş ve hepsinden “Evet” yanıtı alınmıştır. Katılımcılara yöneltilen ikinci soruda “Fotoğrafları kullanarak bir şeyler öğrenmek hoşuna gitti mi?” diye sorulmuş ve hepsinden “Evet” yanıtı alınmıştır. Üçüncü soruda “sofra kurmayı öğrenmek hoşuna gitti mi?” diye sorulmuş ve bütün öğrencilerden “Evet” yanıtı alınmıştır. Dördüncü soruda “sandviç hazırlamayı öğrenmek hoşuna gitti mi?” diye sorulmuş ve katılımcıların üçünden “Evet” yanıtı birinden “Hayır” yanıtı alınmıştır. Beşinci soruda “sofra kurma ve sandviç hazırlamayı fotoğraflarla mı öğrenmek videolarla mı öğrenmek hoşuna gitti?” diye sorulmuş ve bütün öğrencilerden video ile öğrenmek yanıtı alınmıştır. Altıncı soruda “kendi başına sofrayı kurabilir misin?” sorusu sorulmuş ve öğrencilerin hepsinden “Evet” yanıtı alınmıştır. Yedinci soruda “kendi başına sandviç hazırlayabilir misin?” sorusu sorulmuş ve öğrencilerin hepsinden “Evet” yanıtı alınmıştır. Sekizinci soruda “Tekrar böyle bir çalışmaya katılmak ister misin?” diye sorulmuş ve üç öğrenciden “Evet” yanıtı birinden “Hayır” yanıtı alınmıştır. Dokuzuncu soruda “Öğretmenlerinin ya da ailenin seninle böyle bir çalışma yapmasını ister misin?” diye sorulmuş ve öğrencilerin hepsinden “Evet” yanıtı alınmıştır. Onuncu soruda “Bu öğrendiklerini arkadaşların da öğrensin ister misin?” diye sorulmuş ve öğrencilerin hepsinden “Evet” yanıtı alınmıştır.

3.3.2. Katılımcı öğretmenlerden elde edilen sosyal geçerlilik bulguları

Araştırmadaki katılımcıların öğrenim gördükleri okulda çalışan öğretmenlerden araştırmanın önemi, kullanılan yöntemlerin uygunluğuna ve araştırma sonuçlarının anlamlılığına ilişkin veri toplanmıştır. Öğretmenlere on iki kapalı uçlu sorunun bulunduğu “Öğretmenlere Yönelik Sosyal Geçerlilik Formu” dağıtılmış ve doldurmaları istenmiştir. Öğretmenlere formları vermeden önce video ipucuna, fotoğraf ipucuna ve yapılan uygulamaya dair bilgiler sunulmuş ve rastgele birkaç oturumun video görüntüleri izletilmiştir. Araştırmacı öğretmenlerden bu görüntüleri dikkate alarak formdaki soruları cevaplamaları istenmiştir. Toplanan sosyal geçerlik verileri Tablo 3.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. ‘de öğretmenlerin %100 ü sofraya kurma ve sandviç hazırlama gibi günlük yaşam becerilerinin öğrencilerin öğrenmesi gereken beceri olduğunu ve OSB olan öğrencilerde tablet kullanımı doğru bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yarısı (5’i) OSB olan bireylere öğretim yaparken tablet bilgisayar kullandıklarını, diğer yarısı ise kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin 8’i OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde tablette kullanılabilecek materyalleri hazırlayabileceklerini düşünürken, 2’si hazırlayamayacaklarını belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin tamamı (10) OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucunu ve fotoğraf ipucunun kullanımını beğendiğini ve bu öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucunu ve fotoğraf ipucunu kullanmak istediklerini söylemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin tamamı (10) video ipucunun da fotoğraf ipucunun da sofraya kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin 7’si OSB olan öğrencilere öğretim yapmak üzere video ipucu yöntemini daha çok kullanmayı tercih ettiklerini belirtirken, 3’ü fotoğraf ipucu yöntemini daha çok kullanmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin 7’ si OSB olan öğrencilere öğretim yapmak üzere video ipucuyla öğretimin daha etkili olduğunu düşünürken, 30’ü ise fotoğraf ipucu ile öğretimin daha etkili olduğunu düşündüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 3.2. Öğretmenlerden toplanan kapalı uçlu soruların sosyal geçerlilik bulguları

Sorular	Evet		Hayır		Kararsızım	
	F	%	F	%	F	%
1.Sofra kurma ve sandviç hazırlama gibi günlük yaşam becerilerinin öğrencilerin öğrenmesi gereken önemli beceriler olduğunu düşünüyor musunuz?	10	%100	0	%0	0	%0
2.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde tablet kullanımını doğru buldunuz mu?	10	%100	0	%0	0	%0
3.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretimini yapmak için tablet kullanıyor musunuz?	5	%50	5	%50	0	%0
4.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde tablette kullanılacak materyaller (resim, fotoğraf, görüntü, ses vb.) hazırlayabileceğinizi düşünüyor musunuz?	8	%80	2	%20	0	%0
5.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan video ipucunu beğendiniz mi?	10	%100	0	%0	0	%0
6.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucunu beğendiniz mi?	10	%100	0	%0	0	%0
7.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan video ipucunu siz de kullanmak ister misiniz?	10	%100	0	%0	0	%0
8.OSB olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucunu siz de kullanmak ister misiniz?	10	%100	0	%0	0	%0
9.Video ipucunun sofa kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?	10	%100	0	%0	0	%0
10.Fotoğraf ipucunun sofa kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?	10	%100	0	%0	0	%0
11. OSB olan öğrencilere öğretim yapmak üzere video ipucu ve fotoğraf ipucu yöntemlerinden hangisini daha çok kullanmayı tercih edersiniz?	7	%70	3	%30		%0
12.OSB olan öğrencilere öğretim yapmak üzere video ipucu ve fotoğraf ipucu yöntemlerinden hangisinin daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz?	7	%70	0	%0		%0

4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde, fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililik ve verimlilik açısından karşılaştırılması, bunun yanında katılımcı bireylerin ve öğretmenlerinin ev içi yaşam becerilerinde, fotoğraf ipucu ve video ipucuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla, OSB olan bireylere sofraya kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun ediniminde, öğretim bittikten üç, dört ve beş hafta sonra becerinin edinimini koruduğu, farklı ortam, materyal ve kişilere genellenmesi üzerindeki etkililiğinin ve verimliliğinin değişip değişmediği kontrol edilmiştir. Bunlara ek olarak katılımcı bireylerin ve öğretmenlerinin ev içi yaşam becerilerinin öğretimi ve fotoğraf ipucu ile video ipucuna ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Araştırmanın etkililik bulguları incelendiğinde, OSB olan bireylerin sofraya kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin ediniminde, uygulama bittikten sonra da üç, dört ve beş hafta sonra becerilerin ediniminin korunması, farklı ortam, materyal ve kişilere genellenmesinde, fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkili olduğu, verimlilik bulguları ise üç katılımcıda video ipucunun daha verimli olduğu görülürken, bir katılımcıda fotoğraf ipucunun daha verimli olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcı bireylerin sosyal geçerlik bulgularında, ev içi yaşam becerilerinin öğretimine yönelik olumlu görüş bildirdikleri, uygulamanın ediniminde kullanılan iki farklı ipucu (fotoğraf ipucu ve video ipucu) tercihlerine ilişkin video ipucu seçilmiştir.

Ulusal alanyazında video ipucunun diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırıldığı çok sayıda araştırma olmasına rağmen, fotoğraf ipucuyla karşılaştırıldığı herhangi bir çalışma yer almamaktadır. Uluslararası alanyazında fotoğraf ipucu ile video ipucunun etkililiklerini karşılaştıran üç araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırmada video ipucu ile fotoğraf ipucu arasında etkililik açısından bir fark bulunmazken Karpman ve diğerleri (2010) ve Mechling ve Gustafson (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen bulgularda video ipucunun fotoğraf ipucundan daha etkili olduğu, çalışmaya katılan altı bireyden ikisinin görevleri tamamlayabildiği, dört öğrencinin görevleri tamamlayamadığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın bulgularının bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgular ile Andersen ve diğerleri (2018) çalışmasında elde edilen bulgular tutarlılık göstermektedir. OSB olan bireylere, ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkililik açısından farklılaşmadığı görülmektedir. Ele alınan araştırmalarda elde

edilen bulguların bir tanesinin bu araştırmayla tutarlılık gösterdiği, diğer ikisinin etkililik açısından farklı sonuçlandığı ortaya çıkmıştır. Buradan yola çıkarak fotoğraf ipucu ve video ipucunun OSB olan bireylere, ev içi yaşam becerilerinin öğretilmesinde etkili olduğu söylenebilmektedir. Fakat bu çalışma bir karşılaştırma araştırması olduğundan, katılımcı bireylerin başlama düzeyleri ile öğretim evresindeki örtüşmeyen veri yüzdesi hesaplanmıştır. ÖRVEY hesaplandığında elde edilen etki büyüklüğü %90 üzerinde olduğunda çok etkili, %70-%89 arasında olduğunda etkili olduğu bilinmektedir (Rakap, Yücesoy- Özkan ve Kalkan, 2020). Bu çalışmada elde edilen etkililik bulguları karşılaştırıldığında, başlama düzeyi ve öğretim evresi arasındaki ÖRVEY hem video ipucu hem de fotoğraf ipucunda; Bilal için %100; Ahmet Fatih için %80; Abdullah için %100 ve Rıdvan için %100 olarak hesaplanmıştır. Hem video ipucunun da fotoğraf ipucunun da tüm bireyler için etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmalar ve bu çalışmada da çalışılan yaş grubu ergenliğe giriş döneminde olan çocuklardır. Yaş grupları için seçilen hedef davranışlar bireylerin yaş ve özelliklerine göre işlevsel davranışlardır. Bu nedenle de hem bu çalışma hem de diğer üç karşılaştırma çalışması için bulgular benzerlik göstermektedir. Bu çalışma OSB olan çocuklara ev içi becerilerin öğretimi ile sınırları çizilen bir çalışmadır. Bu nedenle de diğer yetersizlik grupları ve farklı becerilerin çalışıldığı etkililik araştırmalarına (EK-15, 16) ekler bölümünde yer verilmiştir.

Araştırmanın verimlilik bulgularının bireyden bireye farklılaştığı ve araştırmada üç birey için video ipucunun ölçüt karşılanana kadar gerçekleşen oturum ve gerçekleşme süresi açısından daha verimli olduğu, bir öğrenci için ise fotoğraf ipucunun daha verimli olduğu dikkati çekmektedir. Ancak iki yöntem arasındaki fark oldukça azdır (örn., aradaki fark Bilal için iki oturum, Abdullah için bir oturum, Rıdvan için bir oturum, Ahmet Fatih için bir oturum). Araştırmada hata sayısı, üç öğrencide de video ipucuyla öğretim yönteminin daha verimli olduğu, bir öğrenci de ise fotoğraf ipucuyla öğretimin daha verimli olduğu, araştırmada fotoğraf ipucu ve video ipucunun yoklama ve öğretim oturumlarında geçen süre söz konusu olduğunda video ipucunun daha verimli olduğu görülmüştür. Araştırmadaki bağımlı değişkenler öğretim süresi açısından değerlendirildiğinde, sofraya kurma becerisi için geçen süre Bilal için 29 dk. 54 sn. sandviç hazırlama becerisi için geçen süre 43 dk. 53 sn. olduğu, Ahmet Fatih'in sofraya kurma becerisi için geçen süre 90 dk. 46 sn., sandviç hazırlama becerisi için geçen süre 57 dk. 19 sn. olduğu, Abdullah'ın sofraya kurma becerisi 47 dk. 10 sn., sandviç hazırlama becerisi

için geçen süre 35 dk. 19 sn., Rıdvan'ın sofra kurma becerisi için geçen süre 28 dk. 50 sn., sandviç hazırlama becerisi için geçen süre 23 dk. 12 sn. dir. Bu çalışmanın bulguları Mechling ve Gustafson (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile öğrenme hızı olarak örtüşmektedir. Her iki araştırmada da katılımcıların çoğunluğu video ipucu ile daha hızlı öğrenmiş olmaları çalışmaların ortak noktasıdır.

Araştırmanın izleme bulguları, OSB olan bireylerde, sofra kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretim süreci tamamlandıktan üç, dört ve beş hafta sonra da becerinin edinimini korudukları bulgusu ortaya konmuştur. Video ipucu ve fotoğraf ipucunun etkililiğini karşılaştıran diğer araştırmaların izleme oturumları gözden geçirildiğinde Mechling ve Gustafson (2009) çalışmasında altı bireyden birinin %60 düzeyinde becerinin edinimini koruduğu, diğerlerinin en az %80 düzeyinde beceriyi korudukları gözlenmiştir. Andersen ve diğerleri (2018), Karpman ve diğerleri (2010) çalışmasında da kalıcılığın sağlanmasında fotoğraf ipucu ve video ipucunda da öğrenilen becerileri korudukları ve iki yöntem arasında belirgin fark olmadığı gözlenmiştir.

Araştırmada elde edilen genelleme bulguları hem fotoğraf ipucu hem de video ipucunun araştırmaya katılan bireylerin öğrenmiş oldukları sofra kurma ve sandviç hazırlama becerilerini farklı materyal, ortam ve kişilere genelleyeabildiklerini göstermiştir. Mechling ve Gustafson (2009) çalışmasında fotoğraf ipucunun genellenmesinde üç bireyin %20 oranında genelleyeabildiği, bir bireyin %40 oranında genelleyeabildiği, iki bireyin %70 oranında genelleyeabildikleri görülmüştür. Andersen ve diğerleri (2018) çalışmasında öğretilen ev içi yaşam becerileri farklı materyal, ortam ve kişilere genelledikleri, Karpman ve diğerleri (2010) çalışmasında da video ipucunun en az %80 oranında genellendiğini, fotoğraf ipucunun ise %60 oranında genelleyeabildikleri ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın bulgularında dört bireyin de %100 oranında genelleyeabildikleri bulgusu ile OSB olan bireylere fotoğraf ipucu ve video ipucunun kıyaslandığı diğer araştırmaların bulgularından daha yüksek bir genelleme oranı ortaya koyduğundan araştırmayı güçlü kılmış ve diğer çalışmalardan ayırmıştır.

Öğretim evresindeki tutarsız etkililik bulgularının tartışılması gereklidir. Bilal'in etkililik bulguları video ipucu ile öğretilmesi hedeflenen sofra kurma becerisi öğretim aşamasında kararlı bir artış gösterirken; fotoğraf ipucu ile öğretilen sandviç hazırlama becerisinin öğretim aşamasında iki oturum aynı biçimde devam etmiş sonrasında artış gösterdiği gözlenmiştir. Sosyal geçerlik verileri toplanırken Bilal ile yapılan görüşme esnasında, Bilal video ipucu ile bir beceri öğrenmenin daha çok hoşuna gittiğini ve

yeniden böyle bir çalışmaya katılmak istediğini belirtmiştir. Ahmet Fatih' in etkililik bulguları incelendiğinde, video ipucu ile sofr kurma becerisinin öğretim aşamasında ilk aşamada sabit performans gösterdiği, sonrasında tutarsızlıklar olduğu ve daha sonra kararlı olarak arttığı gözlemlenmiştir. Fotoğraf ipucu ile sandviç hazırlama öğretilirken ilk aşamada iniş çıkışlar olurken daha sonra kararlı bir artış sergilediği gözlenmiştir. Sosyal geçerlik verileri toplanırken, Ahmet Fatih ile yapılan görüşme esnasında sandviç hazırlamanın hoşuna gitmediğini, salamları sade yemeyi sevdiğini ve bir daha böyle bir çalışmaya katılmak istemediğini belirtmiştir. Abdullah'ın etkililik bulguları incelendiğinde, video ipucu ile sandviç hazırlama ve fotoğraf ipucu ile sofr kurma becerilerinin öğretiminde kararlı bir artış sergilediği gözlenmiş ve sosyal geçerlik verileri toplanırken Abdullah' a sofr kurma ve sandviç hazırlamayı fotoğraflarla mı öğrenmek, videolarla mı öğrenmek hoşuna gitti? sorusu sorulmuş ve videolarla yanıt alınmıştır. Bu cevabın araştırma bulguları ile tutarlı olduğu görülmüştür. Rıdvan'ın etkililik bulguları incelendiğinde video ipucu ile sandviç hazırlama öğretim aşamasında tutarsızlık olduğu, daha sonra kararlı olarak arttığı; fotoğraf ipucu ile sofr kurma becerisinin öğretim aşamasında kararlı bir artış sergilediği gözlemlenmiştir. Sosyal geçerlik verilerinde Rıdvan da kendisine yöneltilen sofr kurma ve sandviç hazırlamayı fotoğraflarla mı öğrenmek videolarla mı öğrenmek hoşuna gitti? sorusuna diğer arkadaşları gibi videolar ile öğrenme yanıtını vermiştir. Bu da öğretilecek becerileri seçerken katılımcının gereksinimi öncelikli de olsa ilgi ve isteklerini de dikkate almanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın öğretmenlerden alınan sosyal geçerlilik bulguları, OSB olan bireylerin öğretmenlerinin hepsi öğrencilerine ev içi yaşam becerilerinin öğretilmesi gerektiğini ve öğretimde tablet kullanımının uygun olduğunu ifade etmiştir. Beş tane öğretmen OSB olan bireylere öğretim yaparken tablet kullandığını belirtirken diğer beş öğretmen tablet kullanmadığını belirtmiştir. Yedi tane öğretmen OSB olan bireylere video ipucuyla öğretim yapmanın daha verimli olduğunu düşünürken, üç tane öğretmen fotoğraf ipucuyla öğretimin daha verimli olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmanın bulgularının katılımcılarından elde edilen bulgular ile tutarlılık gösterdiği ifade edilebilir. Araştırmaya katılan bütün öğretmenler fotoğraf ipucunun video ipucundan verimlilik açısından farklılaştığını söylemişlerdir. Bu görüş araştırmanın verimlilik bulguları ile örtüşmektedir. Öğretmenlerin yedi tanesi video ipucunun fotoğraf ipucundan daha etkili olduğunu söylerken, üç öğretmen fotoğraf ipucunun video ipucundan daha etkili

olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun ifadesi araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Karşılaştırma yapılan çalışmalarda sosyal geçerlik verisi toplanmamıştır. Bu araştırma bu yönü ile diğer çalışmalardan farklıdır ve bu farklılık çalışmayı güçlü kılmaktadır.

Araştırmanın yöntemi olan uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinde iç geçerliği tehdit eden etmenleri kontrol etmek amacıyla bağımlı değişkenler ile aynı zorluk düzeyine sahip benzer bir beceri belirlenmiş ve araştırmada buna “kontrol davranış” denmiştir. Bu davranış (poşet çay demleme) için bağımlı değişkenlerin öğretimi yapılırken devamlı olarak başlama düzeyi verisi toplanmıştır (Kurt, 2018). Araştırmaya katılan OSB olan bireylere bağımlı değişkenlerin öğretimi tamamlandıktan sonra araştırma bulguları doğrultusunda birey için daha etkili ve verimli olan yöntem ile kontrol becerisinin öğretimi yapılmıştır. Kontrol becerisi olan poşet çay demleme becerisinin öğretiminde Abdullah, Rıdvan ve Ahmet Fatih ikinci günlük yoklama oturumundan itibaren; Bilal ise ilk günlük yoklama oturumundan itibaren %100 doğru performans göstermiştir. Araştırmaya katılan bireylerin kontrol beceriyi en fazla dört oturumda öğrenmelerinin nedeni, sandviç hazırlama ve sofraya kurma becerilerinin öğretiminden önce herhangi bir ev içi yaşam becerisi deneyimlerinin olmaması, bu becerilerin öğretiminde deneyim kazandıkları ve poşet çay demleme becerisinin öğretiminde önceden yöntemi öğrenmiş olmanın verdiği deneyimi kullandıkları düşünülmüştür.

Bu araştırmanın alanyazına sağlayacağı katkılardan ilki ulusal alanyazında OSB olan bireylerle ev içi yaşam becerilerinin öğretildiği video ipucu ve fotoğraf ipucunu karşılaştıran başka bir çalışma olmaması nedeniyle alanyazındaki bu boşluğu doldurmaya katkısı olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın ikinci bir katkısı ise, OSB olan bireylere sofraya kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretilmesidir. Ayrıca çalışılan beceriler çalışmaya katılan bireyler için işlevsel ve bağımsızlıklarına önemli katkı sağlayacak olan becerilerdir. Ev içi yaşam becerilerinin öğretiminin yapılması OSB olan bireylerin sosyal kabul görmelerini artırması nedeniyle oldukça önemlidir.

4.1. Öneriler

4.1.1. Uygulamaya yönelik öneriler

Araştırmanın bulguları sonucunda video ipucunun ve fotoğraf ipucunun etkililik ve verimlilik açısından farkının oldukça az olduğu ve bu farklılığın nedeninin bireylerin OSB’den etkilenme düzeylerine ve gelişim özelliklerine göre farklılaştığını

düşündürmektedir. Bundan yola çıkarak alanda çalışan uzmanlar ve öğretmenler bireyin özelliklerini dikkate alarak video ipucu ve fotoğraf ipucu yöntemi ile öğretim yapabilirler. Araştırmada; sofrayı kurma, sandviç hazırlama ve poşet çay demleme becerileri çalışılmıştır. OSB olan bireylere, farklı ev içi yaşam becerilerini de çalışarak toplumda bağımsız bireyler olmalarına, bu becerileri gerçekleştirerek belli istihdam alanlarında çalışmalarına katkı sağlanabilir.

Araştırmada video ipucu tablet ile sunulmuş, fotoğraf ipucu lamine edilmiş A5 kağıdıyla sunulmuştur. Alan uzmanları ve öğretmenler bireyin özelliklerine göre video ipucunu sunacağı cihazı ya da fotoğraf ipucunu sunacağı materyali değiştirmeleri önerilir.

4.1.2. İlerde yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

Ulusal alanyazında fotoğraf ve video ipucunun karşılaştırıldığı araştırma ile karşılaşılmış olması nedeni ile bu araştırmanın farklı bireylerle yapılması gerektiği önerilmektedir. Bu çalışma farklı yetersizlik gruplarında (örn., zihinsel yetersizlik) farklı becerilerin ediniminde (örn., iş ve meslek becerileri) fotoğraf ipucu ve video ipucunun verimlilik ve etkililik bakımından farklılaşıp farklılaşmadığının çalışılması önerilebilir. Araştırmada ev içi yaşam becerilerinin öğretimi okul ortamında gerçekleştirilmiştir. İlerleyen araştırmalarda bu beceriler bireylere doğal ortamlarında kendi evlerinde de gerçekleştirilmesi planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akmanoglu, N., Ergenekon, Y., Kapan, A., Tekin-İftar, E., (2014). Comparison of video and live modeling in teaching response chains to children with autism. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 49, 200- 213.
- Alberto, P.A., Cihak, D. and Kessler, K.B. (2007). Generalized use of handheld prompting system. *Research in Development Disabilities*. 28(4) July- September 2007, Pages 397-408.
- Alexander, J. L., Ayres, K. M., Smith, K. A., Shepley, S. B., Mataras, T. K. (2012). Using video modeling on an iPad to teach generalized matching on a sorting mail task to adolescents with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7(11), 1346-1357.
- Aldi, C., Crigler, A., Kates-McElrath, K., Long, B., Smith, H., Rehak, K., Wilkinson, L. (2016). Examining the effects of video modeling and prompts to teach activities of daily living skills. *Behavior analysis in practice*, 9(4), 384-388.
- Allen, K. D., Vatland, C., Bowen, S. L., Burke, R. V. (2015). An evaluation of parent-produced video self-modeling to improve independence in an adolescent with intellectual developmental disorder and an autism spectrum disorder: A controlled case study. *Behavior Modification*, 39(4), 542-556.
- Altun, D. E. ve Özkan, Ş. Y. (2018). Serbest zaman becerilerinin öğretiminde hata düzeltilmesi yapılarak ve yapılmadan sunulan video ipucunun karşılaştırılması. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 15-33.
- Aljehany, M. S. and Bennett, K. D. (2020). A comparison of video prompting to least-to-most prompting among children with autism and intellectual disability. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-11.
- Alwell, M. Cobb, B. (2009). Functional life skills curricular interventions for youth with disabilities: A systematic review. *Career Development for Exceptional Individuals*, 32(2), 82-93.
- Avcıoğlu, H. (2005). Etkinliklerle sosyal beceri eğitimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aykut, C., Emecen, D., Dayı, E. and Karasu, N. (2019). The Effects of Picture Cues and Self-Instruction in Teaching Cooking Skills to Children with Intellectual Disabilities. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 2019, 9(2), 435-448.
- Ayres, K. M. and Langone, J. (2007). A comparison of video modeling perspectives for students with autism. *Journal of Special Education Technology*, 22(2), 15-3

- Boyd, T. K., Hart Barnett, J. E. and More, C. M. (2015). Evaluating iPad technology for enhancing communication skills of children with autism spectrum disorders. *Intervention in School and Clinic*, 51(1), 19-27.
- Bal, V. H., Kim, S. H., Cheong, D., Lord, C. (2015). Daily living skills in individuals with autism spectrum disorder from 2 to 21 years of age. *Autism*, 19(7), 774-784.
- Browder, D. M. and Bambara, L. (2000). Home and community. ME Snell ve F. Brown (Ed.), *Instruction of student with severe disabilities içinde* (543-589).
- Bellini, S. Peters, J. K., Benner, L. and Hopf, A. (2007). A Meta-analysis of school-based social skills interventions for children with autism spectrum disorders. *Remedial and Special Education*, 28(3), 153-162.
- Bennett, K. D., Gutierrez, A. and Honsberger, T. (2013). A comparison of video prompting with and without voice-over narration on the clerical skills of adolescents with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7(10), 1273-1281.
- Bereznak, S., Ayres, K. M., Mechling, L. C., Alexander, J. L. (2012). Video selfprompting and mobile technology to increase daily living and vocational independence for students with autism spectrum disorders. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 24(3), 269-285.
- Bodur, Ş. ve Soysal, Ş. (2004). Otizmin erken tanısı ve önemi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 13, 394-398.
- Brolin, D. E. (1997). Life centered career education: A competency based approach. Council for Exceptional Children, 1920 Association Drive, Reston, VA 20191-1589.
- Brown, J. L., Krantz, P. J., McClannahan, L. E., Poulson, C. L. (2008). Using script fading to promote natural environment stimulus control of verbal interactions among youths with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 2(3), 480-497.
- Cannella-Malone, H. I., Fleming, C., Chung, Y. C., Wheeler, G. M., Basbagill, A. R., Singh, A. H. (2011). Teaching daily living skills to seven individuals with severe intellectual disabilities: A comparison of video prompting to video modeling. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 13, 144-153.
- Cannella-Malone, H. I., Brooks, D. G. and Tullis, C. A. (2013). Using self-directed video prompting to teach students with intellectual disabilities. *Journal of Behavioral Education*, 22, 169-189.

- Cannella-Malone, H. I., Tullis, C. A., Payne, D., Sabielny, L. M. (2012). The effects of self-directed video prompting with two students with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 24(6), 617-634.
- Chang, Y. J. and Wang, T. Y. (2010). Comparing picture and video prompting in autonomous indoor wayfinding for individuals with cognitive impairments. *Personal and Ubiquitous Computing*, 14(8), 737-747.
- Chebuhar, A., McCarthy, A. M., Bosch, J., Baker, S. (2013). Using picture schedules in medical settings for patients with an autism spectrum disorder. *Journal of Pediatric Nursing*, 28(2), 125-134.
- Chen, B.B. and Yakubova, G. (2019). Promoting independence with vocational audio and video prompting for students with ASD. *Teaching Exceptional Children*, 52 (2), 98-106.
- Cihak, D. F., Wright, R. And Ayres, K. M. (2010). Use of self-modeling static-picture prompts via a handheld computer to facilitate self-monitoring in the general education classroom. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 136-149.
- Cihak, D., Fahrenkrog, C., Ayres, K. M., Smith, C. (2010). The use of video modeling via a video iPod and a system of least prompts to improve transitional behaviors for students with autism spectrum disorders in the general education classroom. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 12(2), 103-115.
- Cihak, D., Alberto, P. A., Taber-Doughty, T., Gama, R. I. (2006). A comparison of static picture prompting and video prompting simulation strategies using group instructional procedures. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 21(2), 89-99.
- Cihak, D. F., Wright, R. and Ayres, K. M. (2010). Use of self-modeling static-picture prompts via a handheld computer to facilitate self-monitoring in the general education classroom. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 136-149.
- Cihak, D. F. (2011). Comparing pictorial and video modeling activity schedules during transitions for students with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 433-441.

- Clark, E., Kehle, T. J., Jenson, W. R., Beck, D. E. (1992). Evaluation of the parameters of self-modeling interventions. *School Psychology Review*, 21(2), 246-254.
- Connis, R. T. (1979). The effects of sequential pictorial cues, self-recording, and praise on the job task sequencing of retarded adults. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 12(3), 355-361.
- Cotter, C. (2010). Evaluating the effects of camera perspective in video modeling for children with autism: point of view versus scene modeling. Western Michigan University. Michigan.
- Cruz-Torres, E. M. (2015). *Promoting daily living skills for adolescents with autism spectrum disorders via parent delivery of video prompting on the iPad*. Florida Atlantic University.
- Cruz-Torres, E., Duffy, M. L., Brady, M. P., Bennett, K. D., Goldstein, P. (2020). Promoting daily living skills for adolescents with autism spectrum disorder via parent delivery of video prompting. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50(1), 212-223.
- Cullen, J. M., Alber-Morgan, S. R., Simmons-Reed, E. A., Izzo, M. V. (2017). Effects of self-directed video prompting using iPads on the vocational task completion of young adults with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 46(3), 361-375.
- Çankaya, S. (2013). *Zihin engellilere özbakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde ailelere yönelik beceri öğretimi yazılımının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çattık, E. O. ve Ergenekon, Y. (2019). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Bağımsız Yaşam Becerilerinin Öğretildiği Araştırmaların İncelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 572-607.
- Domire, S. C. and Wolfe, P. (2014). Effects of video prompting techniques on teaching daily living skills to children with autism spectrum disorders A review. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 39, 211-226.
- Doenyas, C., Şimdi, E., Özcan, E. Ç., Çataltepe, Z., & Birkan, B. (2014). Autism and tablet computers in Turkey: Teaching picture sequencing skills via a web-based iPad application. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 2(1), 60-71.

- Edrisinha, C., O'Reilly, M. F., Choi, H. Y., Sigafoos, J., Lancioni, G. E. (2011). "Say Cheese": Teaching photography skills to adults with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 32(2), 636-642.
- Ergenekon, Y. (2012). Teaching basic first-aid skills against home accidents to children with autism through video modeling. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2759-2766.
- Flores, M., Musgrove, K., Renner, S., Hinton, V., Strozier, S., Franklin, S., Hil, D. (2012). A comparison of communication using the Apple iPad and a picture-based system. *Augmentative and Alternative Communication*, 28(2), 74-84.
- Francis, K. (2010). *Using video modeling to elicit a functional skill for a student with ASD* (Doctoral dissertation, University of Kansas).
- Gardner, S. J. and Wolfe, P. S. (2019). Results of a video prompting intervention package impacting dishwashing skill acquisition for adolescents with autism. *Journal of Special Education Technology*, 1-15.
- Gies, M. L., (2012). The use of video prompting on the acquisition, maintenance, and generalization of a line dance by adolescents with autism spectrum disorders. Master's thesis, The Ohio State University, Ohio.
- Gillespie-Lynch, K., Sepeta, L., Wang, Y., Marshall, S., Gomez, L., Sigman, M., Hutman, T. (2012). Early childhood predictors of the social competence of adults with autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 42(2), 161-174.
- Glodowski, K. R. and Rodriguez, N. M. (2019). The effects of scenic picture prompts on variability during the acquisition of intraverbal categorization for children with autism. *The Analysis of verbal behavior*, 35(2), 134-148.
- Goodson, J., Sigafoos, J., O'Reilly, M., Cannella, H., Lancioni, G. E. (2007). Evaluation of a video-based error correction procedure for teaching a domestic skill to individuals with developmental disabilities. *Research in developmental disabilities*, 28(5), 458-467.
- Gray K.M., Keating C.M., Taffe J.R., (2014). Adult outcomes in autism: community inclusion and living skills. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 44, 3006–3015.
- Green, S. A. and Carter, A. S. (2014). Predictors and course of daily living skills development in toddlers with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*, 44(2), 256-263.

- Gül, S. O. and Vuran, S. (2010). Sosyal becerilerin öğretiminde video model yöntemiyle yürütülen araştırmaların analizi. *Educational Research*, 29, 143-155.
- Gürsel, O., Ergenekon, Y. ve Batu, E. S. (2007). Gelişimsel geriliği olan bireylere okuldan işe geçiş becerilerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(2), 61-84.
- Holcombe, A., Wolery, M. and Gast, D. L. (1994). Comparative single-subject research: Description of designs and discussion of problems. *Topics in Early Childhood Special Education*, 14(1), 119-145.
- Horn, J. A. (2008). Teaching functional skills to individuals with developmental disabilities using video prompting. *Doctoral thesis*. University of South Florida.
- Johnson, J. W., Blood, E., Freeman, A. and Simmons, K. (2013). Evaluating the effectiveness of teacher-implemented video prompting on an ipod touch to teach food-preparation skills to high school students with autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 28(3), 147-158.
- Jowett, E. L., Moore, D. W. and Anderson, A. (2012). Using an iPad-based video modelling package to teach numeracy skills to a child with an autism spectrum disorder. *Developmental neurorehabilitation*, 15(4), 304-312.
- Karimi, P., Kamali, E., Mousavi, S. M., Karahmadi, M. (2017). Environmental factors influencing the risk of autism. *Journal of research in medical sciences: the official journal of Isfahan University of Medical Sciences*, 22.
- Kaya, F. (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yiyecek-içecek hazırlama becerilerinin öğretiminde sesli anlatım içeren ve içermeyen video ipucunun karşılaştırılması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kellems, R. O., Frandsen, K., Cardon, T. A., Knight, K., Andersen, M. (2018). Effectiveness of static pictures vs. video prompting for teaching functional life skills to students with autism spectrum disorders. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 62(2), 129-139.
- Kimball, J. W., Kinney, E. M., Taylor, B. A., Stromer, R. (2004). Video enhanced activity schedules for children with autism: A promising package for teaching social skills. *Education and treatment of children*, 280-298.

- Kim, K.H. and Turnbull, A. (2004). Transition to adulthood for students with severe intellectual disabilities: Shifting toward person-family interdependent planning. *Research & Practice for Persons with Severe Disabilities*, 29, 53-57.
- Kizir, M. (2019). Reviewing of telehealth (distance) coaching practices for autism spectrum disorder. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 48(2), 1072-1110.
- Korkmaz, B. (2017). Ah Şu Otizm.İstanbul: Aba Yayınları.
- Kroska, A. (2003). Investigating gender differences in the meaning of household chores and child care. *Journal of Marriage ve Family*, 65, 456–471.
- Kurt, O. (2018). Uyarlamalı Dönüşümlü Uygulamalar Modeli. E. Tekin-İftar (Ed.), *Tek Denekli Araştırmalar* içinde (2. Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Lancionie, E. G. and O'Reilly, F. M. (2002). Teaching food preparation skills to people with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 15, 236-253.
- Mechling, L. C. (2005). The effects of instructor-created video programs to teach students with disabilities: a literature review. *Journal of Special Education Technology*, 20, 25-36.
- Mechling, L. C., Gast, D. L. and Fields, E. A. (2008). Evaluation of a portable DVD player and system of least prompts to self-prompt cooking task completion by young adults with moderate intellectual disabilities. *The Journal of Special Education*, 42, 179-190.
- Mechling, L. C. and Gustafson, M. (2009). Comparison of the effects of static picture and video prompting on completion of cooking related tasks by students with moderate intellectual disabilities. *Exceptionality*, 17, 103-116.
- Mechling, L. C. and Stephens, E. (2009). Comparison of self-prompting of cooking skills via Picture-based cookbooks and video recipes. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 44(2), 218-236.
- Mechling, L. C., Ayres, K. M., Foster, A. L., Bryant, K. J. (2013). Cooking skills to high school students with autism comparing the effects of commercially available and custom-made video prompting. *Remedial and Special Education*, 34(6), 371-383.

- Mechling, L. C., Ayres, K. M., Bryant, K. J., Foster, A. L. (2014). Comparison of the effects of continuous video modeling, video prompting, and video modeling on task completion by young adults with moderate intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 491-504.
- Moore, D. W. and Anderson, A. (2011). Point-of-view video-mediated procedure is effective for teaching children with autism to maintain eye contact and initiate and maintain scripted social interactions with others. *Evidence-based Communication Assessment and Intervention*, 4 (4), 205–210.
- Murdock, L. C., Ganz, J. and Crittendon, J. (2013). Use of an iPad play story to increase play dialogue of preschoolers with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*, 43(9), 2174-2189.
- Newton, J. S., Olson, D. and Horner, R. H. (1995). Factors contributing to the stability of social relationships between individuals with mental retardation and other community members. *Mental Retardation*, 33(6), 383.
- Nikopoulos, C. K. and Keenan, M. (2004). Effects of video modeling on social initiations by children with autism. *Journal of applied behavior analysis*, 37(1), 93-96.
- Öncül, N. and Yücesoy-Özkan, S. (2010). Teaching the daily living skills to adults with moderate and severe intellectual disabilities using video modeling. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 10, 143-156.
- Özbey, E.B. (2019). 36-78 aylık otizm spektrum bozukluğu (osb) olan çocukların osb'den etkilenme, sosyal beceri ve problem davranış düzeyi ele annelerinin etkileşim davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ozen, A., Batu, S. and Birkan, B. (2012). Teaching play skills to children with autism through video modeling: Small group arrangement and observational learning. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 84-96.
- Pierce, K. L. and Schreibman, L. (1994). Teaching daily living skills to children with autism in unsupervised settings through pictorial self-management. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 27, 471-481.
- Rae, B., (2018). Picture Cues and Reading Comprehension The Impact of Picture Cues on the Reading Comprehension of First Grade Students with Autism Spectrum Disorder. https://fisherpub.sjfc.edu/education_ETD_masters/366.

- Rieth, H. and Woodward, J. (1997). A historical review of technology research in special education. *Review of Educational Research*, 67, 503-536.
- Sigafoos, J., O'Reilly, M., Cannella, H., Edrisinha, C., de la Cruz, B., Upadhyaya, M., Young, D. (2007). Evaluation of a video prompting and fading procedure for teaching dish washing skills to adults with developmental disabilities. *Journal of Behavioral Education*, 16(2), 93-109.
- Sindelar, P. T., Rosenberg, M. S. and Wilson, R. J. (1985). An adapted alternating treatments design for instructional research. *Education and Treatment of Children*, 67-76.
- Sowers, J., Verdi, M., Bourbeau, P. and Sheehan, M. (1985). Teaching job independence and flexibility to mentally retarded students through the use of a selfcontrol package. *Journal of Applied Behavioral Analysis*, 18(1), 81-85.
- Spencer, L.G. (2002). Comparing the effectiveness of static pictures vs. video modeling on teaching requesting skills to elementary children with autism. Doktoral dissertation, Georgia State University.
- Szatmari, P., Bryson, S., Duku, E., Vaccarella, L., Zwaigenbaum, L., Bennett, T., Boyle, M. H. (2009). Similar developmental trajectories in autism and Asperger syndrome: from early childhood to adolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(12), 1459-1467.
- Taber-Doughty, T., Bouck, E. C., Tom, K., Jasper, A. D., Flanagan, S. M., Bassette, L. (2011). Video modeling and prompting: A comparison of two strategies for teaching cooking skills to students with mild intellectual disabilities. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 46, 499-513.
- Thomas, E. M., Debar, R. M., Vladescue, J. C., Townsend, D. B. (2020). A Comparison of Video Modeling and Video Prompting by Adolescents with ASD. *Behavior Analysis in Practice*, 13, 40-52.
- Tekin, E. (2000). Karşılaştırmalı tek-denekli araştırma modelleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (4), 1-12.
- Tekin-İftar, E. (2012). Davranış kayıt teknikleri. Eğitim ve davranış bilimlerinde tek-denekli araştırmalar İçinde (s. 66-108.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Tekin-İftar, E. ve Değirmenci, H. D. (2012). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların öğretimi. Tekin-İftar, E. (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri içinde* (ss. 267-307). Vize Yayıncılık.

- Terzioğlu, I. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciye tablet bilgisayar ile sunulan video modelle öğretimin sosyal becerilerin kazandırılmasındaki etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tezi, Bolu.
- Ulay, H. T.ve Ertugrul, A. (2009). Otizmde beyin görüntüleme bulguları: bir gözden geçirme. *Turk Psikiyatri Dergisi*, 20(2).
- Van Laarhoven, T., Johnson, J. W., Van Laarhoven-Myers, T., Grider, K. L., Grider, K. M. (2009). The effectiveness of using a video iPod as a prompting device in employment settings. *Journal of Behavioral Education*, 18, 119-141.
- Van Laarhoven, T., Kraus, E., Karpman, K., Nizzi, R., Valentino, J. (2010). A comparison of picture and video prompts to teach daily living skills to individuals with autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 25, 195-208.
- Varol, N. (2005). *Beceri öğretimi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Kök.
- Wacker, D. P., Berg, W. K., Berrie, P., Swatta, P. (1985). Generalization and maintenance of complex skills by severely handicapped adolescents following picture prompt training. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 18(4), 329-336.
- Wehman, P. (1996) *Life beyond the classroom: Transition strategies for young people with disabilities* (3. Baskı). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Weng, P. L., Savage, M. N. and Bouck, E. C. (2014). iDIY: Video-based instruction using iPads. *Teaching Exceptional Children*, 47(1), 11-19.
- Wu, P. F., Cannella-Malone, H. I., Wheaton, J. E. and Tullis, C. A. (2016). Using video prompting with different fading procedures to teach daily living skills: A preliminary examination. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 31(2), 129-139.
- Wu, P.F. (2011). *The effects of video prompting and activity schedules on the acquisition of independent living skills of students who are deaf and have developmental disabilities*. Unpublished Master's Thesis, Graduate School of The Ohio State University.
- Yanardag, M., Akmanoglu, N. and Yilmaz, I. (2013). The effectiveness of video prompting on teaching aquatic play skills for children with autism. *Disability and rehabilitation*, 35(1), 47-56.

Yavuz, M., (2016). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ev içi becerilerin ğretiminde videoyla model olma ile videoyla ipucu yöntemlerinin etkililiğinin ve verimliliklerinin karęılařtırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EK-1. Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Karar Belgesi

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması		
KONU:	Eğitim Bilimleri		
BAŞLIK:	Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Ev İçi Yaşam Becerilerinin Öğretiminde Etkinlik Çizelgesinin ve Video İpucunun Etkililiğinin Karşılaştırılması		
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Nuray ÖNCÜL		
TEZ YAZARI:	Esra YAVUZASLAN		
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-		
KARAR:	Olumlu		

EK-2. VELİ İZİN FORMU

Bu çalışma “otizm spektrum bozukluğu olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucu ve video ipucunun etkililiğinin ve verimliliğinin karşılaştırılması” başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması olup uygulamacı tarafından uygulanacak olan fotoğraf ipucu ve video ipucu yöntemi ile Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara ev içi yaşam becerilerinin öğretimi amacını taşımaktadır. Çalışma Özel Eğitim Bölümü Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimi alan Esra YAVUZASLAN tarafından Dr. Öğr. Üyesi Nuray ÖNCÜL’ün danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışma uygulamacı tarafından sunulan fotoğraf ipucu ve video ipucu yöntemlerinin OSB olan çocuklara ev içi yaşam becerilerinin öğretimi üzerindeki etkilerinin karşılaştırılmasına ışık tutacaktır. Buna göre:

- a) Bu çalışmaya çocuğunuzun katılımı sizin gönüllülüğünüz esasına dayanmaktadır.
- b) Çalışmanın amacı doğrultusunda tek denekli bir bilimsel araştırma yapılarak çocuğunuzdan veriler toplanacaktır.
- c) Bu araştırma kapsamında çocuğunuzun ismi ve kimlik bilgileri gizli tutulacaktır.
- ç) Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekli olması halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- e) İstemeniz halinde çocuğunuzdan toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- f) Araştırma süresince çocuğunuzdan toplanan veriler gizlilik ilkesi ile korunacak ve araştırma bitiminde araştırmacı tarafından arşivlenerek üç yılın sonunda imha edilecektir.
- g) Veri toplama sürecinde çocuğunuza ve size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep de bulunulmayacaktır. Yine de araştırma süreci sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz.
- h) Çalışmadan ayrılmanız durumunda çocuğunuzdan toplanan veriler çalışmadan çıkarılarak imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim bölümünden Esra YAVUZASLAN’a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Esra YAVUZASLAN

EK-2. VELİ İZİN FORMU (devam)

Bu çalışmaya çocuğumun katılmasını tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğimizi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-3. Uygulamanın Gerçekleştirildiği Ortam

EK-4. Fotoğraf ve Video Görüntülerinin Uygunluğuna Yönelik Uzman Görüşü Formu

Sayın Uzman,

Ben Esra YAVUZASLAN Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Programı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Dr. Öğr. Üyesi Nuray ÖNCÜL'ün danışmanlığında “Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun etkililiğinin karşılaştırılması” başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması gerçekleştireceğim.

Yüksek lisans tez çalışmamın amacı, zihin yetersizliği olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde, öğretim sunulan bireyin kendisi tarafından kontrol edilen video ipucu ile fotoğraf ipucu öğretim yönteminin etkililik ve verimlilik açısından karşılaştırılması; araştırmaya katılan bireylerin ve öğretmenlerinin ev içi yaşam becerilerinde video ipucu ve fotoğraf ipucu yönteminin iki farklı şekilde sunulmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla araştırmada; sofrta kurma becerisi ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretilmesi hedeflenmiştir.

Araştırma doğrultusunda katılımcılara öğretilmesi planlanan sofrta kurma becerisi ve sandviç hazırlama becerisine ilişkin hazırlamış olduğumuz “beceri analizleri” ve bu becerilerin öğretimi için kullanılacak olan video görüntülerinin ve fotoğraf ipucu kitapçığında kullanılmak üzere çekilmiş fotoğrafların uygunluğunu değerlendirmek üzere uzman olarak sizin görüşlerinize gereksinim duymaktayım. Ekte araştırmaya ilişkin bir beceri analizleri video görüntülerini ve fotoğraflarını değerlendirmek üzere iki değerlendirme formu bulunmaktadır. Video görüntüler ve fotoğraflar OneDrive üzerinden paylaşılmıştır.

Sayın uzman, beceri analizlerine ilişkin video görüntülerini izlemeniz, hazırladığım fotoğraf ipucu kitapçığı örneklerine bakmanız ve ardından beceri analizlerinde yer alan beceri basamaklarının ve bu beceri basamaklarına ilişkin video görüntülerinin ve fotoğrafların uygunluğunu değerlendirmenizi rica ederim. Bu bağlamda sunacağınız değerli görüş ve önerileriniz, çalışmada kullanacağım materyallerin şekillenmesine ve geçerli veriler toplanmasına katkı sağlayacaktır.

Aşağıda üzerinde işaretleme yapabileceğiniz “Beceri Analizi, Fotoğraf İpucu ve Video İpucu Değerlendirme Formu” yer almaktadır. Lütfen her bir beceri analizi basamağına ilişkin düşüncelerinizi ilgili sütuna işaretleyiniz. Beceri analizine ilişkin

EK-4. Fotoğraf ve Video Görüntülerinin Uygunluğuna Yönelik Uzman Görüş Formu
(devam)

görüş ve önerilerinizi “Görüş ve Öneriler” kutucuğuna yazabilirsiniz. Desteğiniz, ilginiz ve zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Saygılarımla.

Yüksek Lisans Tez Öğrencisi
Esra YAVUZASLAN

Yüksek Lisans Tez Danışmanı
Nuray ÖNCÜL

Araştırmaya İlişkin Açıklama Metni

Bu araştırmanın amacı, OSB olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde video ipucunun ve fotoğraf ipucunun etkililiğinin ve verimliliğinin karşılaştırılması, araştırmaya katılan öğrencilerin ve bu öğrencilerle çalışan öğretmenlerin iki farklı yönetime ilişkin görüşlerinin ve tercihlerinin belirlenmesidir. Araştırmaya zihin yetersizliği tanısı almış ve yaşları 12-14 arasında değişen dört öğrenci katılacaktır. Araştırmada tüm oturumlar birebir öğretim düzenlemesi şeklinde bir özel eğitim uygulama okulunun uygulama evinin mutfağında gerçekleşecektir. Araştırmada, sofraya kurma becerisi için yemek masası, 2 tabak, 2 çatal-kaşık, 2 peçete, 2 bardak, sürahi, ekmek sepeti; sandviç hazırlama becerisi için bir tabak salam, bir tabak peynir, ekmek sepeti, boş bir tabak kullanılacaktır. Fotoğraf ipucu ve video ipucunu etkililik ve verimlilik açısından karşılaştırmak amacıyla uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılacaktır. Öğretim tablet ve fotoğraf ipucu için hazırlanmış A5 boyutundaki dosya ile sunulacaktır. Öğrencilerin tümü tablette video başlatma, sonlandırma, sayfa değiştirme, fotoğrafa belli bir süre dikkatini yöneltme becerilerine sahiptir.

Bu araştırmada, video ipucuyla öğretilen beceride birey her bir basamağı izleyecek ve izlediği basamağı yerine getirecektir, fotoğraf ipucuyla öğretilen beceride birey her bir sayfadaki beceriyi sergileyip diğer sayfaya geçecektir. Değerlendirmelerinizde bu durumu dikkate almanız öğretim materyallerinin oluşturulması açısından önemlidir.

EK-5. SOFRA KURMA BECERİSİ FOTOĞRAF İPUCU VE VIDEO İPUCU GÖRÜNTÜSÜ DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcının Adı-Soyadı:

Başlama Saati:

Tarih:

Bitiş Saati:

Beceri Basamakları	Beceri Analizi		Video İpucu		Fotoğraf İpucu		Görüş ve Önerileriniz
	Uygun	Uygun Değil	Uygun	Uygun Değil	Uygun	Uygun Değil	
1. Kişi sayısı kadar tabak alır.							
2. Tabakları masaya koyar.							
3. Kişi sayısı kadar peçete alır.							
4. Her tabağın sağına bir tane peçete koyar.							
5. Kaşıkları tezgâhtan alır.							
6. Kaşıkları peçetelerin üstüne koyar.							
7. Çatalları tezgâhtan alır.							
8. Çatalları kaşıkların yanına koyar.							
9. Bardakları tezgâhtan alır.							
10. Bardakları tabakların önüne koyar.							
11. Sürahiye tezgâhtan alır.							
12. Sürahiye masanın üstüne koyar.							
13. Ekmek sepetini tezgâhtan alır.							
14. Ekmek sepetini masanın üstüne koyar.							

EK-6. SANDVIÇ HAZIRLAMA BECERİSİ FOTOĞRAF İPUCU VE VİDEO İPUCU DEĞERLENDİRME FORMU

Katılımcının Adı-Soyadı:

Başlama Saati:

Tarih:

Bitiş Saati:

Beceri Basamakları	Beceri Analizi		Video İpucu		Fotoğraf İpucu		Görüş ve Önerileriniz
	Uygun	Uygun Değil	Uygun	Uygun Değil	Uygun	Uygun Değil	
Tabağı masanın üstüne koyar.							
Ekmeği sepetini tezgâhtan alır.							
Ekmeği sepetini masanın üstüne koyar.							
Buzdolabından salam tabağını alır.							
Salam tabağını masaya koyar.							
Buzdolabından peynir tabağını alır.							
Peynir tabağını masaya koyar.							
Bir dilim ekmeği tabağa koyar.							
Kullandığı eliyle peynir dilimini alır.							
Peynir dilimini ekmeğin üstüne koyar.							
Kullandığı eliyle salamı alır.							
Salamı peynirin üstüne koyar.							
Ekmeği salamın üzerine kapatır.							
Tabağı masanın üstüne koyar.							

EK-7. Video İpucunun İzletildiği Tablet

EK-8. Fotoğraf İpucunun Sunulduğu Beceri Kitapçığı

EK-9. Öğrencilere Yönelik Sosyal Geçerlik Soru Formu

Sevgili

Sana yaptığımız çalışmayla ilgili birkaç soru soracağım. Beni dikkatlice dinlemeni ve soruları yanıtlamanı istiyorum. Soruları vereceğin yanıtlar için şimdiden çok teşekkür ederim.

Esra YAVUZASLAN

1. Tablet kullanarak bir şeyler öğrenmek hoşuna gitti mi?
☐ Evet ☐ Hayır
2. Fotoğrafları kullanarak bir şeyler öğrenmek hoşuna gitti mi?
☐ Evet ☐ Hayır
3. Sofra kurmayı öğrenmek hoşuna gitti mi?
☐ Evet ☐ Hayır
4. Sandviç hazırlamayı öğrenmek hoşuna gitti mi?
☐ Evet ☐ Hayır
5. Sofra kurma ve sandviç hazırlamayı fotoğraflarla mı öğrenmek videolarla mı öğrenmek hoşuna gitti?
☐ Fotoğraf ☐ Video
6. Kendi başına sofra kurabilir misin?
☐ Evet ☐ Hayır
7. Kendi başına sandviç hazırlayabilir misin?
☐ Evet ☐ Hayır
8. Tekrar böyle çalışmalara katılmak ister misin?
☐ Evet ☐ Hayır
9. Öğretmenlerinin ya da ailenin seninle böyle bir çalışma yapmasını ister misin?
☐ Evet ☐ Hayır
10. Bu öğrendiklerini arkadaşların da öğrensin ister misin?
☐ Evet ☐ Hayır

EK-10. Öğretmenlere Yönelik Sosyal Geçerlik Soru Formu

Sayın

Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere fotoğraf ipucu ve video ipucu kullanılarak sofrakurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretimi yapılmıştır. Aşağıdaki form, genelleme oturumlarına katıldığınız ve size izletilen video görüntüleri doğrultusunda yapılan araştırma için görüşlerinizi belirlemeye yöneliktir. Formda 12 adet soru vardır. Formda yeralan sorularda her bir soru için seçeneklerden birini işaretlemeniz beklenmektedir. Eklemek istediğiniz gerekçe ya da görüşlerinizi seçeneklerin altındaki boşluklara yazabilirsiniz.

Formda yer alan soruları samimiyetle cevaplamanız çalışmaya büyük katkı sağlayacaktır.

Katılımınız ve desteğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

Esra YAVUZASLAN

KİŞİSEL BİLGİLER

Yaşınız

.....

Cinsiyetiniz

☐ Kadın

☐ Erkek

Mezuniyet Branşınız

☐ Zihin Engelliler Öğretmeni

☐ İşitme Engelliler Öğretmeni

☐ Sınıf Öğretmeni

☐ Görme Engelliler Öğretmenliği

☐ Okul Öncesi Öğretmenliği

☐ Diğer

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerle Çalışma Süreniz

SORULAR

1. Sofra kurma ve sandviç hazırlama gibi günlük yaşam becerilerinin öğrencilerin öğrenmesi gereken önemli beceriler olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

2. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde tablet kullanımını doğru buldunuz mu?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

3. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretimini yapmak için tablet kullanıyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....
.....

4. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde tablette kullanılabilecek materyaller (resim, fotoğraf, görüntü, ses vb.) hazırlayabileceğinizi düşünüyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

5. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan video ipucunu beğendiniz mi?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

6. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucunu beğendiniz mi?

() Evet () Hayır () Kararsızım

EK-10. Öğretmenlere Yönelik Sosyal Geçerlik Formu (devam)

.....
.....

7. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretimindekullanılan video ipucunu siz de kullanmak ister misiniz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

8. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılan fotoğraf ipucunu siz de kullanmak ister misiniz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

9.Video ipucunun sofra kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

10.Fotoğraf ipucunun sofra kurma ve sandviç hazırlama becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kararsızım

.....
.....

11. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere öğretim yapmak üzere video ipucu ve fotoğraf ipucuyöntemlerinden hangisinin daha çok kullanmayı tercih edersiniz?

() Video İpucu () Fotoğraf İpucu

.....
.....

12.Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere öğretim yapmak üzere video ipucu ve fotoğraf ipucuyöntemlerinden hangisinin daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

() Video İpucu () Fotoğraf İpucu

EK-11. Hedef Beceriye İlişkin Başlama Düzeyi, Günlük Yoklama, Genelleme ve İzleme Oturumları Veri Toplama Formu

Adı-Soyadı:

Toplam Süre:

Uygulamacı:

Beceri:

No	Beceri Basamakları	Oturum..../....../2021	Oturum..../....../2021		Oturum..../....../2021	Oturum..../....../2021	Oturum..../....../2021
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Doğru Tepki sayısı							
Doğru Tepki Yüzdesi							
Yanlış Tepki Sayısı							
Yanlış Tepki Yüzdesi							

EK-12. Hedef Beceriye İlişkin Başlama Düzeyi, Günlük Yoklama, İzleme ve Genelleme Oturumlarına Ait Uygulama Güvenirliği Veri Toplama Formu

Adı-Soyadı:

Oturum:

Tarih :

Beceri :

Deneme:

Uygulamacı:

No	Beceri Basamakları	Araç Gereçlerin Hazırlanması	Dikkat Sağlayıcı İpucunun Sunulması	Beceri Yönergesinin Sunulması	Yanıt Aralığının Beklenmesi	Doğru Tepkisi Sonucunda Bir Sonraki Basamağa Geçilmesi / Yanlış Tepkisi Sonucunda Oturumun Sonlandırılması	Katılımin Pekiştirilmesi
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Doğru Tepki sayısı							
Yanlış Tepki Sayısı							

EK-13. Video İpucuna İlişkin Başlama Düzeyi, Günlük Yoklama, İzleme ve Genelleme Oturumlarına Ait Uygulama Güvenirliği Veri Toplama Formu

Adı-Soyadı:

Oturum:

Tarih :

Beceri :

Deneme:

Uygulamacı:

No	Beceri Basamakları	Araç Gereçlerin Hazırlanması	Dikkat Sağlayıcı İpucunun Sunulması	Beceri Yönergesinin Sunulması	Yanıt Aralığının Beklenmesi	Video İpucunun İzletilmesi	Gerekli Sürenin Beklenmesi	Bir Sonraki Basamağa İlişkin video ipucunun izletilmesi/ Yanlış Tepkisinde Aynı Videonun tekrar İzletilmesi	Bütün Beceri Basamakları tamamlandığında Oturumun Sonlandırılması
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
Doğru Tepki sayısı									
Yanlış Tepki Sayısı									

EK-14. Fotoğraf İpucuna İlişkin Başlama Düzeyi, Günlük Yoklama, İzleme ve Genelleme Oturumlarına Ait Uygulama Güvenirliği Veri Toplama Formu

Adı-Soyadı:

Oturum:

Tarih :

Beceri :

Deneme:

Uygulamacı:

No	Beceri Basamakları	Araç Gereçlerin Hazırlanması	Dikkat Sağlayıcı İpucunun Sunulması	Beceri Yönergesinin Sunulması	Yanıt Aralığının Beklenmesi	Fotoğraf İpucunun Gösterilmesi	Gerekli Sürenin Beklenmesi	Bir Sonraki Basamağa İlişkin Fotoğrafın Gösterilmesi/Yanlış Tepkisinde Aynı Fotoğrafın Tekrar Gösterilmesi	Katılıminin Pekiştirilmesi
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
Doğru Tepki sayısı									
Yanlış Tepki Sayısı									

EK-15. Tablo 4.1. Fotoğraf İpucunun Kullanıldığı Araştırmalar

Kaynak	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Tanısı	Katılımcı Yaşı	Araştırma Modeli	Beceri
Connis, R. T. (1979).	4	Zihinsel Yetersizlik	21-22-24-24	Çoklu Başlama Modeli	Ev Temizliği Becerileri
Sowers, Verdi, Bourbeau, and Sheehan (1985),	4	Orta ve Ağır Düzeyde Yetersizlik	18-21	Çoklu Başlama Modeli	Karışık 13 beceri
Wacker, Berg, Pat Berrie, Pat Swatra (1985)	3	Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	13-19	Çoklu Yoklama Modeli	Ev Temizliği Becerileri
Pierce and Schreibman (1994)	3	Otizm Spektrum Bozukluğu	6-8-9	AB Modeli	Günlük Yaşam Becerileri
Spencer (2002)	4	Otizm Spektrum Bozukluğu	7-9	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Beceri Edinme ve Görev Sürdürme
Mechling and Stephens (2009)	4	Orta düzeyde Zihinsel yetersizlik	19-19-20-22	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Mutfak Becerileri
Mechling and Gustafson (2009)	6	Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik	18-19-20-21-22-22	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Yemek Pişirme Becerisi
Cihak, Rachei ve Ayres (2010)	3	Otizm Spektrum Bozukluğu	11-13	ABAB Modeli	Akademik Beceriler
Chang and Wang (2010)	20	Zihinsel Yetersizlik	Belirtilmemiş	Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	Yön Bulma Becerileri
Laarhoven, V. Kraus, Karpman, Nizzi and Valentino (2010)	2	Otizm Spektrum Bozukluğu	13-14	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Günlük Yaşam Becerileri

EK-15. Tablo 4.1. (Devam) Fotoğraf İpucunun Kullanıldığı Araştırmalar

Cihak (2011)	4	Otizm Spektrum Bozukluğu	11-12-13-13	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkinlikler Arası Geçiş Becerileri
Chebuhar, Carthy, Faan, Bosch ve Baker (2012)	17	Otizm Spektrum Bozukluğu	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	Sağlık Hizmetlerini Kapsayan Beceriler
Kellems, Frandsen, Cardon, Knight, and Andersen (2018)	3	Otizm Spektrum Bozukluğu	12-14-15	AB Modeli	Günlük Yaşam Becerileri
Aykut, Ç., Dayı, E., ve Karasu, N. (2018)	3	Zihinsel Yetersizlik	13-13-15	Çoklu Başlama Modeli	Yemek Pişirme Becerisi
Rae (2018)	2	Otizm Spektrum Bozukluğu	7-7	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Okuduğunu Anlama Becerileri
Rordiguez ve Glodowski (2019),	4	Otizm Spektrum Bozukluğu	4-5-5-8	Çoklu Başlama Modeli	Sözel Kategorizasyon Becerisi

EK-16. Tablo 4.2. Video İpucunun Kullanıldığı Araştırmalar

Kaynak	Katılımcı Sayısı ve Yaşı	Katılımcı Tanısı	Kullanılan Model	Araştırma Modeli	Görüş Açısı	Beceri
Cihak ve diğ. (2006)	6 erkek -11-15 yaşlarında	Orta derecede yetersizlikten etkilenmiş	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Birinci kişi görüş açısıyla	Bankamatikten para çekme ve bankamatik kartı kullanarak satın alma becerileri
Goodson ve diğ. (2007)	4 erkek- 33-40 yaşlarında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Çoklu başlama modeli ve ABABC modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Masa hazırlama becerisi
Sigafoos ve diğ. (2007)	3 erkek- 27-33 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Denekler arası çoklu başlama modeli	Birinci kişi görüş açısı	Bulaşık yıkama becerisi
Horn ve diğ. (2008)	3 erkek- 17-29 yaşlarında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Denekler arası çoklu başlama modeli	Birinci kişi görüş açısı	Çamaşır yıkama becerisi
Mechling ve diğ. (2008)	3 birey -19-22 yaşlarında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Davranışlar arası çoklu yoklama modeli	Birinci kişi görüş açısı	Yemek hazırlama becerisi
Mechling ve Gustafson (2009)	6 birey- 18-22 yaşlarında	Orta derecede zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Belirtilmemiş	Pişirme becerileri
Van Laarhoven (2009)	1 birey – 17 yaşında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Davranışlar arası çoklu yoklama modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Meslek becerileri

EK-16. Tablo 4.2. (Devam) Video İpucunun Kullanıldığı Araştırmalar

Edrisinha ve diğ. (2011)	4 erkek- 33-41 yaşlarında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Denekler arası çoklu yoklama modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Fotoğraf çekme ve çekilen fotoğrafı bilgisayara aktararak yazıcıdan çıktı alma becerisi
Canella-Malone ve diğ. (2011)	7 birey- 11-13 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli denekler arası çoklu yoklama modeli	Birinci kişi görüş açısı	Bulaşık yıkama ve çamaşır yıkama becerileri
Taber-Doughty ve diğ. (2011)	3 birey- 12-13 yaşlarında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Birinci kişi görüş açısı	Yemek hazırlama becerileri
Bereznak ve diğ. (2012)	3 birey- 15-18 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Birinci kişi görüş açısı	Fotokopi çekme, Mikrodalgada erişte pişirme ve çamaşır yıkama becerileri
Payne ve diğ (2012)	2 birey- 18-19 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Mısır patlatma ve çorba hazırlama
Canella-Malone ve diğ. (2012)	3 birey- 15 yaşında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Masa silme ve halı süpürme becerileri
Chan ve diğerleri (2013)	1 birey- 35 yaşında	Zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Davranışlar arası çoklu başlama modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Resim yapma, müzik dinleme ve fotoğraf çekme
Johnson ve diğ. (2013)	2 birey- 17 yaşında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Davranışlar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Buzlu meyveli içecek hazırlama ve pizza hazırlama

EK-16. Tablo 4.2. (Devam) Video İpucunun Kullanıldığı Araştırmalar

Mechling ve diğ. (2013)	4 birey- 15-19 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Hem üçüncü kişi görüş açısı hem de birinci kişi görüş açısı	Pankek ve patates püresi yapma
Mechling, Ayres, Bryant ve Foster (2014)	3 birey – 10-17 yaşlarında	Orta derecede zihinsel yetersizlik	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile davranışlar arası çoklu başlama modellerinin birleşimi	Belirtilmemiş	Günlük yaşam becerileri
Weng ve Bouck (2014)	3 birey- 15-17 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Birinci kişi görüş açısı	Fiyatları karşılaştırma
Kaya (2015)	4 birey- 10-14 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Birinci kişi görüş açısı	Mısır patlatma ve meyve suyu sıkma becerileri
Yanardağ ve diğerleri tarafından (2013) yapılan	3 birey- 6-8 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Yoklama evreli davranışlar arası çoklu yoklama modeli	Belirtilmemiş	Su içi egzersiz eğitiminin motor becerilerine etkisini belirlemek
Yavuz (2016)	3 erkek- 16-17 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Hem üçüncü kişi görüş açısı hem de birinci kişi görüş açısı	Poşet çay demleme ve kaşarlı tost hazırlama

EK-16. Tablo 4.2. (Devam) Video İpucunun Kullanıldığı Araştırmalar

Cullen ve diğ.(2017)	3 erkek- 20-26 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Diş kliniği ekipmanlarını düzenleme, evcil hayvan dükkanını ve rekreasyon merkezini düzenleme
Altun ve Yücesoy-Özkan (2018)	1 birey- 5 yaşında	Otizm spektrum bozukluğu	Akran model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Üçüncü kişi görüş açısı	Yapışkan top ve basketbol oynama
Cruz ve Torres (2019)	3 birey 12-17 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi	Birinci kişi görüş açısı	Yatak toplama, ayakkabı bağlama ve makarna pişirme
Gardner ve Wolfe (2019)	4 birey-13-14 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi	Birinci kişi görüş açısı	Elde bulaşık yıkama
Aliehany ve Bennett (2020)	3 birey- 12-15 yaşlarında	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Birinci kişi görüş açısı	Klasörleri etiketleme, faks gönderme ve fotokopi çekme
Thomas ve diğ (2020)	4 birey	Otizm spektrum bozukluğu	Yetişkin model	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Birinci kişi görüş açısı	Yiyecek hazırlama

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Esra YAVUZASLAN

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı : ****

E-Posta : ****

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2018- devam ediyor, Özel Eğitim Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı Kurumunda
- 2018- devam ediyor, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Zihin Engelliler Eğitimi Programı Tezli Yüksek Lisans
- 2013-2017 On dokuz Mayıs Üniversitesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği Bölümü
- 2009-2013 Sürmene Hasan Sadri Yetmişbir Anadolu Lisesi

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- Ses Temelli Cümle Yöntemi Uygulamasını Okuma Yazma Becerilerinde Yetersizlik Gösteren Bireyler Açısından İnceleyen Araştırmaların Derlenmesi